

ELM

Qüvvət elmdədir,
başqa cür heç kəs
Heç kəsə üstünlük
eyləyə bilməz!

Nizami Gəncəvi

HAUUKA

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin orqanı

№ 03 (1238)

Cümə, 14 fevral 2020-ci il

Qəzet 1984-cü ildən nəşr olunur

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin 80 illiyinin qeyd edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

2020-ci ildə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin 80 illiyi tamam olur.

Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi ötən müddət ərzində xalqımızın çoxəsrlik mədəniyyətinin və böyük ədəbi irsinin tədqiqi və təbliği istiqamətində səmərəli fəaliyyət göstərmiş, üzərinə düşən vəzifələrin öhdəsindən layiqincə gəlmişdir. Muzeydə qorunub saxlanılan qiymətli eksponatlar və nümayiş etdirilən qədim əlyazmalar, böyük ədiblərin əsərlərinə miniatür, xalq yaradıcılığı və təbii sənət nümunələri, görkəmli şəxsiyyətlərlə bağlı nadir sənədlər, habelə müxtəlif əsrlərə aid digər maddi mədəniyyət abidələri ziyarətçilərdə ədəbiyyatımızın bu günədək keçdiyi inkişaf yolu barədə dolğun təsəvvür formalaşdırır. Fondları daim orijinal materiallarla zənginləşməkdə olan Muzey bu gün respublikada mühüm elm və mədəniyyət mərkəzlərindən biri kimi tanınmaqla yanaşı, eyni zamanda, geniş maarifçilik işi aparmaqdadır. Muzeyin elmi kadrların hazırlanmasında və mu-

zeyşunasların yeni nəslinin yetişməsində tədqiqatçı xidmətləri vardır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq və Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinin hərtərəfli öyrənilməsində, milli ədəbiyyat nümunələrinin toplanılıb mühafizə edilməsində rolunu nəzərə alaraq, Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin 80 illiyinin qeyd olunmasını təmin etmək məqsədilə **qərara alıram**:

1. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi ilə birlikdə AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin 80 illiyinə həsr olunmuş tədbirlər planı hazırlayıb həyata keçirsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 10 fevral 2020-ci il

Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin 150 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

2020-ci ilin may ayında Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi, böyük dramaturq, nasir, publisist və teatr təşkilatçısı, tanınmış ictimai xadim Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin anadan olmasının 150 illiyi tamam olur.

Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev öz məşhur sələflərinin ədəbi ənənələrinin layiqli davamçısı və geniş erudisiyaya malik müasir dünyagörüşlü maarifpərvər ziyalı kimi çoxşaxəli fəaliyyət göstərmiş, Azərbaycan realist ədəbiyyatını və maarifçi-demokratik fikrini yeni mərhələyə qaldıraraq milli düşüncənin inkişafında əhəmiyyətli rol oynamışdır. Ustad sənətkarın dramaturji irsi ölkəmizdə teatr mədəniyyətinin yüksəlişinə yol açmışdır. Onun canlı həyat lövhələri ilə son dərəcə zəngin hekayələri nəsr tariximizin ən qiymətli nümunələri sırasında xüsusi yer tutur. Vətənpərvər ədib sevdiyi və təmənnaş xidmətində daşdığı xalqın arzu və istəklərini əsərlərində dolğun əks etdirmiş, maarifçiliyin alovlu təbliğatçısı olaraq daim mədəni oyanışa və tərəqqiyə səslənmişdir. Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev Azərbaycanın ictimai həyatında fəal iştirak etmiş və sosial-mədəni quruculuq işlərində yorulmadan çalışmışdır.

Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin adının UNESCO-nun 2020-2021-ci illər üçün görkəmli şəxslərin və əlamətdar hadisələrin yubileyi siyahısına daxil edilməsi çoxəsrlik ədəbiyyatımızın parlaq siması olan ədibin mənəvi sərvətlərini və ali ümumbəşəri dəyərləri özündə təcəssüm etdirən humanist ruhlu yaradıcılığının lazımlıca və yüksək qiymətləndirilməsinin aydın təzahürüdür.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, Azərbaycan xalqının ədəbi-bədii və mədəni-ictimai fikir xəzinəsinə töhfələr bəxş etmiş qüdrətli söz ustası Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin 150 illiyinin qeyd olunmasını təmin etmək məqsədilə **qərara alıram**:

1. Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ilə birlikdə, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin təkliflərini nəzərə almaqla, böyük ədib Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin 150 illik yubileyinə dair tədbirlər planı hazırlayıb həyata keçirsin.

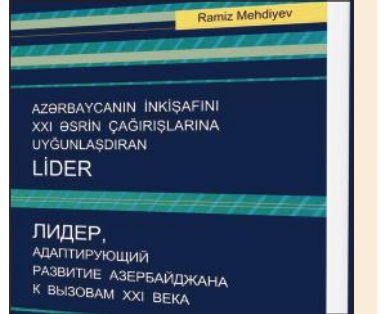
2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 31 yanvar 2020-ci il

AMEA ölkəmizin iqtisadi qüdrətinin artırılmasına töhfələr verəcək

səh. 4 ⇨

Akademik Ramiz Mehdiyevin nəzəri baxışlarında Azərbaycanın liderlik fenomeni

səh. 6-7 ⇨

Akademiyada koronavirusa dair maarifləndirici tədbirlər keçirilib

səh. 8 ⇨

Almaniyada professor adını qazanmış ilk azərbaycanlı

səh. 12 ⇨

F.Y.Əliyevin "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 23-cü bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

Azərbaycanda elmin inkişafında xidmətlərinə görə Fuad Yusif oğlu Əliyev "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 31 yanvar 2020-ci il

R.M.Məmmədovun "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 23-cü bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

Azərbaycanda elmin inkişafında xidmətlərinə görə Ramiz Mahmud oğlu Məmmədov "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 3 fevral 2020-ci il

AMEA-da dövlət rəsmiləri ilə görüş

AMEA Rəyasət Heyətində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının İqtisadi siyasət və sənaye məsələləri şöbəsinin müdiri Natiq Əmirov, Maliyyə naziri Samir Şərifov, Əmək və əhalinin sosial müdafiəsi naziri Sahil Babayev ilə görüş keçirilib.

Rəyasət Heyətinin üzvlərinin iştirak etdiyi tədbirdə AMEA-nın prezidenti, akademik Ramiz Mehdiyev dövlət rəsmilərini salamlayaraq, son aylar akademiya da aparılan islahatlar, struktur dəyişiklikləri, yenidənqurma işləri, eləcə də perspektivdə görüləcək işlər barədə ətraflı məlumat verib. AMEA rəhbəri dövlət proqramlarının icrası, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən verilən tövsiyə və tapşırıqların yerinə yetirilməsi üzrə görülən işlərdən danışaraq, ölkə iqtisadiyyatının daha da inkişaf etdirilməsi istiqamətində akademiya alimlərinin üzərinə düşən vəzifələrdən bəhs

edib. Akademik Ramiz Mehdiyev dövlət başçısı tərəfindən AMEA kollektivi qarşısında qoyulan vəzifə və tapşırıqların yüksək işgüzarlıqla yerinə yetiriləcəyinə inamını bildirib.

Sonra AMEA Rəyasət Heyətinin, eləcə də elmi-tədqiqat institutlarının fəaliyyətinin daha da təkmilləşdirilməsi və optimallaşdırılması istiqamətində geniş fikir mübadiləsi aparılıb. Müzakirələrdə AMEA-nın birinci vitse-prezidentləri, akademiklər İsa Həbibbəyli və İbrahim Quliyev, vitse-prezidentlər, akademiklər Dilqəm Tağıyev, İradə Hüseynova, Rəsim Əliquliyev, AMEA-nın akademik-katibi, müxbir üzv Əminə Sadıqov və İşlər idarəsinin müdiri, professor Elton Məmmədov çıxış edərək təklif və mülahizələrini səsləndiriblər.

Görüşdə Natiq Əmirov Azərbaycanda aparılan elmi-tədqiqat işlərinin böyük əhəmiyyət kəsb etdiyini bildirərək, AMEA alimlərinin ölkənin sosial-iqtisadi inkişafında rolundan danışaraq, taleyüklü məsələlərdə ölkə alimlərinin yaxından işti-

rakının vacibliyini diqqətə çatdırıb. Maliyyə naziri Samir Şərifov, Əmək və əhalinin sosial müdafiəsi naziri Sahil Babayev də AMEA Rəyasət Heyətinin üzvləri tərəfindən səsləndirilən təklif və mülahizələrə münasibətlərini bildirdilər.

Dövlət rəsmiləri akademiyanın 29 dekabr 2019-cu ildə keçirilən Ümumi yığıncağında qəbul edilmiş "AMEA-nın 2020-2025-ci illər üzrə İnkişaf Proqramı"nın bu qurumun həyatında əhəmiyyətli dönüş yara- dacağına, eləcə də ölkə elminin inkişafına mühüm töhfələr verəcəyinə əminliklərini ifadə ediblər.

AMEA-nın prezidenti, akademik Ramiz Mehdiyev Rəyasət Heyətinin üzvləri adından dövlət rəsmilərinə minnətdarlığını bildirib, rəhbərlik etdiyi elm ocağının müxtəlif dövlət qurumları ilə əlaqələrinin genişləndirilməsinin son dərəcə vacib olduğunu qeyd edib. O, bütün sahələrdə, xüsusilə ölkənin sosial-iqtisadi inkişafında AMEA alimlərinin səmərəli elmi-tədqiqat işlərinin tətbiqinin əhəmiyyətli olduğunu deyib.

Azərbaycan ilə Rusiya arasında elmi əməkdaşlıq perspektivləri müzakirə olunub

AMEA-nın prezidenti, akademik Ramiz Mehdiyev Rusiya Federasiyası Prezidentinin Beynəlxalq mədəni əməkdaşlıq üzrə xüsusi nümayəndəsi Mixail Şvidkoy ilə görüşüb.

Akademiyanın Rəyasət Heyətində baş tutan görüşdə AMEA-nın birinci vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli və Rusiyanın Azərbaycandakı səfirinin müşaviri İqor Yeronin də iştirak ediblər.

Akademik Ramiz Mehdiyev qonaqları salamlayaraq Azərbaycan və Rusiya arasında xüsusən müstəqillik illərində yaradılan və bu gün də uğurla davam etdirilən əməkdaşlıq münasibətlərindən danışaraq, iki ölkə arasında elm sahəsində mövcud olan əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsinin vacibliyini vurğulayıb.

AMEA rəhbəri son aylarda akademiya da aparılan quruculuq işləri və islahatlar, prioritet istiqamətlərdə həyata keçirilən tədqiqatlar, eləcə də perspektivdə nəzərdə tutulan işlərdən danışaraq, alim fundamental və tətbiqi elmlərlə yanaşı, humanitar və ictimai elmlər sahəsində də əlaqələrin genişləndirilməsinə, o cümlədən beynəlxalq elmi qurumlarla səmərəli əməkdaşlığın təşkilinə böyük önəm verdiyini bildirib. Rusiya arxivlərində, xüsusilə Sankt-Peterburqda Azərbaycana aid çoxsaylı əlyazmaların, kitab və qəzetlərin mövcud olduğunu deyən AMEA-nın prezidenti bu yaxınlarda Azərbaycan alimlərinin həmin muzeylərə ezam olunacağına dair qərar verildiyini diqqətə çatdırıb.

Sonra Mixail Şvidkoy Azərbaycanla Rusiya arasındakı dərin tarixi bağlılıqdan söz açıb, təmsil etdiyi ölkə tərəfindən ikitərəfli əlaqələrə böyük önəm verildiyini deyib.

Rusiya Elmlər Akademiyası, həmçinin Elm və Təhsil Nazirliyi tərəfindən aparılan genişmiqyaslı tədqiqatlardan bəhs edən Mixail Şvidkoy bir sıra elmi-tədqiqat müəssisələri və universitetlərin yeni elmi istiqamətləri barədə danışaraq, qarşılıqlı elmi əlaqələrin səmərəliliyinin əhəmiyyətini qeyd edən rəsmi qonaq Rusiyanın elmi-tədqiqat müəssisələrində, o cümlədən arxivlərində Azərbaycanlı alim və mütəxəssislər üçün hər cür şəraitin yaradılacağını söyləyib.

Azərbaycanla Rusiya arasında bir sıra müştərək elmi əməkdaşlıq məsələlərini müzakirə edən tərəflər iki ölkə arasında mövcud əlaqələrin genişləndirilərək perspektivli tədqiqat və layihələrlə davam etdirilməsinin vacibliyini diqqətə çatdırıblar.

Aqrar layihə və proqramlarda alimlərin potensialından istifadə ediləcək

AMEA-nın Rəyasət Heyətində Azərbaycan Respublikasının Kənd təsərrüfatı naziri İnam Kərimovun akademiyanın əməkdaşları ilə görüşü keçirilib.

Tədbiri giriş sözü ilə açan AMEA-nın prezidenti, akademik Ramiz Mehdiyev görüşün ölkəmizdə həyata keçirilən aqrar siyasət, qida təhlükəsizliyinin təmin edilməsi və bu sahədə aparılan elmi-tədqiqat işlərinə həsr olunduğunu bildirib. Akademik Ramiz Mehdiyev AMEA-nın Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi ilə sıx əməkdaşlıq etdiyini deyərək, bu əlaqələrin daha da genişləndirilməsinin akademiyanın büdcədən kənar gəlir

əldə etməsi baxımından zəruriliyini qeyd edib.

Sonra İ.Kərimov rəhbərlik etdiyi qurumun fəaliyyəti haqqında ətraflı məlumat verib. Bildirib ki, ölkəmizdə iqtisadiyyatın bütün sahələrində olduğu kimi, aqrar sahənin inkişafına və bu sahədə yüksək texnologiyaların tətbiqinə xüsusi önəm verilir.

Aqrar sahənin qeyri-neft sektorunun prioritet istiqamətlərindən olduğunu deyən nazir respublikamızda pambıqçılıq, meyvəçilik, ipəkçilik, heyvandarlıq və digər sahələrdə dövlət dəstəyi ilə həyata keçirilən tədbirlər, ölkə başçısı tərəfindən imzalanan fərman və sərəncamlardan danışaraq,

İnam Kərimov respublikamızda kənd təsərrüfatı sektorunun yüksək

rəqəbatqabiliyyətli və dayanıqlı inkişafına, əhalinin ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunmasına xüsusi diqqət yetirildiyini deyərək, bu məqsədlə Azərbaycan Respublikasının Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi və digər bu kimi qurumların yaradıldığını bildirib.

O, Aqrar Elm və İnnovasiya Mərkəzi barədə də məlumat verərək, nazirliyin fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən birinin aqrar elmlər sahəsində əldə edilən nailiyyətlərin tətbiqi olduğunu söyləyib. AMEA ilə rəhbərlik etdiyi qurumun aqrar sahədə həyata keçirdiyi birgə layihələrdən söz açan İnam Kərimov nazirlik ilə akademiyanın müvafiq elmi müəssisələri arasında əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulduğunu,

kənd təsərrüfatı sahəsində alim və mütəxəssislərin köməyinə hər zaman ehtiyac duyulduğunu vurğulayıb. AMEA və Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi arasında imzalanmış əməkdaşlıq haqqında Niyət Sazişini xatırladan İnam Kərimov rəhbərlik etdiyi qurumun akademiyanın Genetik Ehtiyatlar, Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar, Botanika, Zoologiya və digər müvafiq institutları, regional elmi mərkəzləri və bölmələri ilə birgə müxtəlif layihələr həyata keçirdiyini, ölkəmizdə kənd təsərrüfatı sahəsinin elmə, biliyə, innovasiya və texnologiyalara əsaslanan inkişafının dövlət siyasətinin mühüm prioritetlərindən olduğunu xüsusi qeyd edib.

Daha sonra İnam Kərimov AMEA əməkdaşlarının çoxsaylı suallarını cavablandıraraq,

Müzakirələrdə AMEA Rəyasət Heyətinin üzvləri, elmi-tədqiqat müəssisələrinin rəhbərləri və əməkdaşları iştirak ediblər. Fikir mübadiləsi zamanı aqrar islahatlar, ərzaq təhlükəsizliyi, nazirliyin tabeliyində olan elmi-tədqiqat institutları ilə akademiyanın müvafiq elmi müəssisələri arasında əməkdaşlıq əlaqələrinin genişləndirilməsi, məhsuldarlığın artırılması, torpaqların münbitliyinin bərpası, gübrə istehsalı və istifadəsinin dövlət tərəfindən tənzimlənməsi, heyvandarlığın inkişafı, yeni meyvə sortlarının yaradılması və digər məsələlər müzakirə olunub. Nazir gələcəkdə aqrar sahə üzrə layihə və proqramların həyata keçirilməsində ölkə alimlərinin potensialından istifadə edilməsinin zəruriliyini vurğulayıb.

Tədbirin sonunda akademik Ramiz Mehdiyev görüşdə iştirakına, alimləri maraqlandıran sualları cavablandığına və əhəmiyyətli tövsiyələrinə görə İnam Kərimovə minnətdarlığını ifadə edib. AMEA-nın prezidenti rəsmi dövlət qurumlarının rəhbərləri ilə akademiya əməkdaşlarının belə formatda görüşlərinin bundan sonra da təşkil ediləcəyini diqqətə çatdırıb.

Beynəlxalq Türk Akademiyası Elmi Şurasının üçüncü toplantısı keçirilib

Bakıda Beynəlxalq Türk Akademiyası Elmi Şurasının üçüncü iclası keçirilib.

İclasda AMEA-nın prezidenti, akademik Ramiz Mehdiyev, Təhsil naziri Ceyhun Bayramov, Qazaxıstan və Qırğızıstan Təhsil nazirlərinin müavinləri Kanat Sarsembayev və Japarkul Taşiyev, Türkiyənin Milli Təhsil Nazirliyi Təlim və Təhsil İdarəsinin rəhbəri Burhanettin Dönməz, Türkdilli Ölkələrin Parlament Assambleyasının Baş katibi Altınbek Mamayusupov, Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva, TÜRKSOY-un Baş katibinin müavini Bilal Çakıcı, o cümlədən Türkiyə, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Macarıstan və Özbəkistanın ölkəmizdə akreditə olunmuş səfir və diplomatları iştirak ediblər.

Tədbirdə Təhsil naziri Ceyhun Bayramov açılış nitqi ilə çıxış edərək Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının qısa müddətdə bir sıra əhəmiyyətli tədbirlər həyata keçirdiyini və öz fəaliyyətini genişləndirdiyini bildirdi. O, ümummilli lider Heydər Əliyev və Prezident İlham Əliyevin söyləri nəticəsində Azərbaycanın Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası və bütün türk xalqları ilə qarşılıqlı əlaqələrinin yüksək səviyyəyə çatdırıldığını vurğulayıb. Nazir şuranın öz fəaliyyətində elm və təhsil sahəsində əməkdaşlığın inkişafına xüsusi önəm verəcəyini deyib.

Daha sonra Beynəlxalq Türk Akademiyasının prezidenti Darxan Kızıralı rəhbərlik etdiyi təşkilatın ötenlik fəaliyyəti barədə məlumat verib. Diqqətə çatdırıb ki, 2019-cu il ərzində Beynəlxalq Türk Akademiyası 30-dan çox beynəlxalq forum,

simpozium və seminar təşkil edib. Eyni zamanda, akademiya tərəfindən müxtəlif dillərdə 24 kitab nəşr olunub.

İclasda çıxış edən AMEA-nın birinci vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli vurğulayıb ki, türkdilli ölkələrin akademiya- yaları arasında nəşr mübadiləsinin davamlılığını təmin etmək məqsədilə bu ölkələrin kitabxanalar assosiasiyasının yaradılmasına ehtiyac var. O, həmçinin türkdilli ölkələrin universitetləri arasında əlaqələrin genişləndirilməsinin əhəmiyyətini qeyd edib.

İ.Həbibbəyli AMEA ilə Beynəlxalq Türk Akademiyası və türkdilli ölkələrin akademiya- yaları arasında əməkdaşlıq əlaqələrinə də danışıaraq, bu əlaqələrin möhkəmlənməsinin elm və təhsilin inkişafına mühüm töhfələr verəcəyini bildirib.

Daha sonra iclasda təşkilatın 2020-ci il üçün əsas elmi istiqamətləri, fəaliyyət prioritetləri, keçirilməsi planlaşdırılan türk dünyasının önəmli yubiley tədbirlərinin siyahısı, o cümlədən elm və təhsil sahəsində əməkdaşlıq məsələləri müzakirə edilərək təsdiqlənib.

Xatırladaq ki, 2019-cu il oktyabrın 15-də Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının Bakıda keçirilən VII Zirvə görüşü ilə təşkilata sədrlik Azərbaycana və müvafiq olaraq Beynəlxalq Türk Akademiyası Elmi Şurasının sədrliyi Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinə keçib.

AMEA Rəyasət Heyəti aparatının yeni strukturu təsdiqlənib

AMEA-nın prezidenti, akademik Ramiz Mehdiyevin apardığı genişmiqyaslı struktur islahatları çərçivəsində Rəyasət Heyəti aparatının yeni strukturu təsdiqlənib.

Bu məqsədlə akademik Ramiz Mehdiyev Rəyasət Heyəti aparatının yeni təsdiq edilmiş struktur rəhbərlərini qəbul edib.

AMEA-nın prezidenti ölkə rəhbərliyi tərəfindən elm sahəsində aparılan islahatları yüksək dəyərləndirib, bu istiqamətdə akademiya qarşısında qoyulan vəzifələrdən danışıb. Akademik son aylarda Rəyasət Heyətində aparılan struktur islahatlarının nəticələrini diqqətə çatdıraraq qeyd edib ki, alimlərimiz ölkədə aparılan yeni quruculuq işlərinə səmərəli fəaliyyəti və elmi tədqiqatları ilə öz əməli töhfələrini verməlidirlər.

Akademik Ramiz Mehdiyevin sözlərinə görə, AMEA-da aparılan elmi tədqiqatlar müasir tələblərə cavab verməli, innovativ layihələrin icrasına xüsusi diqqət yetirilməlidir. Akademiyada həyata keçirilən struktur islahatları

nın bundan sonra da uğurla davam etdiriləcəyini deyən R.Mehdiyev Rəyasət Heyəti aparatının idarə və şöbələri qarşısında duran mühüm vəzifələrdən bəhs edib. AMEA-nın prezidenti yeni struktur rəhbərlərini təbrik edərək, aparat əməkdaşlarına uğurlar arzulayıb, onlara müvafiq tapşırıqlar verib.

Sonra AMEA-nın akademik-katibi, müxbir üzv Əminə Sadiqov çıxış edərək idarə və şöbələrin yeni mərhələnin çağırışlarına uyğun fəaliyyət göstərəcəklərinə əminliyini ifadə edib. O, struktur vahidlərinin işinin daha da təkmilləşdirilməsi və verilən tapşırıqların vaxtında icrası ilə bağlı məqsədyönlü tədbirlərin həyata keçiriləcəyini nəzərə çatdırıb.

Yeni təsdiq edilmiş idarə və şöbə rəhbərləri adından çıxış edən Elm və təhsil idarəsinin rəisi, iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru Fail Kazımov yüksək etimada görə AMEA-nın prezidentinə minnətdarlığını bildirib. Akademiya əməkdaşlarının, alim və mütəxəssislərin növbəti inkişaf mərhələsində daha səylə fəaliyyət göstərəcəklərini, verilən tapşırıqları yüksək peşəkarlıqla yerinə yetirəcəklərini diqqətə çatdırıb.

Elmi Tədqiqatların Əlaqələndirilməsi Şurasının yeni tərkibi müəyyənləşib

Nazirlər Kabineti "Azərbaycan Respublikası Elmi Tədqiqatların Əlaqələndirilməsi Şurasının yaradılması haqqında" qərarında dəyişiklik edib.

Qərara görə, "Azərbaycan Respublikası Elmi Tədqiqatların Əlaqələndirilməsi Şurasının yaradılması haqqında" Nazirlər Kabinetinin 2018-ci il 20 fevral tarixli qərarı ilə yaradılmış Azərbaycan Respublikası Elmi Tədqiqatların Əlaqələndirilməsi Şurasının yeni tərkibi aşağıdakı redaksiyada müəyyənləşib:

Şuranın sədri:

Ramiz Mehdiyev - Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti, akademik

Şuranın sədr müavini:

Dilqəm Tağıyev - Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti, akademik

Şuranın məsul katibi:

Əminə Sadiqov - Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının akademik-katibi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü

Şuranın üzvləri:

İsa Həbibbəyli - Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının birinci vitse-prezidenti, akademik

İbrahim Quliyev - Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının birinci vitse-prezidenti, akademik

Nərgiz Paşayeva - Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti, akademik

Rasim Əliquliyev - Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti, akademik

Arif Paşayev - Milli Aviasiya Akademiyasının rektoru, akademik

Xoşbəxt Yusifzadə - Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin birinci vitse-prezidenti, akademik

İsmayıl Hacıyev - Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Naxçıvan bölməsinin sədri, akademik

Fuad Əliyev - Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Gəncə bölməsinin sədri, akademik

Əhliman Əmiraslanov - Azərbaycan Tibb Universitetinin Onkoloji Klinikasının direktoru, akademik

Rəfail Mirzəyev - Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar nazirinin birinci müavini

Rahim Əliyev - Azərbaycan Respublikası Səhiyyə nazirinin müavini

Rauf Hacıyev - Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər nazirinin müavini, biologiya elmləri doktoru

Sevinc Həsənova - Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat nazirinin müavini

Firudin Qurbanov - Azərbaycan Respublikası Təhsil nazirinin müavini, iqtisadiyyat üzrə fəlsəfə doktoru

Sevda Məmmədəliyeva - Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət nazirinin müavini, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü

Elçin Zeynalov - Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı nazirinin müavini, texnika elmləri doktoru

Elmir Vəlizadə - Azərbaycan Respublikası Neqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar nazirinin müavini

Rövşən Əhmədov - Azərbaycan Respublikası Müdafiə Sənayesi nazirinin müşavirih

İqbal Babayev - Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsi sədrinin müavini, general-mayor, texnika elmləri doktoru

Heydər Pirişev - Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Hərbi Akademiyasının rəisi, general-leytenant

Ceyhun Salmanov - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyi sədrinin müavini

Balərim Quliyev - Azərbaycan Respublikası Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi sədrinin müavini

Rövşən Rüstəmov - "Azərkosmos" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti sədrinin müavini.

Nazirlər Kabinetinin digər qərarı ilə "Elmi Tədqiqatların Əlaqələndirilməsi Şurası haqqında Əsasnamə"də də dəyişiklik edilib.

Dəyişikliyə əsasən, Şuranın tərkibi 15 nəfərdən 26 nəfərə qaldırılıb.

AMEA ölkəmizin iqtisadi qüdrətinin artırılmasına töhfələr verəcək

AMEA-da akademiya əməkdaşlarının Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat naziri Mikayıl Cabbarovla görüşü keçirilib.

AMEA-nın prezidenti, akademik Ramiz Mehdiyev giriş sözü ilə çıxış edərək son vaxtlar akademiya da bir sıra dövlət nümayəndələri ilə görüşlərin keçirildiyini, müxtəlif qurumlarla birgə layihələr həyata keçirməyi nəzərdə tutan əməkdaşlıq əlaqələrinin yaradıldığını bildirdi. O, bu cür görüşlərin təşkilində başlıca məqsədin AMEA-nın mövcud potensialını, alimlərimizin əldə etdikləri mühüm nəticələri əməli baxımdan ölkədə quruculuq proseslərinə, iqtisadiyyata inteqrasiya etmək, ölkəmizin hərtərəfli inkişafında elmi qurumların layiqli iştirakını təmin etməkdən ibarət olduğunu diqqətə çatdırıb. Akademiya rəhbəri bu formatda ünsiyyətin mövcud problemləri bilmək, onların həlli yolunu eşitmək və qurumlar arasındakı birbaşa ünsiyyətə əngəl törədən süni maneələrin aradan qaldırılması baxımından böyük əhəmiyyətə malik olduğunu qeyd edib.

Akademik R.Mehdiyev AMEA ilə dövlət müəssisələrinin münasibətlərdən danışaraq bildirdi ki, uzun illərdir bu elm ocağı ilə hökumət qurumları arasındakı münasibətlərdə durğunluq və boşluq hökm sürüb, ölkənin inkişafı üçün zəruri əməkdaşlıq olmayıb. Bunun nəticəsində böyük potensiala malik Elmlər Akademiyası yeni dövrün quruculuq proseslərindən kənar qalıb, cəmiyyətin inkişafına öz töhfəsini verə bilməyib.

"Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin ölkəmizin hərtərəfli inkişafı üçün apardığı islahat və yenilənmə xəttinə aktiv şəkildə qoşulmaq, ona dəstək vermək hər bir vətəndaşın, xüsusilə alimlərimizin mənəvi borcudur. Ümid edirəm ki, hər iki tərəf - həm alimlərimiz, həm də dövlət strukturlarının nümayəndələri formalaşmaqda olan əməkdaşlıq platformasından səmərəli şəkildə istifadə edib, mövcud imkanları dövlətin ümumi mənafeyi naminə səfərbər etməyə nail olacaqlar", - deyə akademik Ramiz Mehdiyev əlavə edib.

Bu gün akademiyanın geniş imkanlara malik olduğunu diqqətə çatdıran AMEA rəhbəri ölkənin so-

sial-iqtisadi inkişafına və digər sahələrə elmin təsirinin qənaətbəxş olmadığını vurğulayıb: "Dövlət strukturlarının elmi ictimaiyyətə tərəf yönəlməsi, onunla sıx əməkdaşlıq etməsi böyük perspektivlər vəd edir. Akademiyanın müxtəlif strukturları ölkəmizin sənaye və iqtisadi qüdrətinin artırılmasına lazımi töhfələr vermək iqtidarındadır. Son illər akademiyanın institutlarında olduqca aktual və faydalı elmi araşdırmalar aparılıb. Lakin təəssüf hissi ilə bildirməliyəm ki, onların tətbiq edilməsi üçün dövlət orqanları tərəfindən sifarişlər olmayıb. Akademiyanın strukturları da bu məsələyə passiv yanaşıblar."

Akademik Ramiz Mehdiyev İqtisadiyyat naziri ilə keçirilən görüşün qeyd olunan çətinliklərin aradan qaldırılması, yeni əməkdaşlıq körpülərinin salınması baxımından faydalı olacağına, elmi potensialın iqtisadi proseslərə səmərəli şəkildə cəlb edilməsinə təkan verəcəyini əminliyini ifadə edib.

Sonra nazir M.Cabbarov çıxış edərək tədbirin AMEA-nın müxtəlif elmi müəssisələri ilə qarşılıqlı maraqlı doğuran mövzular ətrafında müzakirələrin aparılması, prioritet

istiqamətlərin müəyyənləşdirilməsi baxımından əhəmiyyətini qeyd edib. Son illər ölkə iqtisadiyyatının əksər sahələrində dinamik inkişafın müşahidə olunduğunu deyən nazir bildirdi ki, İqtisadiyyat Nazirliyinin qarşısında duran əsas vəzifə ölkənin dayanıqlı inkişafına nail olmaqdır.

Mikayıl Cabbarov hazırda respublikamızda qeyri-neft sektorunun inkişafının iqtisadi artımın başlıca mənbəyi kimi diqqət mərkəzində saxlanıldığını deyib. O, milli iqtisadiyyatın tərəqqisinə yönələn tədbirlərin qeyri-neft sektorunda iqtisadi artıma müsbət təsir etdiyini, bu tədbirlər sırasında son illər investisiya siyasətinin düzgün qurulmasının xüsusi əhəmiyyət kəsb etdiyini vurğulayıb.

Ölkədə aparılan iqtisadi islahatların prioritet istiqamətlərindən bəhs edən nazir diqqətə çatdırıb ki, əsas məqsəd iqtisadi artımın dünya üzrə orta iqtisadi artımdan geri qalmamasını təmin etmək, iqtisadi artım tempinin dünya üzrə artımı üstələməsinə nail olmaqdır. Mikayıl Cabbarov qeyri-neft ömütə və xidmət ixracının əhəmiyyətli dərcədə artırılması, dövlət investisiyalarının iqtisadi səmərəsinin ço-

xaldılması, eləcə də kiçik və orta sahibkarlığın iqtisadi artımın başlıca qüvvəsinə çevrilməsi, şəffaflığın yüksəldilməsi və "kölge iqtisadiyyatı"nın minimum endirilməsi istiqamətlərində görülən işlərdən danışdı. Əlavə edib ki, aparılan islahatlar nəticəsində qeyri-neft sektorunda fəaliyyət göstərən şəxslərin sayının ötən il ərzində 18 faizdən çox artması vacib göstəricilərdən biridir.

Nazir ölkədə aparılan vergi siyasətindən də söz açaraq, bu siyasəti iqtisadiyyatın rəqəbatqabiliyyətiliyinin mühüm faktoru kimi qiymətləndirib. Vurğulayıb ki, vergi siyasətinin əsas məqsədlərindən biri məhz iqtisadi imkanların genişləndirilməsindən ibarət olmalı, iqtisadiyyatın tərəqqisinə yönəlməlidir.

Sonra M.Cabbarov İqtisadiyyat Nazirliyinin 2019-cu ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına dair statistik göstəricilərini görüş iştirakçılarının diqqətinə çatdırıb.

Daha sonra nazir akademiya əməkdaşlarının suallarını cavablandırıb.

Tədbirdə ölkə iqtisadiyyatının inkişaf etdirilməsində AMEA-nın potensialından istifadə, İqtisadiyyat Nazirliyi ilə əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulması, qeyri-neft sektoru üzrə elmə ayrılan investisiyalar və digər məsələlərə dair fikir mübadiləsi aparılıb.

Sonda akademik Ramiz Mehdiyev görüşdə iştirak etdiyinə görə nazirə AMEA-nın kollektivi adından dərin minnətdarlığını bildirib, aparılan müzakirələr nəticəsində əməli tədbirlərin həyata keçirilməsinə və müsbət nəticələrin əldə ediləcəyinə əmin olduğunu vurğulayıb.

Yer Elmləri Bölməsinin elmi-tədqiqat institutlarının fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilib

Fevralın 7-də AMEA Rəyasət Heyətinin növbəti iclası keçirilib.

Əvvəlcə AMEA-nın prezidenti, akademik Ramiz Mehdiyev ölkə başçısının müvafiq sərəncamları ilə təltif olunmuş - Gəncə Bölməsinin sədri, akademik Fuad Əliyev və Coğrafiya İnstitutunun direktoru, akademik Ramiz Məmmədova "Şöhrət" ordenlərini, "Bakı Dövlət Universitetinin 100 illiyi (1919-2019)" Azərbaycan Respublikasının yubiley medalı ilə təltif olunmuş - akademiklər Akif Əlizadə, Ramiz Məmmədov, Telman Əliyev, Nazim Məmmədov, Vaqif Fərzəliyev, Vaqif Abbasov, AMEA-nın müxbir üzvləri Qurban Yetirmişli, Misir Mərdanov, Oktay Qasımov, Oqtay Səmədov və Bəxtiyar Məmmədova yubiley medallarını təqdim edib.

Akademik Ramiz Mehdiyev tədbiri giriş sözü ilə açaraq iclasın AMEA-nın Yer Elmləri Bölməsinin (YEB) 2019-cu ildəki elmi və elmi-təşkilati fəaliyyətinə həsr olduğunu bildirdi.

Sonra AMEA-nın birinci vitse-prezidenti, YEB-in sədri, akademik İbrahim Quliyev bölmənin hesabatını təqdim edib. Alim ötən il bölməyə daxil olan elmi müəssisələrin fəaliyyətlərində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və

sərəncamları, dövlət proqramları, AMEA rəhbərinin sərəncamları, eləcə də AMEA-nın Ümumi yığıncağı və Rəyasət Heyətinin qərarlarının əsas götürüldüyünü bildirdi.

Diqqətə çatdırılıb ki, hesabat ilində bölmənin müəssisələrində 14 problemi əhatə edən 48 mövzu üzrə tədqiqatlar aparılıb, 70 iş tamamlandı, 13 mühüm elmi nəticə əldə olundu. Bundan başqa, müəssisələr tərəfindən 2 iş tətbiq olundu, 26 təsərrüfat müqaviləsi üzrə görülən işlər yekunlaşıb.

Bölmənin nəşriyyat fəaliyyətindən danışan İbrahim Quliyev bildirdi ki, hesabat ilində 144-ü xaricdə olmaqla 291 məqalə və 45-i xaric-

də olmaqla 104 tezis işıq üzü görüb. Bunlardan 45 məqalə impaktfaktorlu jurnallarda dərc olundu. Bölmə alimlərinin 10 monoqrafiya, 3 kitab və 19 dərs vəsaiti nəşr edildi, həmçinin 25 qrant və 1-i xaricdə olmaqla 2 patent alındı.

Kadr hazırlığı məsələsinə toxunan məruzəçi qeyd edib ki, 2019-cu ildə bölmə üzrə magistraturaya 16, doktoranturaya isə 12 nəfər qəbul olub, hazırda bölmənin institutlarında fəlsəfə doktorluğu hazırlığı üzrə 20 nəfər təhsil alır.

İ.Quliyev beynəlxalq əlaqələrdən də bəhs edərək, hesabat ilində bölmə müəssisələrinin ABŞ, Almaniya, Fransa, İtaliya, Rusiya, Uk-

rayna, Türkiyə və digər ölkələrin elm və təhsil qurumları ilə əməkdaşlığını davam etdirdiyini, müxtəlif istiqamətlərdə birgə tədqiqatlar apardığını bildirdi. O, bölmə üzrə 4 beynəlxalq tədqiqat laboratoriyasının fəaliyyət göstərdiyini əlavə edib.

Elmi tədqiqatlarda informasiya kommunikasiya texnologiyalarından geniş istifadə edildiyini deyən akademik İ.Quliyev bölmənin NASA, UNAVCO, EMSC, ZOPAC məlumat bazaları, Massaçusets Texnologiya İnstitutu, Rusiya Elmlər Akademiyasının Yer Fizikası İnstitutu, Nüvə Sınaqlarının Hərtərəfli Qadağan Olunması Müqavilə Təş-

kilatı və digər qurumlarla elmi əlaqələrini genişləndirdiyini qeyd edib.

Alim bölmə müəssisələrində keçirilən konfrans və yubileylər, struktur dəyişiklikləri, təltiflər, xarici ezamiyyətlər, elm və təhsilin inteqrasiyası, gənc alim və mütəxəssislərin fəaliyyəti, ekspedisiyalar və digər məsələlər barədə də danışdı.

Məruzə dinləndikdən sonra müzakirələr aparılıb, suallar cavablandırılıb. Müzakirələrdə AMEA Rəyasət Heyətinin üzvləri və bölməyə daxil olan institutların rəhbərləri iştirak ediblər.

Sonda bölmənin 2019-cu ildəki elmi və elmi-təşkilati fəaliyyətinə dair hesabatı təsdiqlənib və mühüm nəticələrin AMEA Rəyasət Heyətinin hesabatına daxil edilməsi qərar alındı. Bölməyə dağılma mexanikasının qeyri-klassik problemləri, Binəqədi dördüncü dövr flora və fauna tapıntı yerinin öyrənilməsi, intellektual coğrafi məlumat sistemi, böyük dərinlik nefti, geodinamika və seysmologiya kimi prioritet istiqamətlər üzrə elmi işlərin həyata keçirilməsi tapşırılıb.

Tədbirdə, həmçinin Rəyasət Heyətinin digər qərarı ilə AMEA-nın Geologiya və Geofizika İnstitutunun strukturunda qismən dəyişiklik edilib.

Alimlərin beynəlxalq elmi proqramlara fəal inteqrasiyası təşkil olunacaq

Fevralın 5-də Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyətinin növbəti iclası keçirilib.

Əvvəlcə AMEA-nın prezidenti, akademik Ramiz Mehdiyev "Bakı Dövlət Universitetinin 100 illiyi (1919-2019)" Azərbaycan Respublikasının yubiley medalı ilə təltif olunmuş - akademiklər Yaqub Mahmudov, Nailə Vəlixanlı, Gövhər Baxşəliyeva, AMEA-nın müxbir üzvü Musa Qasımlı, hüquq elmləri doktoru Aytən Mustafazadə, fəlsəfə elmləri doktoru İlham Məmmədov, iqtisad elmləri doktoru Nazim İmanov, tarix elmləri doktorları Maisə Rəhimova və Məryəm Seyidbəyliyə yubiley medallarını təqdim edib.

Tədbiri giriş sözü ilə açan akademik Ramiz Mehdiyev iclasda AMEA-nın İctimai Elmlər Bölməsinin və Naxçıvan Bölməsinin 2019-cu ildəki elmi və elmi-təşkilati fəaliyyətlərini əks etdirən hesabatlarının dinləniləcəyini bildirib.

Sonra AMEA-nın birinci vitse-prezidenti, İctimai Elmlər Bölməsinin sədri, akademik İsa Həbibbəyli bölmənin hesabatını təqdim edib. Alim bildirib ki, hesabat ilində bölməyə daxil olan elmi müəssisələrin fəaliyyətlərində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamları, dövlət proqramları və strategiyaları, AMEA rəhbərinin sərəncamları, akademiyanın Ümumi yığıncağının və Rəyasət Heyətinin

qərarları əsas götürülüb. Ölkə başçısının imzaladığı "2019-cu ilin Azərbaycan Respublikasında "Nəsimi ili" elan edilməsi haqqında", "Əhməd bəy Ağaoğlunun 150 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında", "Cəlil Məmmədquluzadənin 150 illiyinin qeyd edilməsi haqqında" və bir çox digər sərəncamlara əsasən, AMEA-nın İctimai Elmlər Bölməsinin institutlarında çoxsaylı tədbirlər keçirilib. Akademik İ.Həbibbəyli 2019-cu ildə bölmənin elmi müəssisələrində 8 elmi istiqaməti əhatə edən 33 problem, 132 mövzu üzrə 305 işin aparıldığını, 45 mövzu, 127 iş, 212 mərhələnin isə tamamlandığını bildirib.

Bölmənin nəşriyyat fəaliyyətindən danışan alim qeyd edib ki, bölmə əməkdaşlarının 2185 əsəri işıq üzünə görüb. Onlardan 9-u xaricdə olmaqla 148-i kitab və monoqrafiya, 391-i xaricdə olmaqla 1296-sı məqalə, 58-i xaricdə olmaqla 302-si tezisdur. 54 məqalə impakt faktorlu jurnallarda nəşr edilib, elmi işçilərin əsərlərinə 876 dəfə istinad olunub. Hazırda bölmədə 76 doktorant və 259 dissertant, magistratura üzrə 11 nəfər təhsil alır.

Məruzəçi hesabat ilində bölmənin elmi tədqiqat müəssisələrinin

alimlərinin Türkiyə, Rusiya, ABŞ, Almaniya, Fransa, Böyük Britaniya, İtaliya, İran, Özbəkistan, Gürcüstan, Ukrayna, Belarus, Qazaxıstan, Çin, Misir, Polşa, Bolqarıstan, Küveyt, Yaponiya, Vyetnam, Koreya, Səudiyyə Ərəbistanı və s. ölkələrin elmi mərkəzləri və beynəlxalq təşkilatları ilə əməkdaşlıq etdiyini diqqətə çatdırıb.

İ.Həbibbəyli əlavə edib ki, ötən il bölmənin elmi tədqiqat müəssisələri tərəfindən ümumilikdə 27 beynəlxalq konfrans, forum, simpozium, seminar, 22 respublika konfransı, 32 elmi seminar, 8 sessiya, 12 yubiley tədbiri keçirilib.

Məruzə dinləndikdən sonra müzakirələr aparılıb, suallar cavablandırılıb. Müzakirələrdə Rəyasət Heyətinin üzvləri və bölmənin elmi müəssisələrinin direktorları iştirak ediblər.

Rəyasət Heyətinin qərarı ilə İctimai Elmlər Bölməsinin 2019-cu ildəki fəaliyyəti barədə hesabat təsdiq edilib, alınan elmi nəticələrin AMEA-nın illik hesabatına daxil edilməsi qərara alınıb. Qərarla elmi tədqiqatların azərbaycançılıq məfkürəsinə əsaslanaraq aparılması, araşdırmaların müstəqil Azərbaycan dövlətinin sosial-iqtisadi və mədəni

inkışafına istiqamətləndirilməsinin təmin edilməsi, bölmə alimlərinin beynəlxalq elmi proqramlara daha fəal inteqrasiyası, yerli və xarici elmi təşkilatlarla əlaqələrin genişləndirilməsi və digər bu kimi məsələlər öz əksini tapıb.

Gündəlikdə yer alan növbəti məsələ AMEA-nın Naxçıvan Bölməsinin 2019-cu ildəki elmi və elmi-təşkilati fəaliyyəti haqqında olub. Hesabat məruzəsini təqdim edən bölmənin sədri, akademik İ.Hacıyev ötən il rəhbəri olduğu qurumda Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamları, dövlət proqramları və strategiyaları, eləcə də Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi, Naxçıvan Muxtar Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərarları, AMEA rəhbərinin sərəncamları, akademiyanın Ümumi yığıncağının və Rəyasət Heyətinin qərarlarından irəli gələn məsələlərin həllinə yönəlmiş

bir sıra mühüm tədbirlərin həyata keçirildiyini nəzərə çatdırıb.

Nətiq qeyd edib ki, hesabat ilində bölmədə 6 elmi istiqamətdə 6 problemi əhatə edən 7 mövzuda 37 iş 99 mərhələdə yerinə yetirilib, 96 mərhələ üzrə tədqiqatlar tamamlandı və 8 mühüm elmi nəticə əldə olub.

Akademik İ.Hacıyev bildirib ki, 2019-cu ildə bölmə əməkdaşlarının 4-ü xaricdə olmaqla 18 monoqrafiyası, 9 kitabı, 1 kitabçası, 3 metodik

vesaiti, 75-i xaricdə olmaqla 551 elmi məqaləsi, 58-i xaricdə olmaqla 223 konfrans materialı, 1-i xaricdə olmaqla 7 tezisi nəşr edilib, alimlər tərəfindən dörd buklet tərtib edilib. O, məqalələrin 93-ü xaricdə olmaqla 445-nin beynəlxalq səviyyəli nüfuzlu elmi jurnallarda, 37 elmi məqalənin "Web of Science", "Scopus" və digər elmi bazalara daxil olan impakt faktorlu jurnallarda işıq üzünə gördüyünü diqqətə çatdırıb. Bölmə sədri bunlardan 10-nun "Clarivate Analytics" siyahısına daxil olduğunu vurğulayaraq, alimlərin əsərlərinə 340 dəfə istinad edildiyini bildirib.

Bölmənin beynəlxalq əlaqələrdən söhbət açan məruzəçi alimlərin Türkiyə, Şimali Makedoniya, Qazaxıstan, İran, Rusiya, ABŞ, Avstraliya, Fransa, Gürcüstan və digər ölkələrin elmi mərkəzləri ilə əməkdaşlıq etdiyini bildirib. Qeyd edib ki, 2019-cu ildə Naxçıvan Bölməsi üzrə 2 respublika səviyyəli qrant layihəsinin icrası başa çatıb, 2-si beynəlxalq və 1-i respublika səviyyəli olmaqla 3 qrant layihəsinin icrası isə hazırda davam etdirilib.

İ.Hacıyev bölmənin elmi müəssisələrində keçirilən konfrans və sessiyalar, qurumun elektron portalına yerləşdirilən materiallar, əldə olunan büdcədən kənar vəsaitlər, kadr hazırlığı, elm və təhsilin inteqrasiyası sahəsində görülən işlər barədə də məlumat verib.

Məruzə dinləndikdən sonra müzakirə olunub, suallar cavablandırılıb. Müzakirələrdən sonra Naxçıvan Bölməsinin 2019-cu ildəki elmi və elmi-təşkilati fəaliyyəti haqqında hesabat təsdiq edilib, qurumun gələcək fəaliyyəti ilə bağlı müvafiq tapşırıqlar verilib.

Sonda Rəyasət Heyəti tərəfindən AMEA-da xaricdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan Əsilli Alimlərin Assosiasiyasının yaradılması haqqında qərar qəbul edilib.

Avropa Komissiyasının nümayəndələri ilə görüşlər

AMEA-nın birinci vitse-prezidenti, akademik İbrahim Quliyev Avropa Komissiyasının COST (Elm və Texnologiyada Avropa Əməkdaşlığı) Assosiasiyasının nümayəndələri - Judit Litjens və Kjistof Qulda ilə görüşüb.

Görüşdə İ.Quliyev qonaqlara AMEA-da geologiya, fizika, kimya, informasiya texnologiyaları, paleontologiya, humanitar və ictimai elmlər sahələrində aparılan tədqiqatlar, o cümlədən palçıq vulkanları, neft və qaz yataqlarının öyrənilməsi istiqamətində görülən işlər barədə məlumat verib. Akademiyada elm və təhsilin inteqrasiyasına ciddi diqqət yetirildiyini deyən alim Yüksək Texnologiyalar Parkının fəaliyyəti, elmi nəticələrin istehsalatda tətbiqi və elmin kommersiyalaşması sahələrində həyata keçirilən işlərdən danışdı.

İ.Quliyev akademiyanın dünyanın bir sıra nüfuzlu elm mərkəzləri ilə sıx əməkdaşlıq etdiyini deyərək, ölkə alimlərinin müxtəlif beynəlxalq

proqram və layihələrdə fəal təmsil olunduğunu bildirib. Vurğulanıb ki, elmin prioritetlərindən biri də Azərbaycan alimlərinin xarici həmkarları ilə birgə meqalayihələrdə iştirakıdır.

Sonra Judit Litjens AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasında təşkil olunan COST proqramının fəaliyyəti üzrə məlumatlandırma seminarının keçirildiyini bildirib. O, seminar çərçivəsində alim və mütəxəssislərə COST proqramında iştirak imkanları və layihələrə qoşulmaq üçün müraciətlərin hazırlanması qaydaları barədə məlumatların verildiyini deyib. Ali təhsil müəssisələri ilə akademik qurumlar arasında sıx əməkdaşlığa yönələn layihə haqqında danışan COST Assosiasiyasının nümayəndəsi gələcəkdə bu sahədə AMEA ilə əməkdaşlıqda maraqlı olduğunu bildirib.

Akademik İbrahim Quliyev Avropa Komissiyasının nümayəndəsi, Sosial İnnovasiyalar Mərkəzinin layihə meneceri Martin Feliks Qajdusek ilə də görüşüb.

İ.Quliyev AMEA-da müxtəlif elm sahələri üzrə aparılan tədqiqatlar, elm və təhsilin inteqrasiyası, elmin kommersiyalaşması istiqamətində görülən işlər haqqında ətraflı məlumat verib, akademiyanın CERN, Birləşmiş Nüvə Tədqiqatları İnstitutu (Dubna) və digər nüfuzlu elm mərkəzləri ilə sıx əməkdaşlıq etdiyini bildirib.

Martin Feliks Qajdusek isə öz növbəsində Avropa Komissiyasının AR Təhsil Nazirliyi ilə həyata keçirdiyi birgə layihələr haqqında danışdı. Akademik qurumlar və ali təhsil müəssisələri tərəfindən elmi infrastrukturun müştərək istifadəsindən bəhs edən ekspert Azərbaycanda vahid məlumat bazasının yaradılmasının zərurliyini qeyd edib.

Görüşdə AMEA ilə ölkənin ali təhsil müəssisələrinin müştərək məlumat bazasının yaradılması üçün standartların müəyyənləşdirilməsi, elmi-tədqiqatların səmərəli təşkili məqsədilə avadanlıq və cihazların alınması və saxlanması üzrə yanaşmaların müvafiq müəssisələr arasında müzakirəsi, bu sahənin optimallaşdırılması və təkmilləşdirilməsi üçün müxtəlif qurumlar tərəfindən müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsi və digər mühüm məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Görüşdə COST proqramı üzrə Milli əlaqələndirici şəxs, Azərbaycan Milli Antidoping Agentliyinin Elm şöbəsinin müdiri İlham Hüseynov və AMEA Rəyasət Heyəti aparatının Beynəlxalq əlaqələr idarəsinin müdiri, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru Esmira Əlirzayeva da iştirak ediblər.

Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsinin Ümumi yığıncağı keçirilib

AMEA-nın Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunda Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsinin (BTEB) Ümumi yığıncağı keçirilib. Tədbirdə AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İradə Hüseynova, BTEB üzrə AMEA-nın həqiqi və müxbir üzvləri, bölmənin tərkibinə daxil olan elmi müəssisələrin direktorları və aidiyyəti üzrə dəvət olunmuş qonaqlar iştirak ediblər.

İ.Hüseynova əvvəlcə AMEA-nın prezidenti, akademik Ramiz Mehdiyev rəhbərliyi altında akademiya da aparılan genişmiqyaslı islahatlar, o cümlədən struktur dəyişiklikləri ilə bağlı tədbir iştirakçılarına məlumatlandıraraq və bu islahatların Azərbaycan elminin gələcəyi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini vurğulayıb. Nətiq, həmçinin "AMEA-nın 2020-2025-ci illər üçün Milli İnkişaf Proqramı" barədə söz açaraq onun bəzi bəndləri ilə bölmə üzvlərini tanış edib.

Yığıncaq çərçivəsində keçirilən seçkidə 14 nəfər BTEB-in Elmi şurasının üzvü olub. Seçkinin nəticələri

nin Rəyasət Heyətinin müzakirəsinə verilməsi qərara alınıb.

Sonra BTEB elmi təşkilatlarının rəhbərlərinə 2020-ci il üzrə doktorantura və dissertanturaya qəbul planına dair təkliflərini səsəndirmək üçün söz verilib.

Akademik İ.Hüseynova bölmədə nəşriyyat işinin vəziyyəti barədə danışdı. Nəşriyyat fəaliyyətinin əsas göstəriciləri olan kitab, toplu, jurnal, mühüm elmi nəticələri özündə əks etdirən tədqiqat əsərlərindən söz açan akademik BTEB-in "Həyat elmləri və Biotibb" jurnalının 2019-cu ildə çapdan çıxmış ilk iki nömrəsi, həmçinin "AMEA Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunun Elmi əsərləri" (İngilis dilində), AMEA Botanika İnstitutunun "Plant & Fungal Research" jurnallarının fəaliyyətinin müasir tələblərə uyğunlaşdırılması zərurətini vurğulayıb.

İclasda AMEA-nın Zoologiya və Dendrologiya institutlarının Elmi şurasının tərkibində qismən dəyişiklik edilib, həmçinin bir qrup əməkdaş BTEB-in Fəxri fərmanı ilə təltif ediliblər.

Akademik Ramiz Mehdiyevin nəzəri

XXI əsr dünyada qlobal siyasi rəqabətlərin gücləndiyi milli dövlətlərin özünütəsdiyi, innovasiyalıq, rəqəmsal strategiya dövrüdür. 24 yanvar 2020-ci il Davos Forumu çərçivəsində Prezident İlham Əliyevin "Strateji baxış: Avrasiya" mövzusunda interaktiv iclasda səsləndirdiyi fikirlər müstəqil Azərbaycan realitətlərini əks etdirir. Dövlət başçısı cənab İlham Əliyev demişdir: "Azərbaycan həyata keçirilən uğurlu xarici və daxili siyasət nəticəsində regionda və dünyada sülhün və təhlükəsizliyin təminatına mühüm töhfələr verir. Ölkəmiz öz iqtisadi inkişafını təmin etməklə yanaşı, regional və qlobal inkişafa da dəstək verir. Bu realiti Azərbaycanın təşəbbüsü ilə həyata keçirilən beynəlxalq layihələr də təsdiq edir".

Bu kontekstdən də akademik Ramiz Mehdiyev "Azərbaycanın inkişafını XXI əsrin çağırışlarına uyğunlaşdırın Lider" adlı yeni kitabında yazır: "İlham Əliyevin həll etməli olduğu məsələlər çox geniş miqyaslı idi. Onlar Heydər Əliyevin fəaliyyətinin yekunları ilə müəyyən olunurdu: - dövlət müstəqilliyinin daha da möhkəmləndirilməsi, iqtisadi artımın yüksək sürətinin təmin edilməsi və yeni iş yerlərinin yaradılması, xalqın sosial rifah səviyyəsinin yüksəldilməsi, Silahlı Qüvvələrin modernləşdirilməsi yolu ilə ölkənin müdafiə qabiliyyətinin gücləndirilməsi, xarici siyasət sahəsində milli maraqların təmin edilməsi və heç şübhəsiz, Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün bərpası və s...".

Əsərdə zaman prizmasından "keçmişə realist idrak meydanından nəzəri baxış sərgilənir. Həmçinin Prezident İlham Əliyevin hakimiyyət dövrü "inkişafın yüksək tempi dövrü kimi qiymətləndirilir". Akademik yazır: "Etiraf etmək lazımdır ki, yeni minilliyin əvvəlində Azərbaycanın üzvləşdiyi təhdidlər İlham Əliyevdən ümummilli lider Heydər Əliyevin siyasi və sosial-iqtisadi kursunu davam etdirmək üçün zəruri olan xüsusi, demək olar ki, müstəsna qabiliyyətlər tələb edirdi. Heydər Əliyevin prezidentlik dövrünün tarixi göstərir ki, Azərbaycan şəraitində transformasiyalar təkamül yolu ilə və dərk edilmiş inkişafa əsaslananda səmərəli olur".

Faktiki olaraq Ramiz Mehdiyev müasir həm politoloji, həm də ideoloji fikir üçün yeni və dərin bir ideya formalaşdırır. Genişmiqyaslı planlar isə qloballaşma dövründə real siyasi lider tərəfindən həyata keçirilir. Modernləşən siyasət keçmiş dövrü inkar etmir, əksinə, keçmiş təcrübəsindən bəhrələnmək daha incə və mürəkkəb məsələləri həll edir.

İLHAM ƏLİYEVİN LİDERLİK FENOMENİ: ƏNƏNƏVİLİK VƏ YENİLİK

Müasir Azərbaycan qloballaşan dünyanın mərkəz nöqtəsində, Avropa ilə Asiyanın kəsişməsində yerləşən geosiyasi məkan olub, artıq keçmiş sosializm sistemindən müstəqil suveren dövlətçilik yoluna keçid etmiş hüquqi dövlətdir. Bu nöqtəyi-nəzərdən də müasir Azərbaycanın memarı Ulu Öndər Heydər Əliyev də deyirdi: "Keçid dövrü yaşayan ölkələrə başçılıq etmək istəyən şəxslər gərək çox təcrübəli, dünyanı bilən adam olsun". Bu mənada təqdim etdiyimiz təhlildə Ulu Öndər Heydər Əliyev siyasi məktəbinin uğurlu davamçısı Prezident İlham Əliyev "təcrübəli və dünyanı bilən". Və nəinki dünyanı bilən, həmçinin dünyanı da bildiyi, tanıdığı milli liderdir. Müasir Azərbaycana rəhbərlik edənə qədər müəllimlikdən Baş nazir vəzifəsinə qədər böyük bir təcrübəyə söykənən fəaliyyət yolu keçmiş, ən əsası isə ümummilli lider Heydər Əliyev dühasından həm genetik, həm də siyasi anlamda mükəmməl bünövrə almışdır. Akademik Ramiz Mehdiyev yazır ki: "Prezident İlham Əliyev təcrübəli dövlət başçısı və uzaqgörən siyasi xadim keyfiyyətlərini ümummilli lider Heydər Əliyevdən əxz edibdir".

2003-cü ilin 15 oktyabrında prezident seçkilərində ilk dəfə qələbə qazanan ölkə başçısı İlham Əliyev həmin ilin 31 oktyabr tarixində keçirilmiş andiçmə mərasimində "Azərbaycanı qüdrətli dövlətə çevirmək üçün ən başlıcası ölkədə Heydər Əliyevin siyasətini davam etdirməkdir. Bu gün yüksək kürsüdəndən çıxış edərkən mən Azərbaycan xalqına söz verirəm ki, bu siyasətə sadiq qalacağam, heç vaxt bu yoldan dönməyəcəyəm" - deyərək bəyan etdi. Məhz bu siyasi kursu davam etdirən Prezident İlham Əliyev müasir

Azərbaycan üçün çox vektorlu strateji əhəmiyyət kəsb edən müxtəlif sahələri əhatə edən inkişaf proqramlarının hazırlanmasında və onların işlək mexanizmlər əsasında həyata keçirilməsində əsas müəllifi olmuşdur. Prezident "Əsl siyasət konkret real iş görməkdən ibarətdir" - tezisini irəli sürmüş, bu siyasəti hər bir ölkə vətəndaşının həyatında gerçəkləşdirmək üçün ciddi siyasi iradə, qətiyyət və mətin əzmkarlıq nümayiş etdirmişdir. Akademik Ramiz Mehdiyev qeyd edir ki, bu illərdə Azərbaycan özünün sosial dövlət mövqelərini xeyli möhkəmləndiribdir. Mahiyyət etibarilə Azərbaycan güclü ordusu və güclü xarici siyasəti olan qüdrətli dövlətdir.

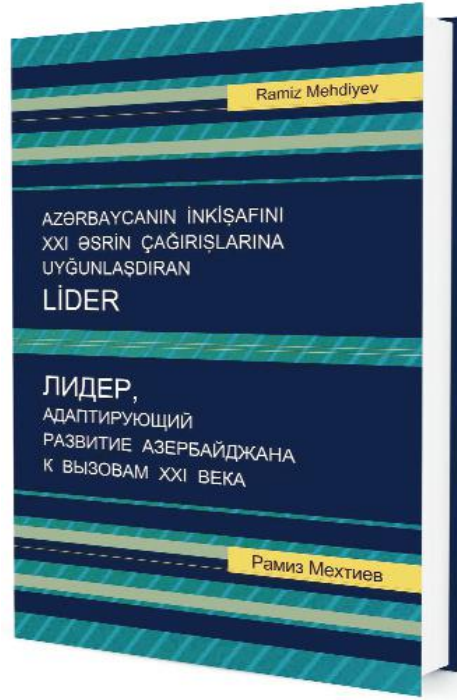
III minillikdə Azərbaycana rəhbərlik edən dövlət başçısı hər bir mərhələ üçün qarşıda duran əsas vəzifələri düzgün müəyyənləşdirmiş, islahatların sistemli və ardıcıl şəkildə, təkamül yolu ilə gerçəkləşdirilməsini istiqamətləndirmişdir. Burada bir sual maraqlıdır: - Dünyada gedən qərbləşmə prosesində bəs Azərbaycanın modernləşməsi necə olmalıdır? Bu:

- cəmiyyətdə antimodernist potensialı aradan qaldırmaq;

- ənənəçilik qalıqlarını neytrallaşdırmaq, ölkənin milli maraqlarını qorumaqla, iqtisadi rifahı tənzimləməklə, vətəndaşların sosial müdafiəsini, dini etiqad, insan hüquqları və azadlığının təminatını ictimai və texnoloji yenilənmələrlə dəyişməkdir.

Bu mənada 2003-2019-cu illərdə Azərbaycanın iqtisadi inkişafının əsas hədəfi rəqabətqabiliyyətliliyinin yüksəldilməsi və dünya sisteminin müxtəlif təsərrüfat sahələrinə səmərəli inteqrasiyası yolu ilə uzunmüddətli perspektivdə ölkədə dinamik sosial-iqtisadi inkişafın davamlılığını təmin etməkdən ibarət olmuşdur. Akademik Ramiz Mehdiyev əsərdə iqtisadi göstəriciləri diqqətə yetirir və aydın olur ki, ölkəmiz bu illərdə daha yeni inkişaf tempinə yönəlmişdir. Məsələn, "The American interest" nəşrində Amerika xarici siyasət şurası yanında mərkəzi Asiya və Qafqaz İnstitutunun direktoru Kornell qeyd edir ki, Prezident İlham Əliyevin islahatlara yanaşması köhnə təsisatları "təmir etmək" deyil, imkan daxilində yeni təsisatlar yaratmaqdan ibarət idi. Bu ideyaları, həm də rusiyalı alim A.Karavayev də dəstəkləyir. Prezident İlham Əliyevin bu illər ərzində imzaladığı fərmanlar, təsdiq etdiyi dövlət proqramlarında dünyanın müasir çağırışlarına hədəflənən istiqamətlərin reallaşdırılması üçün yerinə yetirilməsi zəruri olan vəzifələr müəyyənləşdirilmişdir. Buraya ölkədə mövcud iqtisadi resursların gücləndirilərək kompleks şəkildə səmərəli reallaşdırılması, qeyri-neft sektorunun inkişaf etdirilməsi (neftdən asılı olmayan güclü Azərbaycan dövlətinin qurulması yolunda çoxşaxəli iqtisadiyyatının formalaşdırılması), hər bir regionun özünəməxsus potensialından tam və səmərəli istifadə olunması, onların inkişafının tarazlaşdırılması, çoxsaylı yeni iş yerlərinin açılmasına şərait yaradılması, sahibkarlığın inkişafına dəstək verilməsi, sosial xidmətlərin həcmnin, keyfiyyətinin və ünvanlılığının əhəmiyyətli dərəcədə artırılması, yoxsulluğun azaldılması və bu kimi həm iqtisadi, həm siyasi, həm mədəni və s. mühüm vəzifələri aid etmək olar.

Nəzərə yetirək ki, müstəqilliyin ilk illərində Ulu Öndər Heydər Əliyev vurğulayırdı: "Respublikanın sosial-iqtisadi vəziyyətini inkişaf etdirmək üçün biz xarici ölkələrlə və dünyanın bütün şirkətləri ilə sıx əməkdaşlıq etməyi, Azərbaycan ilə xarici ölkələr, şirkətlər arasında müştərək iş görməyi iqtisadiyyat sahəsində əsas istiqamətlərdən biri hesab edirik". Həqiqətən də Ulu Öndər Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə

dünyanın inkişaf edən ölkələri, nüfuzlu korporasiyaları ilə birtərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlıq müqavilələri imzaladı. Tədrisən müstəqil Azərbaycan dünyanın "böyük səhnəsində" özünəməxsus aparıcı rollardan birini yerinə yetirdi.

1994-cü ilin sentyabrında "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanması ilə "Yeni neft strategiyası"nın uğurla davam etdirilməsi, Azərbaycanın xarici sərmayələr üçün cəlbediciliyinin qorunması, milli iqtisadiyyatın müxtəlif sferalarına yönələn sərmayələrin qeyri-neft sektoruna, regionların inkişafına doğru istiqamətləndirilməsi, "qara qızıl"dan əldə olunan gəlirlərin güclü insan kapitalının formalaşdırılması məqsədinə yönəldilməsi Ulu Öndər Heydər Əliyevin iqtisadi siyasətinin əsas prioritetləri kimi tarixə yazıldı. Bunun nəticəsidir ki, ötən illərin iqtisadi cəhətdən möhkəmlənmiş, qüdrətlənmiş sosial-iqtisadi yüksəlişi ilk növbədə insanların gündəlik həyatında özünü daha qabarıq büruzə vermişdir.

Ümumilikdə qəbul edilən əsaslı qərarlar, imzalanmış fundamental sərəncamlar Prezident İlham Əliyevin daim xalqın mənafeyindən çıxış etdiyini, habelə verdiyi vədlərin sırf əməli fəaliyyətə, pragmatizmə söykəndiyini, realitiyə adekvat olduğunu deməyə ciddi əsaslar verir. Yeni islahatlar mərhələsi də bu inkişaf yolunun dialektik məntiqli davamıdır.

Azərbaycanın sosial-iqtisadi, siyasi və mədəni inkişafının yeni mərhələsi həm də sahibkarların, orta sinfin həyatda aparıcı milli təbəqəsi kimi önə çıxması ilə səciyyəvidir. Bu, təsadüfi olmayıb, əksinə, dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin təcrübəsindən irəli gəlir. Azad bazar iqtisadiyyatı münasibətlərinin fəal tərəfdarı kimi çıxış edən Prezident İlham Əliyev inkişaf prosesində orta sinfin rolu barədə əsaslı konsepsiyanın da yaradılmasına istiqamət verdi. Prezident İlham Əliyev deyir: "Sahibkarlıq bizim üçün prioritet məsələlərdən biridir. Sahibkarlığın inkişafı üçün həm siyasi dəstək verilir, eyni zamanda dövlət qurumları tərəfindən çox böyük metodiki dəstək göstərilir".

Akademik Ramiz Mehdiyev qeyd edir ki, son illərdə Azərbaycan iqtisadiyyatına 250 milyard dollar məbləğində sərmayə qoyulub. Nəticədə bu gün ölkə şaxələndirilmiş iqtisadiyyat sistemində malikdir. "2015-2020-ci illər üçün Azərbaycan Respublikasında sənayenin inkişafı üzrə Dövlət Proqramı" əsasında çoxsaylı sənaye parkları və sənaye məhəllələri, texnoloji parklar yaradılıb, mövcud innovasiyalı istehsal obyektləri genişləndirilib, ölkənin aqrar sektoruna güclü təkan verilib.

XXI əsr Azərbaycanında həyata keçirilən islahatlar, köklü dəyişmələr həm də dövlət idarəçiliyinin bütün strukturlarının modernləşdirilməsi, elitaların yenilənməsi, iqtisadi göstəricilərin şəffaflaşdırılması, müasir dövrlər tələblərinə uyğunlaşdırılması tədbirləri ilə müşayiət olunur. Akademik Ramiz Mehdiyev bu fikri praktikada təsdiqini tapır: "Reallıq yalnız yüksək maddi rifah şəraitində özünə möhkəm ictimai dayaq tapır".

Ölkə vətəndaşlarının yaşayış tərzində, sosial rifah halında özünü qabarıq göstərməyə başlayan müsbət keyfiyyət dəyişiklikləri, hər bir hüquqi dövlətdə ictimai-siyasi sabitliyin başlıca təminatçısı sayılan orta təbəqənin mövqelərinin ildən-ildə möhkəmlənməsi ümumbəşəri xarakter daşıyan demokratik normaların ictimai rəyde düzgün dərk olunmasına, qərarlaşdırılmasına və qiymətləndirilməsinə əlverişli şərait formalaşdırır". Bu mənada da Prezident İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi: "Azərbaycan demokratiya yolu ilə uğurla gedir".

Azərbaycanın üçüncü minillikdə sürətli inkişaf tempi cəmiyyətdə konsensusun əldə olunmasına, sosial-ünlümlü tərəqqiyə və modernləşməyə xidmət edən hüquqi-siyasi, demokratik islahatlar kursunun daha da genişləndirilməsini obyektiv zərurətə çevirmişdir. Akademik Ramiz Mehdiyev bu əsərində də bir sıra siyasi analitiklərin fikirlərinə istinad edərək müqayisələr aparır.

Təcrübə də təsdiq edir ki, inkişaf səviyyəsi yüksək olan ölkələr postindustrial dövrünün tələblərinə uyğunlaşma məsələlərini yalnız müasir biliklərə söykənərək cəmiyyətin kifayət qədər formalaşmış demokratik təsisatları mövcud olduqda həll edə bilərlər. Demokratik təsisatların inkişafı cəmiyyətin yenilənmə meyilləri ilə birləşəndə isə səmərə verir. Buna nəzərən, demək olar ki, Azərbaycanda da milli gəlirin artım tempi ilə siyasi-hüquqi, mədəni-ictimai, mənəvi-sosial islahatların həyata keçirilməsi prosesi müsbət mütənəsiblik təşkil edir. Məhz belə bir islahatlar mərhələsində zəruri ictimai münasibətlərin də xarakterində yaşanan dövrə bağlı fundamental dəyişikliklərin baş verməsinə ləğv və qarşılıqlı zəruri proses kimi səciyyələndirmək olar. Digər əsas bir məsələ də "informasiya iqtisadiyyatı" da formalaşdır, bu isə müxtəlif dövlət qurumlarında vətəndaşların cəlb edildiyi ən mürəkkəb idarəetmə əməliyyatları tam elektron formada tətbiq edilir. "E-dövlət" və "vətəndaş-dövlət" seqmentində də Azərbaycanın dünyaya model kimi təqdim etdiyi "Asan xidmət" də Prezident İlham Əliyevin modernləşdirmə kursunda innovativ siyasi xəttidir.

Ölkədə həyata keçirilən iqtisadi, siyasi və hüquqi islahatlar mahiyyətə cəmiyyətdə sosial iqlim, sivil və milli siyasi və əxlaqi davranış normalarının möhkəmlənməsinə xidmət etdiyindən, Azərbaycanda müxalifətçiliklə bağlı nihilist, radikal və anarxist yanaşmalarda da tədrisən dəyişikliklərin baş verəcəyi də şübhəsizdir. Ölkə rəhbərliyi də Azərbaycan solumunun inkişafının üç əsas amilini - milli birlik və həmrəyliyi, siyasi suverenliyi və firavanlığı, mənəvi dəyərlərin bütövlüyünü təmin etmək üçün ölkəni zəruri inkişaf səviyyəsinə çatdırmağa çalışır. Yeni, Azərbaycanın yolu - inkişaf və demokratiya. Yeni siyasi şəraitdə demokratiya tək hər hansı bir seçki prosesi zamanı müəyyən olunmuş gündə səsvərmə qutularına yaxınlaşsın səs verməkdən ibarət deyildir. Demokratiya cəmiyyətin həyatının bir hissəsi, onun üzvlərinin təfəkkür tərzini, siyasi mədəniyyətini, habelə vətəndaş-dövlət münasibətləri arasında qarşılıqlı hörmətin təzahür formasıdır. Bu proses isə dövlətin daha da güclənməsinə və davamlı inkişafına imkan yaradır.

2019-cu ilin oktyabrından, belə demək mümkünsə, dəyişən payız fəslində ölkədə siyasi mühit də yenilənərək dəyişdi. Son islahatlar, Prezident İlham Əliyev tərəfindən atılan qətiyyətli addımlar da göstərir ki, ölkə iqtidarı siyasi məkanın yenilənməsinə olan ictimai-sosial tələbatı aydın dərk edərək, bu istiqamətdə real əməli tədbirlər həyata keçirir. Siyasi-hüquqi cəhətdən sabit və oturuşmuş, iqtisadi kontekstdə davamlı inkişaf edən, mənəvi-ideoloji və mədəni bütövlüyünü təmin edən müasir Azərbaycan idarəçilik sisteminə yeni "işgüzar, sosial və birliklər strategiyası" tətbiq olunur. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışları (məsələn, BDU-nun 100 illik yubileyinə həsr olunan mərasimdə, həmçinin ölkənin Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevanın rəsmi Moskva səfəri və s.) sərəncamları, söylədiyi fikirləri bu baxımdan xüsusi maraq doğurur.

baxışlarında Azərbaycanın liderlik fenomeni

İSLAHATLARIN POST NEFT DÖVRÜ VƏ STRATEJİ XƏTTİ

Müasirlik prosesi çox mürəkkəbdir. Prezident İlham Əliyevin Dövlətçilik İnstitutunun möhkəmləndirilməsi ilə bağlı həyata keçirdiyi strateji xətti ölkənin modernləşməsinin ən yeni mərhələsidir. Ramiz Mehdiyev yazdığı kimi, lider rolunun həqiqi miqyası konkret işlərin reallaşmasında üzə çıxır. Prezident İlham Əliyevin fəaliyyəti Azərbaycanın siyasi, iqtisadi və mədəni landşaftını dəyişib. O, müasir şəraitdə dövlət başçısı üçün zəruri olan bütün keyfiyyətlərə malikdir. İlham Əliyev Azərbaycan xalqını öz arxasınca aparacaq missiyasını tarix, yeni dövr özü həvalə edib. Dövrün artıq başlıca məqsədi biliklər iqtisadiyyatı, sosial kapitala əsaslanan dövlət - cəmiyyət sisteminin təkmilləşdirilməsidir. Bu isə ictimai sərvət və dəyərlərə, prioritet və meyarlara keyfiyyətə yeni münasibət bəsləməyi nəzərdə tutur. Müasir şəraitdə isə buna seçilmiş addımlarla, prioritet və dəyərlərin köməyi ilə, başqa sözlə, müasirliyi texniki və informasiya imkanlarını milli ənənələrlə birləşdirərək, elmin inkişafına impuls verməklə nail olmaq olar. Akademik Ramiz Mehdiyevin "Azərbaycanın inkişafını XXI əsrin çağırışlarına uyğunlaşdırın Lider" kitabının birinci fəslində bu məsələlər ətrafı və dərinə təhlil olunur. İlk növbədə, ölkəmizin sürətli inkişafı üçün bu prosesin mərkəzində səmərəli iqtisadiyyat, yeni tipli kadrlar, innovativ, bilikli insan, peşəkar və bacarıqlı vətəndaş olmalıdır. İkincisi, biliklər iqtisadiyyatına və sosial kapitala əsaslanmış sistemin təkmilləşməsi məsələləri məhkəmə-hüquq sahəsində də keçirilməlidir. Bunun üçün isə o, müasir fəlsəfi-mənəvi, siyasi-sosioloji metodologiyaya əsaslanaraq yenilənmənin ortaya çıxarmış olduğu ən mühüm suallara və çağırışlara cavab verə bilməli, mentalitetimizin və milli təcrübəmizin ən layiqli tərəflərini əks etdirməklə onu gələcək nəsillərə ötürə bilməlidir.

Azərbaycanlıq ideologiyasının əsasını ümummilli lider Heydər Əliyev qoymuşdur. Prezident İlham Əliyev də bu ideoloji xətti davam etdirir. Biz ictimaiyyətsünaslıqla məşğul olan alimlərin üzünə isə bu ideoloji xətti öyrətmək və inkişaf etdirmək, maarifləndirmə ilə yaymaq məsuliyyəti düşür. Başqa sözlə, is-

lahatların yeni mərhələsində Azərbaycanlıq məhz inkişafın Azərbaycan modeli mərkəzində durmalıdır. Keçmiş ehtiramla yanaşmaq, onu dərinləndirmək və onun ən müsbət nümunələrini gənclərin mənəvi və vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə işində istifadə etmək günümüzün ən vacib vəzifələrindən biridir. Bu da ölkəmizin müasir inkişaf məqsədlərinə xidmət etməli və gələcəyə yönəlməlidir. Üçüncüsü, ölkənin müasirləşməsi və biliklər iqtisadiyyatına yol təhsil sahəsində də yüksək səviyyənin təmin olunmasını tələb edir. Gənclər ən yüksək keyfiyyətli bilik almağa layiq olmaqla innovasiyalıq şəraitində yaşamağı bacarmalıdır. Həm də bu yaşam tərzində yeni elitaya da daxil olmalıdırlar. Müasir innovasiyalıq sistemi yalnız müasir texnologiyadan istifadə etmək demək deyildir. Eyni zamanda, İKT sistemini bir strateji resurs kimi, sərvətin yeni növü kimi anlamaqdır, başqa sözlə biliklər iqtisadiyyatında izafi dəyər prosesi zəminində tək zəhmət sayəsində deyil, məhz bilik iqtisadiyyatında fərdlərlə qarşılıqlı əlaqə uğur gətirir, ona görə də cəmiyyətdə milli ideologiyamızın və qarşılıqlı etimadın, vətənpərvərlik və milli dəyərlərin olması olduqca vacibdir, eyni zamanda, ənənə və yenilik arasında isə mütləq əsas olaraq ölçü-tarazlıq gözlənilməlidir. Prezident İlham Əliyev Bakı Dövlət Universitetinin 100 illiyinə həsr olunmuş yubiley tədbirində qeyd etmişdir ki, humanitar elmlərlə yanaşı, qeyri-ictimai elmlərə olan ehtiyac da təmin olunmalıdır. Dördüncüsü, təbii ki, Azərbaycanda siyasi liderliyin siyasi strategiyası və islahatların yeni mərhələdə etibarlılığı amili hər tərəfli inkişaf mövzusunun aktuallaşması deməkdir.

Dünyanın yeni nizamı çərçivəsində elitaların dəyişməsi məsələləri ciddi risklərlə bağlıdır və birlik, həmrəylik, razılıq mövqelərindən bu risklərin qarşısını qabaqcadan alınması nəzərdə tutulmalıdır. İndiki mərhələdə elitaların keyfiyyəti, həm də dövlətin və ölkənin demokratikləşməsinə təmin edir. Demək olar ki, bu tezis ölkənin alimləri, ictimaiyyəti üçün demokratiyanın dərk olunmasında irəliləyən doğru bir sığrayıdır. Həm də bir çoxları hələ də əmindirlər ki, demokratiya xalq hakimiyyəti və seçkilər deməkdir. Lakin bunun həm də peşəkarlıq, seçmə və seçim meyarları olduğunu, keyfiyyətli menecerləri seçə bil-

mək, insanları peşəkar keyfiyyətlərinə görə vəzifəyə təyin etmək bacarığı olmadan demokratiyanın inkişafına qadir ola bilməyəcəyini unudur və ya bilmirlər. Buna görə də ictimai-siyasi sabitliyi qoruyub saxlayaraq, elitalar dəyişikliklərində də bir ölçü, bir balans olunması zəruridir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 2019-cu ilin oktyabrından başlayan qətiyyətli, əzmkar və siyasi modernliyə söykənən islahatlar xətti bu məsələlərin gündəmdə olmasının bariz göstəricisidir.

LİDER VƏ ELİTA: BƏZİ DÜŞÜNCƏLƏR

Liderlik olduqca məsuliyyətli, ciddi və ağır yüküdür və onun altına yalnız tolerant, müdrik, təcrübəli siyasətçilər, strateqlər girə bilər.

V.Putin, R.T.Ərdöğan, D.Tramp, Si Tsinpin və b. siyasilər yalnız onlara, əsas da ölkələrinə məxsus strategiyalar aparırlar. Bu böyük ölkələrin dövlət sistemi və institusional quruluşları fərqlidir. Bu sıralarda balanslı strategiyası ilə özünəməxsus dünya siyasətində vacib yeri olan Prezident İlham Əliyev də vardır.

Zaman ümumi, həm də konkret. Azərbaycanın da qarşısında yeni tələblər, yeni hədəflər, çağırışlar və seçimlər qoyur. Müasir dövrün demokratik dəyərlərinin təşəkkülü cəmiyyətləri sivilizasiyalı inkişafı eyniləşdirən yeni rəmzlərin gəlməsi üçün zəmin yaratmışdır. Sivilizasiyalara zaman çəkisi, bu və ya digər cəmiyyətlərin tarixi reallıqları kontekstində baxılır, onların əlamətləri, məsələ, urbanizasiya ilə, əhalinin sürətlə artması ilə, təhsil sisteminin və elmi proqram və biliklərin inkişaf dərəcəsi ilə, əmək məhsuldarlığı ilə əlaqələndirilir.

XXI əsrin ikinci onilliyinin sonunda sabitlik və nisbi firavanlıq dövründə bəzilərinin əvvəlcədən sezdiyi bir məsələ aydın oldu: özü-özlüyündə iqtisadiyyat və pul güdrəli, güclü demokratik, hüquqi və sivil dövlət yaratmaq və həttə fərdi xoşbəxtliyi belə təmin edə bilmir. Lakin indi, müasirləşmə dövründə bu məsələnin tədqiqi transformasiya prosesinin təməyüllərini, istiqamətini, dəyərlərə, lider və elitaya olan tələbatı aşkar etməyə geniş imkan verir. Aydındır ki, lider həmişə etik dəyərlər, hakimiyyət, elita və xalq arasında dialoq aparır olur.

Akademik Ramiz Mehdiyev qeyd edir ki, Prezident İlham Əliyev nadir şəxsiyyətdir. Onun simasında həm islahatçı, həm sabitliyin, həm də daxili siyasi tarazlığın saxlanması amili cəmlənibdir. Bizim Prezident ümummilli lider Heydər Əliyevin siyasi irsinə sadıq qalaraq, iqtisadi, sosial və ekoloji amillər nəzərə alınmaqla, ölkənin davamlı inkişafını uğurla təmin edir. Bu vəzifələri reallaşdırmaq üçün o intellektuallardan ibarət komanda (elita) formalaşdırıbdır. Akademik yazır ki, bu intellektualardan ibarət olan komanda ümumi beynin, ya ümumi zəka təşkil edən yeni elitadır. Aydındır ki, bir halda ki, müasir XXI əsr Azərbaycanın lideri əsaslı transformasiyaya - cəmiyyət həyatının bir çox tərəflərini, onun siyasi mədəniyyətinin də yüksəldilməsinə, hüquqi dövlətin və vətəndaş cəmiyyətinin formalaşdırılmasına çalışır, onda, təbii ki, qeyri-maddi, etik, ideoloji, siyasi-fəlsəfi və s. amillərin nəzərə alınmasına bu əfəfədə daha diqqətli yanaşmaq vacibdir. Bu mənada Prezident İlham Əliyevin bütün uğurlarının fəvqündə dayanan məslək, milli ideya və güdrətli məfkurə - azərbaycanlıq ideologiyası - milli-mənəvi dəyərlərin qorunması, multikultural həyat tərzini təbliğ edərli bir ideya kimi Azərbaycan reallığında bərqərar olmuşdur.

O hakimiyyət parlaq, tərəqqisəvən sayılır ki, o, öz xalqının qeydində qalmış olsun. Burada cəmiyyətin müxtəlif qruplarının, insanların hansı qayğının lazım olduğu barədə təsəvvürlərdə ilk fərqlənmə əks oluna bilər. Bəzilərinə total, həttə belə desək, paternalist qayğı lazımdır. Başqalarına isə yalnız onlara yardım göstərmək, müdafiə etmək, amma müstəqil olmalarına mane olmamaq və s. lazımdır.

Hər bir ölkənin özünün siyasi, iqtisadi, intellektual və digər tərkib hissələrinə ayrılı və ya bütövlükdə qavranıla bilən müəyyən mədəniyyət vardır. Bir qayda olaraq, mədəniyyətlərin diferensiasiyası prosesi, cəmiyyəti peşəkarlığın əhəmiyyətini dərk etməyə hazır olması ilə düşüncənin ağıllı təfəkkür tərzinin bütün həyat fəaliyyəti sahələrində üstünlük təşkil etməsinə, cəmiyyətin mütəxəssisləri özünün bütün işlərində intellektual kimi qəbul etməsinə hazır olmasına, cəmiyyətdə ekspertlərin fəaliyyətinin dəyərləndirilməsi meyarlarının formalaşmasına kömək etməlidir. Təbii ki, bu

cür elitanın və belə bir cəmiyyətin təşəkkülü, indiki şəraitdə, orta sinfin mənəfi və dəyərlərinin üstünlük təşkil edən qüvvə kimi təbii olunması ilə sıx bağlıdır. Orta sinif elita deyildir, amma nəzərə alaq ki, onun ən yaxşı nümayəndələri də elitaya daxil olub, onu tamamlamaq məqsədmüvafiqdir. Bu mənada da Prezident İlham Əliyev Azərbaycanda XXI əsrin ikinci onilliyinin sonunda "yeni elitanın" formalaşması kursuna da start verdi. Daha innovativ təhsilli, bacarıqlı, peşəkar təfəkkürlü, menecment qabiliyyətlərinə malik mütəxəssislərdən ibarət yeni komandanın formalaşmasına təkan verdi. Məhz bu amil də onu XXI əsrin ən yeni tarixində islahatçı, yenilikçi Prezident olaraq daxil edəcəkdir. Bu təbəqə, əlbəttə, nisbi olaraq, düzgün rəqabətönlü islahat aparmağa, test və hər bir digər imtahanlardan çıxmağa hazırdır. Lakin nəzərdə saxlamaq lazımdır ki, bir çox qruplar hələ də rəqabəti hər cür yolla kənara qoyulması, xoşagəlməz bir şey olduğunu hesab etməyə deyil, Prezident İlham Əliyev öz balanslı yanaşma siyasəti ilə hər bir məsələni nizamlayır.

Beləliklə, ulu öndər Heydər Əliyevin strateji kursunu davam etdirərək və yaradılmış sosial-iqtisadi bazaya əsaslanaraq Prezident İlham Əliyev zamanın yeni çağırışlarına cavab verir, bu isə postsənaye cəmiyyəti problemlərini sürətlə həll etmək və postsənaye (innovation) cəmiyyəti quruculuğuna keçilməsi deməkdir. Eyni zamanda, Prezident İlham Əliyev cəmiyyətin bütün sahələrinin yenilənməsinə çalışır. Demək olar ki, dövlət rəhbərinin yanaşması Azərbaycanın inkişaf yollarının innovasiya dərkinin daimi axtarışdır. Bu kontekstdə Azərbaycan ictimaiyyətsünas alimlərinin lider və müasirləşmə nəzəriyyəsinə dərinləndirən tədqiq, onun müxtəlif mərhələlərinin təhlil və cəmiyyətin müasirləşdirilməsinə kömək edə bilən fenomenal xüsusiyyətlərinin dərk siyasi-fəlsəfi və nəzəri əhəmiyyət kəsb edir.

Fikirlərimizə akademik Ramiz Mehdiyevin məntiqi ilə yekun vuraq: "Prezident İlham Əliyev yeni minillikdə Azərbaycan xalqının ümummilli lideri olaraq siyasi xadim, görkəmli islahatçıdır".

İlham MƏMMƏDZADƏ,
AMEA Fəlsəfə İnstitutunun
direktoru, professor

Yüksək Texnologiyalar Parkının Ekspertlər Şurasının iclası keçirilib

Dünən AMEA-nın Yüksək Texnologiyalar Parkında (YT Park) bu müəssisənin Ekspertlər Şurasının iclası keçirilib.

Əvvəlcə YT Parkın Ekspertlər Şurasının AMEA Rəyasət Heyətinin 27 dekabr 2019-cu il tarixli qərarı ilə təsdiq edilmiş yeni tərkibinin vəzifələri haqqında məruzə dinlənilib. Şuranın sədri, AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik Rasim Əliquliyev çıxış edərək bildirdi ki, Prezident İlham Əliyev tərəfindən iqtisadiyyatın müxtəlif sektorlarının inkişafı istiqamətində məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilir və hazırda ölkə iqtisadiyyatında UDM-in üçdə iki hissəsi qeyri-neft sektorunun payına düşür.

Şura sədri süni intellekt texnologiyaları sahəsində multidissiplinar tədqiqatların aparılmasının əhəmiyyətindən bəhs edərək, bu istiqamətin müasir dövrdə böyük aktualıq kəsb etdiyini vurğulayıb. O, AMEA-da fun-

damental tədqiqatlarla yanaşı, Azərbaycanın iqtisadi prioritetləri və strateji maraqları nəzərə alınaraq təbii tədqiqatların da aparılmasının vacibliyindən danışdı, bu baxımdan YT Parkın önəmli rolunu malik olduğunu qeyd etdi.

Parka dövlət tərəfindən mütəmadi olaraq dəstək verildiyini, müəyyən

vergi güzəşlərinin edildiyini və burada təbii tədqiqatlar üçün münbit şəraitin yaradıldığını deyən R.Əliquliyev müəssisəyə gənclərin cəlb edilməsi, startap layihələrə dəstək verilməsi və müxtəlif sərğilərin təşkil olunmasının önəmini vurğulayıb.

Sonra YT Parkın Ekspertlər Şurasının üzvləri çıxış etdilər. Bildirilib

ki, prioritet istiqamətlərdə aparılan tədqiqatların və innovativ layihələrin istehsalatda tətbiqi, dünya bazarına çıxışı, o cümlədən elmin maliyyələşdirilməsi son dərəcə aktual məsələlərdir. Bu məqsədlə yüksək texnologiyalardan istifadə edilməsi, dövlət sifarişlərinin qəbulu, eləcə də xarici təcrübənin öyrənilməsi məqsəduyğundur.

Müzakirələr zamanı, həmçinin dövlətin investisiya proqramında fəal iştirak edərək elmtutumlu iqtisadiyyatın formalaşmasına dəstək verilməsinin zəruriliyi qeyd olunub.

Daha sonra YT Parkın baş direktoru, professor Elton Məmmədov çıxış edərək qurumun rezidentlərinin dayanıqlılığını təmin etmək üçün məqsədyönlü tədbirlərin həyata keçirildiyini bildirdi. E.Məmmədov AMEA-da, eləcə də ölkədə fəaliyyət göstərən ali məktəblərin laboratoriyalarında aparılan elmi tədqiqatların

kommersiyalaşdırılmasının vacibliyini vurğulayıb, istehsalata yönələn hər bir texnologiyanın ümumilikdə Azərbaycan iqtisadiyyatının dayanıqlı inkişafına xidmət edəcəyini deyib. Müvafiq icra hakimiyyəti orqanları və xarici investorlar ilə səmərəli əməkdaşlığın təşkilindən söz açan YT Parkın direktoru bildirdi ki, yerli istehsalatçıların tərəfindən yüksək keyfiyyətli məhsullar təqdim edilərsə, daxili bazarda Azərbaycan brendi yaratmaq mümkün olar.

Tədbirdə, həmçinin YT Parkın rezidenti kimi qeydiyyatda alınmaq üçün müraciət etmiş "Buta Armor Technologies" MMC, "4MAPS Bilgi Teknolojileri" MMC və "Aşqar" Elmi İstehsalat Birliyinin rəhbərləri innovativ layihələrini təqdim etdilər.

Sonda şura üzvlərinin sualları cavablandırılıb və layihələr YT Parkın rezidentliyinə qəbul olunub.

UNESCO-nun Dünya Yaddaşı Proqramı üzrə Azərbaycan Milli Komitəsinin ilk iclası keçirilib

AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda UNESCO-nun Dünya Yaddaşı Proqramı üzrə Azərbaycan Milli Komitəsinin ilk iclası keçirilib.

Tədbiri komitənin sədri, institutun direktoru, akademik Teymur Kərimli açaraq Azərbaycanla UNESCO arasında əlaqələrin qurulmasında və inkişafında Ulu Öndər Heydər Əliyevin mühüm xidmətləri olduğunu və məhz ümummilli liderin təşəbbüsü ilə 1973-cü ildə görkəmli şair İmadəddin Nəsiminin 600 illik yubileyinin UNESCO səviyyəsində qeyd edildiyini bildirib.

Akademik T.Kərimli respublika ərazisindəki dünya əhəmiyyətli sənədlərin, əlyazmaların, kitabxana və arxiv materiallarının gələcək nəsillərə çatdırılmasını, eləcə də qorunmasını təmin etmək məqsədilə AMEA Rəyasət Heyətinin qərarı ilə Azərbaycan Milli Komitəsinin yaradıldığını diqqətə çatdırıb. Qeyd edib ki, komitənin başlıca səlahiyyətlərindən biri də Azərbaycanın sənəd irsinin UNESCO-nun Beynəlxalq Dünya Yaddaşı Reyestrinə daxil edilməsi ilə bağlı təkliflər verməkdir. O, hazırda Azərbaycanın 16 maddi və qeyri-maddi mədəni irsinin UNESCO-nun

Ümumdünya və Qeyri-maddi mədəni irs siyahısına salındığını xatırladı.

Daha sonra Xarici İşlər Nazirliyinin Xüsusi Təşvişatları üzrə səfiri, UNESCO üzrə Azərbaycan Respublikası Milli Komissiyasının baş katibi Elnur Sultanov Azərbaycan-UNESCO əlaqələrinin gücləndirilməsi siyasətinin Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla həyata keçirildiyini bildirib. O, təşkilatla ölkəmiz arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsində Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevanın müstəsna xidmətlərini qeyd edib. UNESCO-nun Dünya Yaddaşı Proqramı barədə məlumat verən E.Sultanov 2005-ci ildə Azərbaycandan təqdim edilmiş "Orta əsrlərə aid tibb və əczaçılıq" əlyazmalarının, 2017-ci ildə isə Məhəmməd Füzulinin "Divan" əlyazmasının surətinin Beynəlxalq Dünya Yaddaşı Reyestrinə daxil edildiyini vurğulayıb.

O, Azərbaycan Milli Komitəsinin yaradılmasının önəmini qeyd edərək, ölkəmizin zəngin sənədli irsinin bu reyestrə daxil edilməsi, eləcə də Milli Dünya Yaddaşı Reyestrinin yaradılması ilə bağlı Milli Komitənin fəaliyyətinin vacibliyini bildirib.

İclasda, həmçinin komitənin üzvləri - akademiklər Nərgiz Axundova, Nailə Vəlixanlı, Yaqub Mahmudov, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Leyla İmanova, texnika üzrə fəlsəfə doktoru Rəşid Ələkbərov və digərləri çıxış edərək fikir və təkliflərini səsləndiriblər.

Sonda Milli Komitənin gələcək fəaliyyəti ilə bağlı tədbirlər planının hazırlanması qərarına alınıb.

AMEA-da koronavirusa dair maarifləndirici tədbirlər keçirilib

AMEA-nın Azad Həmkarlar İttifaqının təşkilatçılığı ilə akademiyanın Ədəbiyyat, Fəlsəfə, Tarix, İqtisadiyyat, Fizika, Riyaziyyat və Mexanika, Torpaqşünaslıq və Aqrokimya institutlarının əməkdaşları üçün koronavirusa dair maarifləndirici tədbirlər keçirilib.

Tədbirlərdə Yasamal Rayonu Gigiyena və Epidemiologiya Mərkəzinin Əmək gigiyenası və ətraf mühitin mühafizəsi bölməsinin müdiri Sevinc Ağalarova, epidemioloqlar Kəmalə Cəlilova və Səbirə Məmmədova virus və ondan mübarizə yollarına dair məlumat veriblər. Ölkə başçısının müvafiq tapşırığına əsasən, Çindən başlayaraq dünyaya yayılan koronavirus və ondan qorunma metodları haqqında əhali arasında maarifləndirmə işlərinin aparıldığı, respublikada, eləcə də sərhəd-keçid məntəqələrində profi-

laktik tədbirlərin gücləndirildiyi bildirilib.

Diqqətə çatdırılıb ki, ilk dəfə 1960-cı ildə heyvanlarda aşkarlanan xəstəlik növbəti illərdə insanlara da yoluxub və 2003-cü ildə Şiddətli Kəskin Respirator Sindromu (SARS) formasında üzə çıxaraq, yuxarı tənəffüs yollarını zədələməklə 774 nəfərin, 2012-ci ildə isə Orta Şərq Respirator Sindromu (MERS) şəklində 862 nəfərin ölümünə səbəb olub. Tədbirlərdə koronavirusun Çinin Uxan şəhərində aşkarlanan yeni növünün Ümumdünya Səhiyyə

Təşkilatı tərəfindən COVID-19 adlandırıldığı, immuniteti zəif olan insanlara tez yoluxmaqla əsasən aşağı tənəffüs yollarını zədələdiyi qeyd edilib. Bundan əlavə, Çinin dövlət orqanlarının rəsmi məlumatlarına əsasən, virusa yoluxanların sayının 60 min nəfəri ötdüyü, ölənlərin isə 1400 nəfərə çatdığı vurğulanıb.

Baş ağrısı, hərəret, öskürmək, asqırmaq, iştahsızlıq, mədə-bağırsaq sisteminin pozulması, nəfəs çatışmazlığı və digər halların xəstəliyin ilkin simptomlarından olduğu, belə hallarda dərhal həkimə müraciət edilməsinin vacibliyi bildirilib. Epidemioloqlar virusun 60 dərəcədə, eləcə də dezinfeksiya zamanı məhv olduğunu deyib, xəstəliyə yoluxmamaq üçün profilaktik tədbirlərin (xəstə insanlarla təmas zamanı və digər hallarda əlləri yumaq, spirtlə təmizləmək, et məhsullarını tam bişirmək, immuniteti gücləndirmək, C vitamini qəbul etmək) mütləq aparılmasının önəminə toxunublar.

Eyni zamanda AR Səhiyyə nazirinin əmrinə əsasən, Elmi-Tədqiqat Ağciyər Xəstəlikləri İnstitutunda, eləcə də Kliniki Tibbi Mərkəzdə koronavirusa qarşı profilaktik tədbirlərin gücləndirilməsi məqsədi ilə xüsusi palataların ayrıldığı diqqətə çatdırılıb.

Gənc alimlər mükafatlandırılıb

2 Fevral - Azərbaycan Gəncləri Günü münasibətilə Beynəlxalq Muğam Mərkəzində Gənclər və İdman Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə istedadlı və yaradıcı gənclərin mükafatlandırılması mərasimi keçirilib.

Mərasimdə 2019-cu ildə Azərbaycanda gənclər sahəsində həyata keçirilən tədbirləri, həmçinin Ulu Öndər Heydər Əliyevin və Prezident İlham Əliyevin gənclərə bağlı fikirlərini əks etdirən videoçarx yayımlanıb.

Tədbirdə 2019-cu ildə memarlıq, təsviri sənət, musiqi, teatr, ədəbiyyat, ictimai fəaliyyət, elm, texnika, təhsil, mədəniyyət və incəsənət sahələrində nailiyyətlər qazanmış, respublikamızı xarici ölkələrdə yüksək səviyyədə təmsil etmiş istedadlı və yaradıcı gənclər təltif olunublar. Elm nominasiyası üzrə mükafat AMEA-nın Radiasiya Problemləri İnstitutunun gənc mütəxəssisi Azər Sadıqov və Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunun gənc alimi Ziyarət Paşayevaya verilib.

Bundan başqa, dövlət gənclər siyasətinin həyata keçirilməsində uğurlu fəaliyyəti ilə seçilən bir sıra gənc və tələbə-gənclər təşkilatları, eləcə də beynəlxalq miqyaslı tədbirlərdə yüksək nəticə göstərmiş, ictimai fəallığı ilə seçilmiş gənclər də mükafatlandırılıblar.

AMEA-nın 75 illiyinə töhfə

Məşhur nəzəriyyəçi fizik, Nobel mükafatı laureatı Abdus Salam yazırdı ki, kvant sahə nəzəriyyəsinin və elementar zərrəciklər fizikasının əsasında N.N.Boqolyubovun simmetriyanın spontan pozulması konsepsiyası və kondensə olunmuş hal fizikasında kvaziortalama metodu dayanır. Başqa sözlə, elementar zərrəciklər fizikası və kondensə olunmuş hal fizikası, fizikanın şərh etdiyi digər təbiət qanunları kimi vəhdətdədir.

Aksion elektrodinamikası və ya qara materiyaya məsul aksionlara gətirən, materiyanın yeni topoloji halının - antiferromagnit topoloji izolyatorun kəşfi bu vəhdətin parlaq təzahürüdür.

Həmin kəşf haqda iş bu yaxınlarda məşhur "Nature" jurnalında dərc olunub.

Antiferromagnit topoloji izolyatorun kəşfi Rusiya, Azərbaycan, İspaniya, Almaniya, Avstriya, Yaponiya, İtaliya və ABŞ-in müxtəlif elm sahələri üzrə aparıcı tədqiqat mərkəzlərinin beynəlxalq kollaborasiyası nəticəsində meydana gəlib. Yaxın gələ-

cəkdə itkisiz enerji daşınması və digər sahələrdə tətbiq olunması baxımından faydalı hesab olunacaq bu parlaq nailiyyət akademik Nazim Məmmədov, AMEA-nın müxbir üzvü Məhəmməd Babanlı, elmlər doktorları İmaməddin Əmiraslanov, Nadir Abdullayev və fəlsəfə doktoru Ziya Əliyevin birgə tədqiqatları nəticəsində əldə edilib.

Şübhə yoxdur ki, elmimizin tarixində ilk dəfə "Nature" jurnalında dərc olunan bu məqalə alimlərimizin dünyadakı nüfuzunu daha da artıracaq və yeni nailiyyətlərə güclü stimül yaradacaq. Bu elmi nailiyyət alimlərimizin AMEA-nın 75 illik yubileyinə dəyərli töhfəsidir.

Qeyd edək ki, 1869-cu ildə Böyük Britaniyada yaradılan, hazırda ən yüksək impakt faktora malik jurnallardan biri olan "Nature" beşəriyyət üçün vacib elmi-tədqiqatların nəticələrini dərc edir. Rentgen şüalarının kəşfi, elektronun dalğa təbiəti, pulsarlar, ozon dəliyi, klonlaşdırmanın mümkünlüyü, insan genomunun şifrlənmə nəticələri ilk dəfə "Nature" jurnalında dərc olunub.

Cavad ABDİNOV,
akademik

science.az-ın 25 illik yubileyi ərəfəsində Vikipediya məlumatları yenilənib

Dünyanın ən böyük onlayn ensiklopediyası olan "Vikipediya"da Azərbaycanın ilk veb-saytı science.az-ın yaranma tarixi, məqsəd və vəzifələri, həmçinin fəaliyyətinə dair məlumat yenilənib.

Azərbaycanın ən böyük elmi xəbər mənbəyi olan və ölkə mətbuatında xüsusi yerə malik science.az öz fəaliyyətini hər zaman təkmilləşdirir. Daim müşaiyət olunan portalda ölkəmizlə yanaşı, dünya elmi məkanında baş verən yeniliklər də öz əksini tapır.

Mərkəzi Elmi Kitabxananın "Vikipediya" Metodik Mərkəzinin könlüləri tərəfindən yaradılan məqalədə bildirilir ki, science.az 1995-ci ildə AMEA-nın İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunda www.ab.az adı ilə fəaliyyətə başlayıb.

Qeyd olunub ki, 2003-cü ildən bəri istismarı AMEA İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunda həyata keçirilən science.az portalı 2014-cü ildə AMEA Rəyasət Heyəti aparatının İctimaiyyətə əlaqələr və elmin populyarlaşdırılması idarəsinin strukturuna daxil edilib. 2019-cu ildə edilən müvafiq struktur dəyişikliklərindən sonra isə idarə İctimaiyyətə əlaqələr, mətbuat və informasiya şöbəsi adlandırılıb və filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Ağahüseyn Şükürov şöbənin müdiri təyin edilib. Hazırda science.gov.az həmin şöbənin Elektron informasiya sektorunun əməkdaşları tərəfindən idarə olunur.

Materialda bildirilib ki, science.az AMEA-da fəaliyyət göstərən alimlərin dünyanın tanınmış elmi qurumları ilə əlaqə yaratması, beynəlxalq əməkdaşlığın gücləndirilməsi üçün vasitəçi rolunu oynayır. Azərbaycan elminin təbliği istiqamətində fəaliyyət göstərdiyi illər ərzində portal bütün ölkə üzrə ən etibarlı məlumat mənbələrindən birinə çevrilib. AMEA-nın fəaliyyə-

tinin işıqlandırılması işini uğurla davam etdirən bu resurs, həm də ölkəmizdə ilk internet-jurnalistika məktəbidir.

Məlumatda ölkədə fəaliyyət göstərən internet-media orqanları arasında öz çəkisinə, əhatə genişliyinə görə seçilən və böyük oxucu kütləsinə malik portallardan olan science.az-ın inkişaf mərhələlərinə nəzər salınıb.

Həmçinin science.az-ın işinin təşkili və portalın tədris bazası kimi fəaliyyətindən bəhs olunub. Bildirilib ki, ölkədə onlarla veb-dizayner və veb-proqramçıların yetişdirilməsi, veb-jurnalistika sahəsində kadr hazırlığı, o cümlədən internet-medianın praktiki əsaslarının öyrədilməsi sahəsində bu internet resursunun əvəzedilməz xidmətləri olub.

Yeni məlumatda science.az-ın ötən il üzrə statistik göstəriciləri ilə də tanış olmaq mümkündür. Belə ki, 2019-cu ildə portala 2203 xəbər yerləşdirilib. İl ərzində sayta edilən müraciətlərin sayı Google Analytics (www.google.com/analytics) sayğacı üzrə 2 milyon 62 min 288 təşkil edib. Müraciət edən ölkələr arasında ilk beşlikdə Azərbaycan, Rusiya, Türkiyə, Almaniya və ABŞ qərarlaşıb.

Qeyd edək ki, bu il - science.az-ın 25 illik yubileyi ərəfəsində portalın dizayn və proqram təminatının təkmilləşdirilməsi nəzərdə tutulur.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının yaradılması tarixi nailiyyətdir

AMEA-nın Naxçıvan Bölməsində Naxçıvan Muxtar Respublikasının (MR) yaradılmasının 96-cı ildönümü münasibətilə "Naxçıvanın muxtariyyəti tarixi nailiyyətdir" mövzusunda elmi konfrans keçirilib.

Tədbiri giriş sözü ilə bölmənin sədri, akademik İsmayıl Hacıyev açaraq Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi olan Naxçıvan MR-in müəkkəb tarixi inkişaf yolu keçməsindən, 1924-cü il fevralın 9-da dövlətçilik tariximizdə baş vermiş mühüm hadisədən - Naxçıvan Muxtar Respublikasının yaranmasından danışıb. Bildirib ki, Naxçıvana muxtariyyət statusu Rusiya ilə Türkiyə arasında bağlanan Moskva müqaviləsi ilə rəsmiləşdirilib, sənədin müddətsiz bağlanması onun tarixi əhəmiyyətini daha da artırır.

Alim vurğulayıb ki, 1993-cü ildə ümummilli lider Heydər Əliyevin siyasi hakimiyyətə qayıdışı ilə Azərbaycanda müstəqil dövlətçilik ənənələri formalaşdırılıb, Naxçıvanın sosial-iqtisadi inkişafına və muxtariyyətin qorunmasına diqqət artırılıb. Ulu Öndər Heydər Əliyevin Naxçıvanla bağlı verdiyi sərəncamlar, onun Naxçıvanın ərazi bütövlüyü və

təhlükəsizliyi üçün gördüyü işlər, bu diyara tarixi səfərləri, muxtariyyət statusunun hüquqi cəhətdən möhkəmləndirilməsi və digər tədbirlərin həyata keçirilməsi Naxçıvanın hərtərəfli inkişafını təmin edib.

Qeyd olunub ki, ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən əsas qoyulan siyasət Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Bu gün Naxçıvan Azərbaycanın iqtisadi qüdrətinin yüksəlməsinə və hərtərəfli inkişafına öz layiqli töhfəsini verir.

Konfransda, həmçinin bölmə əməkdaşları tərəfindən Naxçıvan MR-in muxtariyyəti ilə bağlı tədqiqatların aparıldığı, kitabların nəşr olunduğu, elmi konfrans və interak-

tiv açıq dərslərin təşkil edildiyi diqqətə çatdırılıb. Bildirilib ki, 2020-ci ildə bu istiqamətdə tədbirlər davam etdiriləcək.

Daha sonra bölmənin Tarix, Etnoqrafiya və Arxeologiya İnstitutunun elmi katibi, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Yaşar Rəhimovun "Muxtariyyət ərafəsində Naxçıvan ictimai-siyasi vəziyyəti", həmin institutun aparıcı elmi işçisi, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Musa Quliyevin "Moskva və Qars müqavilələri: Naxçıvan Muxtar Respublikasının yaradılması", kiçik elmi işçi Nilufər Ağayevanın "Naxçıvan Muxtar Respublikasının inkişaf yolu" mövzusunda məruzələri dinlənilib.

Təbiət muzeyi bölgənin fauna və florasını geniş şəkildə işıqlandırır

Son 25 ildə bütün sahələrdə canlanmanın müşahidə olunduğu Naxçıvan Muxtar Respublikasının qədim və zəngin tarixi, mədəniyyəti və təbiətinin təbliği istiqamətində mühüm işlər həyata keçirilir. Bu tədbirlərdən biri də xalqımızın milli-mədəni dəyərləri ilə yanaşı, fauna və florasını geniş şəkildə işıqlandıran, gələcək nəsillər üçün qoruyub saxlayan eksponatlarla zəngin muzeylərin yaradılmasıdır.

AMEA-nın Naxçıvan Bölməsinin Bioresurslar İnstitutunun nəzdində yaradılan Təbiət Muzeyi ərazinin zənginliklərini əyani şəkildə təbliğ edən mədəniyyət ocaqlarından biridir. 2003-cü ildən fəaliyyət göstərən muzey flora və faunamızın növ müxtəlifliyi, o cümlədən nadir və nəslin kəsilmək təhlükəsi ilə üzləşən canlı növlərinin təbliği, gənc nəsildə təbiətə və təbii sərvətlərimizə doğma münasibət hissi və ekoloji mədəniyyətə aşılamağı qarşısına məqsəd qoyub.

Müxtəlif canlıların daşlaşmış qalıqları, skeletləri, qədim insanların əmək alətləri, quşların müxtəlifliyi ilə seçilən yuvaları və digər eksponat-

larla zəngin muzeyin girişində muxtar respublikanın özünəməxsus torpaq-iqlim şəraitində yüksək məhsuldarlığı ilə seçilən 50-dən çox buğda hibridi və seleksiya sortlarının sergisinə xüsusi guşə ayrılıb.

Burada diqqəti cəlb edən digər bölmə florasının yüksək müalicəvi xassələri ilə fərqlənən dərman bitkiləridir. Muzeydə cövhərler, qoz, badam, acı badam, ərək və şaftalı çəyirdəklərindən alınmış yağlar xüsusi germetik qablara doldurularaq etiketlenmiş şəkildə nümayiş etdirilir. Həmin bölmədə floramızda zəngin bioloji ehtiyata malik 60 dərman bitkisi uyğun kombinasiyalı qarışıqlarla birlikdə sərgilənir.

Fauna nümunələri eksponatlarının və ekspozisiyalarının sergilənməsi muzeydə geniş sahəni əhatə edir. Vəhşi cütdirnaqlılardan qaya keçisi, dağ qoyunu və pişikimilər fəsiləsindən olan vaşağın skeletlərinin müxtəlif hissələrindən hazırlanmış ekspozisiyalar maraqla qarşılanır.

Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisində yayılmış 38 növ ilan və kərtənkələ eksponatları mütəxəssis-

lərin də diqqətini cəlb edir. Ekspozitlər arasında təbiətdə olduqca nadir rast gəlinən, tapılmasına illər sərf ediləcək növlər muzeyin digər bir bölməsinin ekspozisiyasını təşkil edir.

Burada, həmçinin sututurlarımızda yayılmış və elmi tədqiqatçılar tərəfindən faunaya yeni daxil edilmiş balıq növləri, xüsusilə Kür uzunburunu, qızılxallı balıq, qambuziya və digər nümunələr təqdim olunur.

Muzeydə bütün Qafqazda ən iri fərdlərinə Araz su anbarında rast gəlinən uzunbarmaq çay xərçənginin və krevetinin fərdləri nümayiş etdirilir.

Onurğasız heyvanlara aid çox sayda eksponat muzeyin növbəti bölməsinin ekspozisiyasını təşkil edir. Burada molyusk növləri, ali xərçənglərin nümayəndələri, o cümlədən həşəratlar sinfinə daxil olan sərtaqlılar, kəpənəklər, vəhşi arılar, müxtəlif hörümçəkkimilər və su həyat tərzini keçirən müxtəlif orqanizmlərin sergisi bölgənin zəngin onurğasız faunası haqqında təəssürat yaradır.

Muzeydə bəzi eksponatlar nümayiş olunmaqla yanaşı, tədqiqatçılara da cəlb edilə bilər. Belə ki, müxtəlif heyvan qrupları ilə bağlı tədqiqat aparən mütəxəssislər burada sergilənən nüsxələrdən ilkin material kimi istifadə edir, təsvir və ölçmə işləri yerinə yetirirlər.

Təbiətsevərlərin, ali təhsil müəssisələrində təhsil alan tələbələrin və orta məktəb şagirdlərinin üzünə hər zaman açıq olan bu mədəniyyət ocağında son illər açıq dərslər təşkil edilir, müxtəlif mövzularda tədbirlər keçirilir. Burada tələbə və şagirdlər ərazinin fauna və florası ilə yaxından tanış olurlar, onlara zəngin təbii sərvətlərimizin qorunması, ekologiyaya aid tövsiyələr verilir.

Alimlərin vulkan palçığından gübrənin alınması ilə bağlı elmi ixtirası patentləşdirilib

Azərbaycan alimləri ilk dəfə olaraq vulkan palçığı xammalı əsasında kompleks gübrə əldə ediblər.

Geologiya və Geofizika İnstitutunun elmi işlər üzrə direktor müavini, AMEA-nın müxbir üzvü Dadaş Hüseynov, Palçıq vulkanizmi şöbəsinin müdiri, prof. Adil Əliyev, həmin şöbənin aparıcı elmi işçisi, yer elmləri üzrə fəlsəfə doktoru Orxan Abbasov, Geoekologiya şöbəsinin baş elmi işçisi, prof. Mirəli Alosmanov, eləcə də AMEA-nın Kataliz və Qeyri-üzvi Kimya İnstitutu və Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin əməkdaşlarının birgə ərsəyə gətirdiyi elmi ixtira Azərbaycan Respublikası Əqli Mülkiyyət Agentliyi tərəfindən patentləşdirilib.

Həmmüəlliflər üzvi-mineral kompleksin hazırlanması texnologiyası üçün vulkan palçığı ilə yanaşı, istehsalat tullantılarından da istifadə ediblər. Hazırlanmış gübrənin müxtəlif torpaqlarda tətbiqi onun bitkilərin inkişafına müsbət təsirini təsdiqləyib.

Hazırda elmi ixtiranın nəticələrinin tətbiqi, o cümlədən alınmış üzvi-mineral kompleksin kənd təsərrüfatı sahələrində istifadəsi ilə bağlı tədbirlər görülür.

ELMI YENİLİKLƏR

Erkən kainatda nəhəng qalaktika aşkar edilib

Astronomlar Havay adalarında yerləşən Keka Rəsədxanasındakı infra-qırmızı spektroskopun köməyi ilə qədim XMM-2599 qalaktikasını aşkar ediblər. "Astrophysical Journal"-da çap olunmuş məqalədə bildirilir ki, bu nəhəng qalaktika 12 milyard il əvvəl ortaya çıxıb.

Alimlər bu sistemdəki ulduzların ümumi həcmi 300 milyard günəş kütləsinə bərabər sayda qiymətləndirirlər. Lakin XMM-2599 yarandıqdan bir neçə milyon il sonra məlum olmayan səbəblərdən yeni ulduzlar emələ gətirməyi dayandırıb. Həmin dövrdə az sayda qalaktikalar ulduz yaratma prosesini dayandırsa da, XMM-2599 onlar arasında ən nəhəngidir.

Qalaktikanın "ölüm" səbəbini astronomlar hələlik müəyyənləşdirə bilməyiblər. Lakin onlar qalaktikanın mərkəzində qara dəliyin yarandığını güman edirlər. Alimlərin sözlərinə görə, bu kəşf erkən kainatın kosmoloji modellərinin yenidən nəzərdən keçirilməsinə gətirib çıxaracaq.

İnsan beyni daha gec yaşlanacaq

Nyu-Yorkun Olbani Tibb Kollecinin tədqiqatçıları immun hüceyrələrinin müəyyən növünün yaş artdıqca beynində toplanacağını aşkar ediblər. Onlar siçanlar üzərində sınaqlar apararaq uğurlu nəticələr əldə ediblər.

Yaş artdıqca damar toxuması adlandırılan və serebrospinal maye istehsal edən strukturlarda limfoid hüceyrələri toplanır. Yaşlı siçanların beynində bu kimi limfoid hüceyrələrə beş dəfə daha çox rast gəlinir.

Tədqiqatlar göstərib ki, həmin mənzərə yaşlı insanların beynində də müşahidə olunur. İşlək vəziyyətdə olmayan bu hüceyrələrə alimlər interleykin-33 signal molekulu yeritdikdə neyronların formalaşmasını və yaşamasını stimullaşdıran zülalların artımı və sintezi yenidən fəaliyyətə başlayıb. Bununla onlar daha yaxşı düşünməyə, yadda saxlamağa və sürətli öyrənməyə başlayıblar.

Qeyd edək ki, tədqiqatın nəticələri yaşla bağlı kognitiv funksiyaların azalması ilə mübarizə metodları hazırlamağa və yaşlanma ilə əlaqəli olan neyrodegenerativ xəstəliklərə qalib gəlməyə kömək edəcək.

Nizamişünaslığın nailiyyətlərinə elmi baxış

Dünya ədəbiyyatının korifeylərindən olan dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvi yaradıcılığı uzun əsrlər boyunca Yaxın Şərq xalqları ədəbiyyatının mövzu, ideya istiqamətlərini və bədii-poetik prinsiplərini müəyyənləşdirmiş, özündən sonra güclü ədəbi məktəb yaratmışdır. Hələ öz dövründən başlayaraq şairin əsərləri həm təzkirəçi-ədəbiyətşünasların, həm də söz sənətkarlarının diqqətini cəlb etmiş, onun əsərlərinə nəzərə, cavab və şərhlər yazılmışdır.

("Низами Гянджеви: История изучения и литературное влияние великого Азербайджанского поэта") kitabı "Elm və təhsil" nəşriyyatında çapdan çıxmışdır. Kitabda müəllifin Nizami Gəncəvi yaradıcılığının ayrı-ayrı problemlərinə dair rus və ingilis dillərindəki məqalələri toplanmışdır. Nəşrin elmi redaktoru akademik İsa Həbibbəyli, elmi məsləhətçiləri AMEA-nın müxbir üzvü Nüşabə Araslı və fil.ü.e.d., dosent Fəridə Əzizova, rəyçilər fil.ü.f.d., dosent Yelena Teyer və fil.ü.f.d., dosent Aygün Bağrıdır.

Dosent Zəhra Allahverdiyeva elmi fəaliyyətinin əsas hissəsini Nizami Gəncəvi yaradıcılığının öyrənilməsinə həsr etmişdir. Tədqiqatçının "Azərbaycanda nizamişünaslığın təşəkkülü və inkişafı (XX əsrin 40-cı illəri)" (Bakı, "Nurlan", 2007) monoqrafiyası elmi dəyəri baxımından sanballı və ən çox istinad edilən qiymətli mənbələrdəndir. Bundan başqa, alimnin araşdırmalarında önəm verilən məqamlardan biri də Azərbaycan şairinin Şərq və dünya ədəbiyyatına təsiri məsələsi, "Xəmsə"nin mövzu və struktur xüsusiyyətlərinin öyrənilməsidir. Təsədüfi deyil ki, dosent Zəhra Allahverdiyevanın doktorluq dissertasiyasının mövzusu da "Xəmsə" əsərinin prinsipləri, inkişaf yolları və mərhələlərinin araşdırılmasına həsr olunmuşdur.

Nizamişünaslığa təqdim edilmiş son kitabında alim Azərbaycan nizamişünaslığının yaranması və inkişafına ayrıca yer ayırmış, onun dünya şərqşünaslığının çox geniş və güclü bir qolu kimi mərhələlərdən bəhs etmiş, xüsusilə də XX əsrin 40-cı illərində şairin irsinin doğma vətəndə öyrənilməsi sahəsində görülən işlərə qiymət vermişdir. Şərq və Qərb şərqşünaslığında Azərbaycan nizamişünaslığının yerini və rolunu yüksək dəyərləndirən tədqiqatçı üçün çox önəmli xarakterik cəhətlərdən biri - özündən əvvəl ya-

zılmış və yaradılmış elmi-nəzəri və ədəbi irsə düzgün qiymət verilməsi, əldə edilmiş nailiyyətlərin dəyərləndirilməsi, ömrünü bu şərəfli işə həsr etmiş alimlərin əməyinin qiymətləndirilməsi kimi xüsusiyyətlər və bütün bunlarla yanaşı, buraxılan səhvlərə, gəlinən yanlış qənaətlərə qarşı prinsipial mövqə sərgiləmək dosent Zəhra Allahverdiyevanın əsas keyfiyyətlərindəndir və bu kitabda da bunun bir daha şahidi oluruq.

Alimin komparativistika sahəsindəki araşdırmaları da maraq doğurur. Nizami Gəncəvinin "Məxzənül-əsrar" və "Xosrov və Şirin" məsnəvilərini şairin davamçılarından olan İran şairi Xacü Kirmanın "Rövzətül-ənvar" və "Gül və Novruz" əsərləri ilə qarşılaşdırılması müqayisəsi dərin elmi təhlillərə əsaslanır.

"Nizami Gəncəvi poeziyasında eşqin fəlsəfi anlamı" məqaləsində müəllifin bilik dairəsinin genişliyi və mühakimə qabiliyyətinin dərinliyi tam aydınlığı ilə üzə çıxır. Dosent Zəhra Allahverdiyeva bu məqaləsində Azərbaycan şairi və mütəfəkkirinin yaradıcılığının əsasını təşkil edən humanist ideyalar sisteminin əsasında dayanan eşq fəlsəfəsinin bəşər mədəniyyəti tarixindəki dərin köklərini və mənbələrini araşdırmışdır.

Kitabda Nizami Gəncəvi yaradıcılığına həsr olunmuş əsərlərin bibliografiyasında verilməmişdir. Bu onun elmi dəyərini və əhəmiyyətini bir qədər də artırmışdır.

İnanırıq ki, dosent Zəhra Allahverdiyevanın "Nizami Gəncəvi: böyük Azərbaycan şairinin tədqiqatı və ədəbi təsiri" kitabı həm professional tədqiqatçılar, həm də bütün nizamisəvərlər üçün dəyərli mənbələrdən biri olacaqdır. Tədqiqatçıya gələcək işlərində uğurlar arzulayırıq.

Təhminə BƏDƏLOVA,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru,
dosent

Bu gün dünya ədəbiyətşünaslığında Nizami Gəncəvi yaradıcılığının öyrənilməsinə maraq günü-gündən artır. Lakin təəssüflə qeyd etmək lazımdır ki, bəzən bu istiqamətdə aparılan tədqiqatlar heç də həmişə qərəzsiz olmur. Odur ki, dərin elmi qaynaqlara və ilkin mənbələrə əsaslanan milli tədqiqatların dünya arenasına çıxması və xarici dillərdə yayımlanması hazırda olduqca aktual məsələlərdəndir. Nizami Gəncəvi yaradıcılığına müstəqil və müasir Azərbaycan dövlətinin bugünkü münasibəti də göstərir ki, dahi şairin irsinin öyrənilməsi və təbliği artıq milli dövlətçilik məsələsi səviyyəsinə yüksəlmişdir. Bunun ən bariz nümunəsi isə əlbəttə ki, Böyük Britaniyada Qərb dünyasının ən nüfuzlu tədris ocağı olan Oksford Universitetinin nəzdində ölkəmizin zəngin tarixi-mədəni irsinin tədqiqi və beynəlxalq elmi ictimaiyyətdə çatdırılması məqsədilə yaradılmış Nizami Gəncəvi adına Azərbaycanşünaslıq və Qafqazşünaslıq Mərkəzinin (The Nizami Ganjavi Programme for the study of languages and cultures of Azerbaijan and the Caucasus) fəaliyyətidir. Mərkəzin prioritet mövzularından biri də, təbii ki, Azərbaycan tarixinin, mədəniyyətinin və ədəbiyyatının simvoluna çevrilmiş Nizami Gəncəvi yaradıcılığının beynəlxalq miqyasda öyrənilməsidir. Bu baxımdan bizim dünya səviyyəsində, xarici dillərdə yazılmış yüksək elmi tədqiqatlara ehtiyacımız vardır və şairin əsərlərinin elmi təbliği istiqamətində Azərbaycan alimləri bu gün də əzmlə çalışırlar. Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, 2017-ci ilin iyun ayında akademik Teymur Kərimlinin "Nizami and Shakespeare: typology of formation of literary-phenomenon" adlı məqaləsinin Hollandiyanın "Elsevier" təşkilatının Beynəlxalq Elmi Qiymətləndirmə Şurasının üzvlərinin yekun rəyinə əsasən SCOPUS elmi indeksləşdirmə sisteminin daimi bazasına daxil edilməsi də Azərbaycan elminin uğuru sayıla bilər.

Bu günlərdə isə Azərbaycan nizamişünaslığının daha bir uğurlu mənbəyi - filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Zəhra Allahverdiyevanın "Nizami Gəncəvi: böyük Azərbaycan şairinin tədqiqatı və ədəbi təsiri"

Həmişə gənc qalan sənət ocağı

"Avropa" nəşriyyatı tərəfindən "Naxçıvan Dövlət Universitetinin Tələbə Teatr Studiyası - 20" kitabı çap olunmuşdur. Kitabın müəllifləri AMEA Naxçıvan Bölməsi İncəsənət, Dil və Ədəbiyyat İnstitutunun elmi katibi, sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Ələkbər Qasımov və NDU Teatr və mədəniyyətşünaslıq kafedrasının müdiri, eyni zamanda TTS-in rəhbəri, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent, Azərbaycan Respublikasının Əməkdar mədəniyyət işçisi Gülxarə Əhmədovadır. On sözün müəllifi akademik İsa Həbibbəyidir.

"Giriş"də Azərbaycanda teatr studiyalarının yaranma və təşəkkül tarixinə, ayrı-ayrı inkişaf mərhələlərinə qısa nəzər salınır. Aydın olur ki, bu studiyaları yaratmaqda əsas məqsəd gənc aktyorlara teatr sənətinin sirilərini öyrətmək olmuşdur. Bu ənənə sonralar daha da inkişaf etdirilmiş, 1923-cü ildə Dövlət Teatr Məktəbinin, 1925-ci ildə Teatr Texnikumunun, 1944-cü ildə isə Teatr İnstitutunun yaranması ilə nəticələnmişdir. Bu baxımdan müstəqillik illərində Naxçıvan Dövlət Universitetinin Tələbə Teatr Studiyasının yaradılması həmin ənənələrin yeni ictimai-siyasi şəraitdə davam etdirilməsi istiqamətində atılan uğurlu addımlardan biridir.

"Giriş"dən sonrakı hissədə NDU Tələbə Teatr Studiyasının yaradılması, təşəkkülü, formalaşması və püxtələşməsi, həmçinin burada hazırlanan ədəbi-bədii kompozisiyalar və müxtəlif tamaşalar haqqında ətraflı məlumat verilir.

1998-ci il martın 28-də yaradılan NDU TTS-in təşkilatlanma prosesi, fəaliyyətinin birinci ilində yalnız kompozisiyalı mədəniyyət proqramları hazırlayıb nümayiş etdirməsindən söz açan müəlliflər studiyanın ilk tamaşasından geniş bəhs edirlər. Məlum olur ki, studiyanın ilk tamaşası, tanınmış alim, yazıçı-dramaturq Kamal Abdullanın "Beyrəyin

andı" pyesi ("Beyrəyin taleyi" adı ilə) 29 may 1999-cu ildə göstərilmişdir. Tamaşanın elmi məsləhətçisi universitetin rektoru İsa Həbibbəyli, quruluşçu rejissoru Gülxarə Əhmədova, rəssamı Hüseyinqulu Əliyev (indi xalq rəssamıdır), musiqi tərtibçisi sənətşünas Əqidə Ələkbərova (sonralar Azərbaycan Respublikasının Əməkdar incəsənət xadimi, dosent) olmuşdur.

Tamaşanın hazırlanmasında xalq artistləri - Azərbaycan Dövlət Akademik Dram Teatrının rejissoru Mərahim Fərzəlibəyov və Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrının rejissoru Kamran Quliyevin məsləhətləri və tövsiyələri nəzərə alınmış, tamaşa böyük uğurla nümayiş etdirilmişdir.

İlk tamaşanın uğurunu əsaslandırmaq üçün müəlliflər dövrü mətbuat materialları və digər faktlara da istinad etmişlər.

Universitetin rektoru İ.Həbibbəyliyə ünvanlanan teleqramlarda ilk tamaşanın uğuru yüksək dəyərləndirilirdi. Həmin teleqramlardan birinin mətnini "Ədəbiyyat qəzeti" 1999-cu il 18 iyun tarixli nömrəsində oxuculara çatdırmışdır.

İlk tamaşadan sonra indiyədək TTS tərəfindən səhnəyə qoyulan əsərlərin həm ideya-məzmun zənginliyi, həm də müasir dövr üçün aktuallığı nəzərə alınmışdır. "Beyrə-

yin taleyi" əsərindən başqa 2000-2018-ci illərdə TTS-in tamaşaya hazırladığı əsərlər bunlardır: T.Ofqazovlu "Türkün Atatürkü", C.Məmmədquluzadə "Anamın kitabı", "Ölümlər", "Danabaş kəndinin məktəbi", H.Arzu "Milaxda həyəcan", N.Hikmət "Qərribə adam", Esxil "Zəncirlənmiş Prometey", A.Babayev "Sarı gəlin", V.Rzayev. "Vaxtsiz gələn qonaq", O.Lessinq "Emiliya Qalotti".

Kitabda həmin əsərlərin demək olar ki, hamısının tamaşaya hazırlanma prosesi, nümayiş etdirilməsi, doğruduğu əks-səda, tələbə-aktyorların ifaları, qastrol səfərləri haqqında geniş məlumatlar verilir, təhlillər aparılır.

Kitabda tamaşaların uğur qazanmasında elmi məsləhətçi və məsləhətçilər akademik İsa Həbibbəyli, NDU Teatr və mədəniyyətşünaslıq kafedrasının müəllimləri - səhnə danışıqı üzrə mütəxəssis, dosent Ələkbər Qasımov, Xalq ar-

tisti Kamran Quliyev, Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti Tofiq Seyidov, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Əməkdar incəsənət xadimi, bəstəkar Şəmsəddin Qasımov, rejissorlar - Vüsal Rzayev, Elnur Rzayev, rəssamlar - Xalq rəssamı, professor Hüseyinqulu Əliyev, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Əməkdar rəssamı Cavid İsmayilov, Azərbaycan Rəssamlar və Teatr Xadimləri ittifaqlarının üzvü Fizzə Quliyeva (o həm də sözügedən kitabın rəssamıdır), Etibar Rzayev, Akay Məmmədova, musiqi tərtibatçıları - sənətşünas Əqidə Ələkbərova, Əşraf Ələkbərov, Ramin Əsədullayev, baş və əsas rolların ifaçıları - tələbə-aktyorlar İxtiyar Seyidov ("Beyrəyin taleyi"ndə Dədə Qorqud), Zaur Kərimov ("Beyrəyin taleyi"ndə Beyrək, "Türkün Atatürkü"ndə Atatürk), Mahmud Çələbiyev ("Türkün Atatürkü"ndə Kazım Qarabəkir paşa), Əzəmət Həsənov ("Ölümlər"də Şeyx Nəsrollah), Pənah Hacıyev ("Ölümlər"də İskəndər), Elmar Hübətəv ("Ölümlər"də Şeyx Əhməd), Toğrul Əliyev ("Ölümlər"də Hacı Həsən), Elnur Rzayev ("Qərribə adam"da Əhməd, "Zəncirlənmiş Prometey"də Prometey), Tamara Ələsgərova ("Emiliya Qalotti"də Emiliya Qalotti), Vəfa Qurbanzadə ("Emiliya Qalotti"də Qrafinya Orsina) və başqalarının xidmətləri layiqincə qiymətləndirilir.

TTS-in fəaliyyətinin çoxşaxəliliyini diqqətə çatdırmaq üçün müəlliflər NDU-nun fransız dili ixtisası üzrə tələbələrini "Frankofoniya" bayramlarının təşkili, "Koroğlu", "Dədə Qorqud", "Leyli və Məcnun", "Rəşid bəy və Səadət xanım", "Hacı Qara",

"Dəriş Parisi partları" əsərlərinin fransız dilində səhnələşdirilməsi, ərəb dili ixtisası tələbələrini "Əshabi-kəhf" əfsanəsinin motivləri əsasında ərəb dilində eyniadlı tamaşanın hazırlanmasına etdikləri köməyi də xatırladırlar.

1998-2018-ci illərdə studiya müxtəlif əsərləri tamaşaya hazırlamaqla yanaşı, "NDU-da keçirilən tədbirlərdə yaxından iştirak etmişdir. Kitabda studiyanın hazırladığı tamaşaların təkə universitetin akt zalında yox, C.Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrının səhnəsində, Naxçıvanda Gənclik Mərkəzində, qastrol səfərləri zamanı isə İğdır, Qars, Ərdəhan, Ərzurum, Çıldır, Doğu Bəyazid, Van, Samsun və Trabzonla nümayiş etdirilməsindən söz açılır.

TTS-in fəaliyyəti "Ədəbiyyat qəzeti", "525-ci qəzet", "Azad Azərbaycan", "İki sahil", "Respublika", "Palitra", "Şərq qapısı" və "Süzgeç" (Türkiyə) qəzetlərində işıqlandırılmışdır.

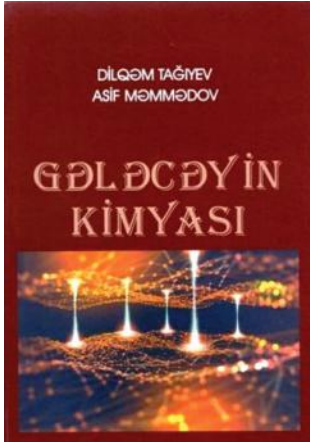
Studiyanın ən böyük uğurlarından biri də professional səhnəyə yeni istedadlı aktyorlar bəxş etməsidir. Kitaba NDU TTS-in 20 illik yaradıcılıq yoluna aid çox sayda fotosəkil də daxil edilmişdir. Həm məşq zamanı, həm də tamaşaların gedişində çəkilmiş müxtəlif səhnələr, ayrı-ayrı tamaşaların afişaları və digər fotosəkillər oxucularda studiyanın fəaliyyətinə aid əyani təsəvvür yarada bilər.

Haqqında bəhs etdiyimiz kitabı Naxçıvan Dövlət Universiteti Tələbə Teatr Studiyasının 20 illik fəaliyyətini özündə əks etdirən qiymətli bir mənbə hesab etmək olar.

Fərman XƏLİLLOV,
filologiya üzrə elmlər doktoru

Gələcəyin kimyaçıları üçün mühüm mənbə

AMEA-nın vitse-prezidenti, Kataliz və Qeyri-üzvi Kimya İnstitutunun direktoru, akademik Dilqəm Tağıyev və elmi müəssisənin laboratoriya müdiri, professor Asif Məmmədovun həmmüəllifi olduğu "Gələcəyin kimyası" kitabı çapdan çıxıb.

Kitabın elmi redaktoru Kataliz və Qeyri-üzvi Kimya İnstitutunun direktor müavini, AMEA-nın müxbir üzvü Məhəmməd Babanlıdır.

Kimyanın yaxın gələcəkdə və daha uzaq dövr üçün perspektiv inkişaf istiqamətlərinə həsr olunmuş əsər Azərbaycan dilində ilk dəfə nəşr edilib. Kitabda kimyanın və kimya ilə bağlı fizika, biologiya elmlərinin yeni nailiyyətlərinə, o cümlədən son illərdə Nobel mükafatına layiq görülən tədqiqatlara əsaslanaraq kimyanın inkişafının strateji istiqamətləri öz əksini tapıb.

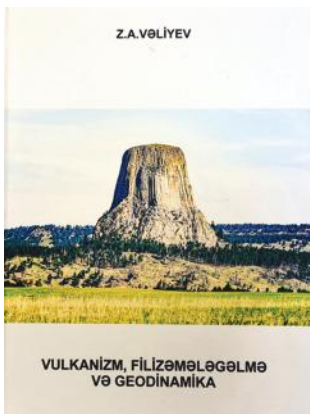
Bundan əlavə, kompozitlər, supramolekullar, molekulyar maşınlar, topoloji izolyatorlar, biosensörler, litium ion batareyaları haqqında məlumat verilir.

Molekulyar və qeyri-molekulyar təbii birləşmələrin quruluşu, kimyevi rabitələrin kvant təbiəti, çevrilmələrin femtozaman və nanoölçü miqyaslarında metadinamikasının mexanizmi izah edilir, kimyevi maddələrin quruluşu və kimyevi reaksiyalar estetik mövqedən - "gözəl kimya" mövqeyindən təqdim edilir.

Yeni nəşr elmi işçilər, doktorantlar, magistrantlar, tələbələr və geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulub.

"Vulkanizm, filizemələgəlmə və geodinamika" adlı kitab nəşr olunub

AMEA-nın Geologiya və Geofizika İnstitutunun Petrologiya və metallogeniya seksiyasının aparıcı elmi işçisi, yer elmləri üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Zəki Vəliyevin "Vulkanizm, filizemələgəlmə və geodinamika" kitabı çapdan çıxıb.

Kitabda vulkanik proseslərlə əlaqədar filizemələgəlmə problemləri və geodinamik inkişaf meyilləri nəzərdən keçirilir, müasir vulkanizmin təzahür etmə formaları, maqmatogen yataqların tipləri haqqında məlumat verilir. Bundan başqa, vulkanogen yataqlar, onların geoloji strukturu, fiziki-kimyəvi xüsusiyyətləri, filizemələgəlmədə metasomatozun rolu dəqiq araşdırılır.

Akademik Vasif Babazadənin elmi redaktorluğu ilə hazırlanan yeni nəşr "Geologiya" ixtisası üzrə təhsil alan ali məktəb tələbələri və gənc mütəxəssislər üçün nəzərdə tutulub.

"Hacı Zeynalabdin Tağıyev öz dövrünün aynasında" kitabı çapdan çıxıb

AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu tərəfindən "Hacı Zeynalabdin Tağıyev öz dövrünün aynasında" adlı kitab yenidən nəşr olunub.

Məşhur azərbaycanlı milyonçu, mənənat Hacı Zeynalabdin Tağıyevin həyat və fəaliyyətini əks etdirən nəşrin redaktoru tarix üzrə fəlsəfə doktoru Nigar Gözəlova, mətni transfoneliterasiya və tərtib edənlər filologiya üzrə fəlsəfə doktorları Əbülfəz Haşimoğlu, Əkrəm Bağırov və filologiya üzrə elmlər doktoru Paşa Kerimovdur. Mətnləri farscadan tərcümə edən, lüğəti və adlar göstəricisini hazırlayan Əkrəm Bağırovdur.

Vəsaitə ictimai-siyasi xadim Nəriman Nərimanovun yazdığı və 1900-cü ildə çap olunmuş "Hacı Zeynalabdin Tağıyevin əli illik məişəti və cəməatə xidmətləri" əsəri, Axund Yusif Talıbzadə tərəfindən yazıldığı ehtimal olunan və 1903-cü ildə çapdan çıxan "Sərvət və səxavətlə məşhur cənab Hacı Zeynalabdin Tağıyevin tərcümeyi-halı" əsəri və 1904-1906-cı illərdə işıq üzü gören "Himəm ər-rical" ("Kişilərin himməti") adlı ikicildlik kitabdan seçmələr daxildir.

İlk dəfə 1993-cü ildə çapdan çıxan və təkrar təqdim olunan nəşrdə ərəb-fars sözləri lüğəti daha da təkmilləşdirilib, həmçinin fotolar əlavə edilib.

"Gənc tədqiqatçı" jurnalı Ali Attestasiya Komissiyasının elmi siyahısına daxil edilib

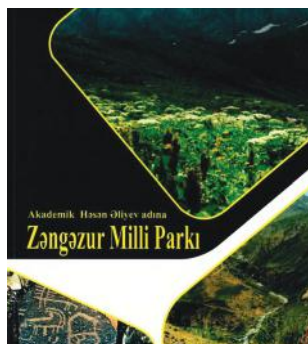
AMEA-nın Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının "Gənc tədqiqatçı" jurnalı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyası tərəfindən pedaqogika istisna olmaqla, bütün sahələr üzrə elmi məqalələrin dərc olunması tövsiyə edilən dövrü nəşrlərin siyahısına salınıb.

Qeyd edək ki, "Gənc tədqiqatçı" jurnalı 2015-ci ildən nəşr olunur. Burada AMEA və digər ali təhsil müəssisələrində, eləcə də idarə və təşkilatlarda elmin bütün bölmələri üzrə gənc alimlərin fundamental və tətbiqi elmi tədqiqatlarının mühüm nəticələrini ehtiva edən məqalələr oxuculara təqdim olunur.

Jurnal 2017-ci ildən Azərbaycan Respublikasında dissertasiyaların əsas nəticələrinin dərc olunması tövsiyə edilən dövrü elmi nəşrlərin siyahısında yer alıb.

Zəngəzur Milli Parkının landşaftı öyrənilib

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri yanında Bilik Fondu tərəfindən "Akademik Həsən Əliyev adına Zəngəzur Milli Parkı" adlı kitab nəşr olunub.

Kitabın II, III və IV bölmələrinin ərsəyə gəlməsində AMEA-nın Naxçıvan Bölməsinin Bioresurslar İnstitutunun əməkdaşları yaxından iştirak ediblər.

Nəşrdə Zəngəzur Milli Parkının orqanofiyası, geoloji və geomorfoloji quruluşu, təbii iqlim şəraiti, landşaftı, hidrologiyası, rekreasiya potensialı, fitosenologiyası, nadir bitki və onurğalı heyvan növlərinin coğrafi yayılması və zəruri mühafizə tədbirləri ilə bağlı məlumatlar əksini tapıb.

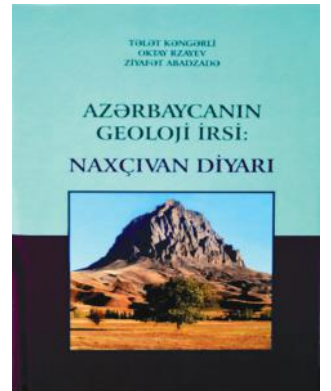
Vəsaitdən ekoloq, biolog və coğrafiyaçı, kənd təsərrüfatı işçiləri, o cümlədən xalq təbabəti ilə məşğul olan mütəxəssislər və tələbələr faydalana bilər.

Muxtar Respublikanın geoloji mühiti araşdırılıb

Geologiya və Geofizika İnstitutunun (GGİ) Geotektonika və regional geologiya şöbəsinin müdiri, AMEA-nın müxbir üzvü Tələt Kəngərli, həmin şöbənin əməkdaşı Ziyafət Abadzadə və yer e.ü.f.d. Oktay Rzayevin həmmüəllifi olduğu "Azərbaycanın geoloji irsi: Naxçıvan diyarı" kitabı çapdan çıxıb.

GGİ-nin direktoru, akademik Akif Əlizadənin baş redaktoru olduğu kitabda uzun illər Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisində aparılmış geoloji, geomorfoloji və hidrogeoloji elmi tədqiqatların, geoloji planlama, geoloji axtarış və kəşfiyyat işlərinin nəticələri əksini tapıb.

"Geoloji mühitin müasir vəziyyəti" və "Tədqiqatlar və tədqiqatçılar" fəsillərindən ibarət olan kitabda Naxçıvanın geoloji mühiti və muxtar respublikanın tədqiqatçıları barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunub. Nəşrdə bəhs edilən mövzulara dair çoxsaylı xəritə, diaqram və fotolar da yer alıb.

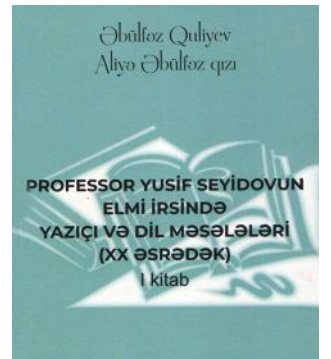

Professor Yusif Seyidovun elmi irsində dil və üslub məsələləri

Akademiyanın Naxçıvan Bölməsinin İncəsənət, Dil və Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Əbülfəz Quliyev və Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun böyük elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Aliyə Əbülfəzqızıının həmmüəllifi olduğu "Professor Yusif Seyidovun elmi irsində yazıçı və dil məsələləri (XX əsrədək)" adlı monoqrafiya işıq üzü görüb.

Kitabda Azərbaycan dilçiliyinin və ədəbiyyatşünaslığının inkişafında müstəsna xidmətləri olan görkəmli alim, Əməkdar elm xadimi, professor Yusif Seyidovun elmi-nəzəri irsi ilk dəfə sistemli şəkildə araşdırılıb. Nəşrdə, həmçinin Yusif Seyidovun Azərbaycan dilçiliyinin nəzəri sahələri ilə yanaşı, yazıçı və dil problemlərinə dair tədqiqatları da əksini tapıb.

Akademik Möhsün Nağısoylunun elmi redaktorluğu ilə nəşr olunan monoqrafiya giriş, üç fəsil, nəticə və 250-yə yaxın əsəri əhatə edən ədəbiyyat siyahısından ibarətdir.

Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin növbəti toplusu işıq üzü görüb

"Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi - 2019" toplusu "Elm və təhsil" nəşriyyatında çapdan çıxıb.

Muzeyin Elmi Şurasının qərarı ilə nəşr olunan topluda "Tarix", "Arxeologiya", "Etnoqrafiya", "Muzey materialları Vətən tarixinin öyrənilməsində mənbə kimi" bölmələri üzrə Azərbaycan və rus dillərində elmi məqalələr dərc olunub.

Nəşrin baş redaktoru muzeyin direktoru, akademik Nailə Vəlixanlıdır.

Toplu qiymətli mənbə olmaqla yanaşı, tarix elminə dəyərli töhfədir.

Ekoloji risklər xəritəsi hazırlanıb

AMEA-nın Coğrafiya İnstitutunun direktoru, akademik Ramiz Məmmədov və müəssisənin şöbə müdiri, c.ü.f.d., dos. Mirnuh İsmayilov tərəfindən təbii-texnogen təhlükələr əsasında Azərbaycanın ekoloji risklər xəritəsi işlənilib hazırlanıb. Bu, Azərbaycanın ilk dəfə çoxparametrlili məlumatlar əsasında tərtib edilmiş iri miqyaslı rəqəmsal ekoloji risklər xəritəsidir.

Ölkə ərazisində sel, sürüşmə, daşqın, demografik və texnogen yüklənmə, səth və yeraltı suların çirklənməsi, Xəzər dənizinin səviyyə təbəddüdü, şoranlaşma, bataqlaşma, iqlimdəki risklər, səhralaşma və zəlzələ kimi ekoloji risk yaranan mənbələr müəyyən edilib. Xəritənin təhlilindən məlum olur ki, respublika ərazisinin 37,2%-i çox zəif, 19,8%-i zəif, 23,9%-i orta, 12,4%-i yüksək və 6,8%-i isə çox yüksək ekoloji riskli ərazilərdir.

Azərbaycanın ekoloji risklər xəritəsi infrastruktur layihələrin həyata keçirilməsində, tikintidə, selitib-şəhər planlaşdırılmasında və sığorta işlərində mühüm mənbə rolunu oynaya bilər.

Azərbaycan arxeologiya elmi hələ ötən əsrdən böyük uğurlara imza atmışdır. Ölkəmizdə ilk milli arxeoloq kadrların ərsəyə gəlməsi ilə bu elmin başlanğıcı qoyulmuş və XX əsrin ortalarında yüksək elmi biliyi olan alimlərin meydana gəlməsi ilə davam etmişdir. Onlar yurdumuzun tarixi keçmişinin araşdırılması yolunda fədakarlıqla çalışan insanlar idi.

Eneolit və Tunc dövrlərinin tədqiqatçısı

Təkcə onu qeyd etmək kifayətdir ki, keçmiş SSRİ məkanında aparılmış arxeoloji qazıntılar və bu qazıntıların nəticələri haqqında arxeoloqlarımızın çap etdirdikləri elmi əsərlər günümüzdə də elm üçün öz aktuallığını qoruyub saxlamaqdadır. Belə alimlərdən biri də arxeoloq Fərman Mahmudov olmuşdur. Azərbaycan arxeologiya elminə bir sıra yeniliklər gətirən alimin 20 ildən artıq bir müddətdə Azərbaycanın cənub-şərqində apardığı arxeoloji tədqiqatlar bu diyarın qədim tarixinin üzə çıxarılmasının faktiki material bazası olmuşdur.

Fərman Rəsul oğlu Mahmudov 23 fevral 1940-cı ildə Ağdaş rayonunun Üçqovaq kəndində qulluqçu ailəsində dünyaya gəlmişdir. İlk ibtidai təhsilini 1947-1951-ci illərdə Qəbələ rayonunun Böyük Əmili kəndində almış və orta təhsilini 1951-1957-ci illərdə həmin rayonun Hacıllı kənd orta məktəbində davam etdirmişdir. Orta məktəbdə təhsil aldığı müddətdə onun yaşadığı bölgənin qədim tarixinə, keçmişinə marağı artmış və tarix elmində arzusunun reallaşdırmaq məqsədilə bu istiqamətdə ilk addımlarını atmağa başlamışdır. O, 1957-1962-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin Tarix fakültəsində oxuyub. 1962-1966-cı illərdə Azərbaycan SSR EA Tarix İnstitutunda böyük laborant işləyib, həmçinin aspirantura təhsili alıb.

O zamankı akademiya rəhbərliyi F.Mahmudovu tarix elmində yüksək biliyə, savada malik olan gənc alim kimi nəzərə alaraq onu 1966-cı ildə Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasının Azərbaycan tarixi redaksiyasına elmi redaktor vəzifəsinə təyin edir. 1967-1974-cü illərdə Azərbaycan SSR EA Tarix İnstitutunun Qədim dövr arxeologiyası şöbəsində kiçik elmi işçi kimi fəaliyyətini davam etdirir. Bu illər ərzində 31 yaşlı F.Mahmudov Azərbaycanın cənub-şərq bölgəsində arxeoloji tədqiqatlar aparən Muğan arxeoloji dəstəsinin rəhbəri təyin olunur. O, 1974-cü ildən isə həmin İnstitutun nəzdində yaradılmış Arxeologiya və etnoqrafiya sektorun-

da çalışır. Qısa, lakin zəngin ömür yolu olan istedadlı arxeoloq F.Mahmudov öz elmi tədqiqatlarını qədim maddi mədəniyyət tarixində Qafqazla Talış-Muğan bölgəsinin qarşılıqlı əlaqələrinin üzə çıxarılmasına həsr etmişdir. Onun Cəlilabad, Masallı, Lənkəran və digər cənub-şərq rayonlarında apardığı arxeoloji qazıntılar tarixin Eneolit və Tunc dövrü mədəniyyətlərinin öyrənilməsi istiqamətində bir uğur idi. O, 1964-cü ilin yazından başlayaraq Talış və Muğan zonasının e.ə. VI-İ minilliyə aid əkinçiməldər əhalisinin yaşayış yerləri və qəbir abidələrində ilk kəşfiyyat xarakterli qazıntılar aparır. 70-ci illərin əvvəllərindən isə müstəqil tədqiqatlarla rəhbərlik edən F.Mahmudov bu bölgədə 24 erkən əkinçiməldər yaşayış yerləri qeydə alaraq onlarda ilkin tədqiqatlar aparmış, Erkən və Orta Tunc dövrünəməxsus 8 arxeoloji kompleksləri üzə çıxarmaqla bu qəbildən olan Paleometal dövrünün son mərhələsinə aid qəbir abidələrində arxeoloji qazıntı işlərini davam etdirmişdir.

F.Mahmudovun 1972-ci ildə Cəlilabad rayonunun Üçtəpə kəndi ərazisindəki Əlikömektəpə eneolit dövrü qədim yaşayış məskənində apardığı arxeoloji qazıntılar zamanı tapdığı osteoloji (heyvan çənəsi) qalıq maraqlı doğurmuşdur. O zaman paleontoloq alim, professor Burçak-Abramoviçin məlumatına görə, bu çənə və dişlər iri tipli ev atına mənsub olmuşdur.

Çənə qalıqlarının əhlişədirilməsi atlara aid olması ilə Cənubi Qafqazda qədim maldarlıq tarixində yeni səhifə açılmış oldu. Həmçinin arxeoloji qazıntılardan sonra müəyyən edildi ki, Əlikömektəpə yaşayış yerində eneolit dövrü təbəqəsi 6 inşaat qatından ibarət olub və 2,8 metr qalınlıqda mədəni təbəqəyə malik abidədir.

F.Mahmudov 1974-cü ildə Əlikömektəpədə apardığı qazıntılar nəticəsində aşkar etdiyi sallama qəbir cənub-şərq bölgəsində Tunc dövrünə aid ilk dəfə ölüyandırma-kremasiya adətini qeydə almışdır. Bu qəbirdən tapılan dəfn avadanlıqları - daş balta, tunc, qızıl və gümüş məftildən asmalar, sürmə və pasta-

dan düzəldilmiş muncuqlar qəbirin e.ə. II minilliyin əvvəllərinə aid olduğunu göstərmişdir. Alimin fikrincə, qəbir avadanlığı Azərbaycan ərazisi üçün nadir hesab edilə bilər. Çünki bu artefaktların - xüsusilə qızıl, gümüş və tuncun birlikdə tapılması həmin dövrdə üç müxtəlif metalın istehsal edilməsi haqqında təsvür yaradır, həmçinin Azərbaycanın qonşu ölkələrlə müəyyən əlaqəsini izləməyə imkan verir.

Azərbaycanın cənub bölgəsində apardığı sanballı tədqiqatlar, bu araşdırmaların geniş elmi təhlilləri, müəllifə öz elmi nailiyyətlərini üzə çıxarmağa imkan verdi. Beləliklə, F.Mahmudov 1979-cu ildə Tbilisi Dövlət Universitetinin İxtisaslaşdırılmış Elmi Şurasında "Cənub-şərq Azərbaycanın Tunc və Erkən Dəmir dövrü mədəniyyəti" mövzusunda dissertasiya işini uğurla müdafiə edərək tarix elmləri namizədi alimlik dərəcəsi aldı. Onun bir çox maraqlı tapıntıları həyətində Azərbaycan və Qafqazın, həmçinin Ön Asyanın Tunc və Dəmir dövrü maddi mədəniyyət tarixinin vacib suallarının həllində müstəsna əhəmiyyəti oldu.

F.Mahmudov demək olar ki, XX əsrin 80-ci illərindən başlayaraq öz ömrünü təhsilə bağlamışdır. Alimin Tarix İnstitutunda 20 ilə yaxın səmərəli elmi və ictimai fəaliyyətini, Azərbaycan tarixinin qədim dövrü üzrə mərkəzi və respublika elmi orqanlarında nəşr olunan sanballı əsərlərini nəzərə alaraq, 1980-ci ildə ADU-nun rəhbərliyi onu "Azərbaycan tarixi" kafedrasına müəllim kimi işə qəbul edir. O, 1983-cü ildə baş müəllim vəzifəsinə təyinat alır. 1987-ci il noyabrın 9-da professor Yaqub Mahmudovun rəhbərlik etdiyi Tarix fakültəsində elmi işlər üzrə dekan müavini vəzifəsinə təyin olunur. Elə həmin ildə universitetin Qədim dünya və orta əsrlər tarixi kafedrasında dosent elmi adına namizəd olan F.Mahmudov 31 may 1990-cı ildə Xalq Təhsili üzrə SSRİ Dövlət Komitəsinin qərarı ilə bu elmi adı uğurla alır.

Həyat onun unikal arxeoloji komplekslərə sahib olan Azərbaycanın cənub-şərq bölgəsində geniş tədqiqatlar aparmaq planına imkan vermir və istedadlı arxeoloq, pedaqoq F.Mahmudov 16 sentyabr 1996-cı ildə, ömrünün ən məhsuldar çağında 56 yaşında Bakıda vəfat edir. 2010-cu ildə Ağdamın Sultanbud meşəsinin şimal-qərbində tapılmış Leylatəpə mədəniyyətinə aid eneolit dövrü abidəsinə alimin şərəfinə "Fərman-təpə" adı verilir.

Fərman Mahmudovun Azərbaycan arxeologiyasına elmində qoyduğu izlər hər zaman yaşayacaq və bundan sonra da uzun illər bölgədə aparılacaq arxeoloji çöl tədqiqatları üçün mühüm mənbə rolunu oynayacaq.

Anar AĞALARZADƏ,
tarix üzrə fəlsəfə doktoru,
dosent

Məktəblilər Aşqarlar Kimyası İnstitutunda tədqiqat aparıblar

"Sabahın alimləri" IX Respublika Müsabiqəsinə "Tibb və sağlamlıq" bölməsi üzrə qoşulan Mingəçevir şəhər 16 nömrəli orta məktəbin şagirdləri Raya Həsənli və Sevil Əsgərlinin elmi rəhbərləri AMEA Aşqarlar Kimyası İnstitutunun (AKİ) əməkdaşlarıdır.

Müسابiqəyə "Acı badamdan müalicəvi badam yağının alınması" layihəsi ilə qatılan şagirdlər elmi rəhbərlərinin - AKİ-nin laboratoriya

müdiri, kimya elmləri doktoru Əfsun Sucayev və institutun elmi işçisi

Mirəli İsakovun rəhbərliyi altında laboratoriya şəraitində yağın alınma texnologiyasını öyrəniblər.

Layihənin məqsədi ölkəmizdə yabani bitən acı badam meyvəsindən müalicəvi badam yağının alınması texnologiyasının hazırlanmasıdır. Gənc araşdırmaçı laboratoriya şəraitində bu yağla bağlı geniş tədqiqatlar aparıblar.

Əldə olunan nəticələr təsdiq edir ki, acı badamdan alınan yağ geniş funksional keyfiyyət göstəricilərinə malikdir.

ELMI DIASPOR

Almaniyada professor adını qazanmış ilk azərbaycanlı

1973-cü ildə Gürcüstanın Marneuli rayonunda ziyali ailəsində anadan olan Pərvanə Hacıyeva 1979-1988-ci illərdə Sulaveri rus orta, 1988-1989-cu illərdə isə Gəncə şəhərində tam orta məktəblərində oxumuşdur.

1991-ci ildə Bakı Dövlət Universitetində (BDU) tibbi biologiya ixtisası üzrə təhsil alan və bu təhsil ocağını 1996-cı ildə uğurla bitirən gənc Pərvanə Hacıyeva AMEA-nın Molekulyar Biologiya və Biotexnologiya İnstitutunda elmi işçi kimi fəaliyyətə başlayır. Burada o, professor Ralfrid Həsənovun rəhbərliyi altında elmi tədqiqat layihələri üzərində işləyir. Elm və təhsilə maraqlı Pərvanə Hacıyeva çox keçir ki, 1998-ci ildə İtaliyanın Florensiya şəhərində yerləşən Nüvəmaqnit Rezonansı Mərkəzində doktoranturaya daxil olur və məşhur alim, professor İvano Bertinin rəhbərliyi altında metal proteinlərin struktur-bioloji araşdırılması ilə məşğul olur.

Doktoranturada təhsil aldığı dövrdə onun müxtəlif elmi məqalələri işıq üzə görünür.

2000-ci ildə "Təbii və modifikasiya olunmuş sitoxromların struktur və çeviklik xassələri" mövzusunda hazırladığı dissertasiya işini uğurla müdafiə edir. Alimin dissertasiyasının üçmərhələli strukturunun birinci mərhələsi sitoxromların biotexnologiya üsulları böyük miqdarda əldə edilməsi, ikinci mərhələsi nüvə maqnit rezonans spektroskopiyaya metodu vasitəsi ilə onların strukturunun hesablanması üçün vacib olan yeni eksperimental metodların tətbiqi və ölçülərin aparılması, üçüncü mərhələsi isə bu ölçülərin bioinformatika metodları vasitəsilə zülalın strukturunu və çevikliyin hesablanması üçün istifadə edilməsindən ibarət olur. Bununla da Pərvanə Hacıyeva yeni bir uğura imza atır və Florensiya Universitetində kimya sahəsi üzrə PhD elmi dərəcəsinə qazanır. Həmçinin dissertasiyanın nəticələrini beş müxtəlif məqalə şəklində beynəlxalq elmi jurnallarda çap etdirir. O, ilk dəfə sitoxromların strukturunu, onların funksiyası ilə bağlı olan elmi açıqlamalarını geniş ictimaiyyətə bəyan edir.

2001-ci ilin səkkiz ayını Florensiya şəhərinin Kimya fakültəsinin nəzdində olan Nüvəmaqnit Rezonansı Mərkəzində elmi işçi kimi çalışır.

2001-2002-ci illərdə elmi fəaliyyətini Münhen şəhərində yerləşən Maks Plank Elmi Tədqiqat Cəmiyyətinin Psixiatriya İnstitutunda davam etdirən P.Hacıyeva qocalma prosesində hüceyrələrdə baş verən dəyişikliklərlə bağlı tədqiqatlar üzərində işləyir. Alimin əsas diqqəti sinir sistemində fəaliyyət göstərən neyronların qocalması prosesinə yönəlir. Qeyd edək ki, neyronlar özlərinə məxsus hüceyrə quruluşlarına və funksiyalarına görə insan orqanizmində olan başqa hüceyrələrdən çox fərqlənirlər. Məhz buna görə neyronlarda qocalma prosesində baş verən dəyişikliklər də qeyri-adi və onların molekulyar mexanizmlərinin çox hissəsi hələ də elmə məlum deyil. Son nəticə olaraq indiyədək apardığı el-

mi tədqiqatlar sayəsində alim müəyyən edir ki, bu neyronlarda müxtəlif adaptasiya mexanizmləri qocalma prosesinə qarşı mübarizə aparır. Bu, oksidativ stressə qarşı maddələr mübadiləsində dəyişiklər nəticəsində baş verir. Beləliklə, professor bir tərəfdən farmakoloji üsullarla maddələr mübadiləsini tənzimləməklə, digər tərəfdən antioksidativ maddələrlə neyronların funksiyasını artıraraq, insan beyninin qocalması prosesinin qarşısını almağa çalışır.

Həvəs və axtarışa, yorulmaq bilməyən enerjiyə malik olan P.Hacıyeva 2002-ci ildə Almaniyanın Mayns Tibb Universitetinin Fizioloji Kimya İnstitutunda elmi işçi kimi fəaliyyətə başlayır, 2006-cı ildə isə adıçəkikən universitetin Patobiokimya İnstitutunda Oksidativ stress, antioksidantlar və mitofagiya adlı elmi işçi qrupunu yaradır. O, rəhbərlik etdiyi qrupda biokimya sahəsində mövcud problemlərin dərinlən araşdırılması ilə bərabər, müxtəlif istiqamətlərdə görülen elmi layihələrin koordinasiyasına dəstək verməklə yanaşı, tələbə və doktorant işlərinə rəhbərlik edir.

2016-cı ildə alim biokimya sahəsi üzrə hazırladığı dissertasiya işini Mayns Tibb Universitetində müdafiə edərək "biokimya üzrə venia legendi" (dr.chem. et med.habil) elmi adına layiq görülür. O, həmin universitetin Tibb fakültəsində biokimya üzrə professor adını qazanır və hüceyrənin adaptasiya və metabolizmi üzrə elmi tədqiqat qrupunu yaradır. Xüsusi məsuliyyəti ilə seçilən alim, tələbələrə müalicə işi fənni üzrə müəhazirələr oxuyub, biologiya, kimya, əczaçılıq fənlərindən yerinə yetirilən elmi praktiki işlərə rəhbərlik də edir.

Qeyd etmək istərdik ki, uzun illər Almaniyada elm sahəsində çalışan həmvətənilərimiz arasında Pərvanə Hacıyeva professor adına layiq görülən ilk azərbaycanlıdır. Almaniyanın Hamburg Universitetinin Tibb fakültəsinin biokimya üzrə professoru olan Pərvanə Hacıyeva eyni zamanda Alman Mitoxondrial Xəstəliklər Birliyində Mütəxəssislər qrupunun (mitoNET) və Biokimya və Molekulyar Biologiya Cəmiyyətinin (GBM) üzvüdür. Hazırda o, tibb sahəsində müxtəlif beynəlxalq jurnalların rəyçisi olaraq çalışır. İngilis, alman, italyan və rus dillərini mükəmməl bilən alim elmi yaradıcılığı ilə yanaşı, poliqlot kimi də ad qazanmışdır.

Biz, azərbaycanlı professor Pərvanə Hacıyevanın vaxtilə BDU-nun məzunu və AMEA-nın elmi işçisi olaraq hər yerdə Vətənimizin adını doğrultması ilə fəxr duyuruq, ona elmi axtarışlarında uğurlar diləyirik.

Servan KƏRİMOV

Redaksiya heyəti:

Ramiz Mehdiyev, İsa Həbibbəyli, İbrahim Quliyev, Tofiq Nağıyev, Dilqəm Tağıyev, Nərgiz Paşayeva, İradə Hüseynova, Rasim Əliquliyev, Əminəğa Sadıqov, İsmayıl Hacıyev, Fuad Əliyev

Baş redaktor: Ağahüseyn Şükürov

Ünvan: AZ 1001, Bakı, İstiqlaliyyət küçəsi 30.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin binası, "Elm" qəzetinin redaksiyası

E-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Qəzet "Elm" qəzetinin redaksiyasında yığılır və "Azərbaycan" nəşriyyatında çap olunur.

Sifariş: 553

Tiraj: 2000

Qiyməti: 50 qəpik

Проблемы актуальны, решения своевременны

Главная задача ученых - внедрение их знаний и опыта в процесс реформирования научно-образовательной сферы

Очередное заседание Президиума НАНА, посвященное отчетным докладом по итогам научной и научно-организационной деятельности Отделения общественных наук и Нахчыванского отделения в 2019 году, началось с приятной торжественной церемонии - вручения юбилейных медалей Азербайджанской Республики "100-летие Бакинского государственного университета (1919-2019)" руководителям академических институтов.

Высоких наград, которые вручал глава НАНА академик Рамиз Мехтиев, удостоились директор институтов истории академик Ягуб Махмудов, востоковедения академик Говхар Бахшалиева, кавказоведения член-корреспондент Муса Гасымлы, права и прав человека доктор юридических наук Айтен Мустафазаде, философии доктор философских наук Ильхам Мамедзаде, экономики доктор экономических наук Назим Иманов, археологии и этнографии доктор исторических наук Маиса Рагимова, истории науки доктор исторических наук Марьям Сеидбегили и Национального музея истории Азербайджана академик Наил Валиханлы.

Опираясь на идеологию азербайджанства

После того, как академик Мехтиев огласил повестку дня заседания Президиума, отчетный

доклад Отделения общественных наук представил первый вице-президент НАНА академик Иса Габибейли. Он сообщил, что в отчетном году в деятельности научных учреждений отделения за основу были взяты указы и распоряжения Президента Азербайджанской Республики, государственные программы и стратегии, распоряжения руководителя НАНА, постановления Общего собрания и Президиума НАНА, в отделении были осуществлены многочисленные мероприятия в соответствии с распоряжениями главы государства "Об объявлении 2019 года "Годом Насими" в Азербайджанской Республике", "О проведении 150-летнего юбилея Ахмед бека Агаоглы", "О проведении 150-летнего юбилея Джагила Мамедкулизаде" и т.д.

Отметив, что в 2019 году в научных учреждениях отделения велись исследования на 272 этапах по восьми научным направлениям, охватывающим 33 проблемы, 132 темы и 305 работ, и были завершены работы по 45 темам, 127 проектам и 212 этапам, академик Иса Габибейли подробно рассказал о проделанных работах.

Коснувшись издательской деятельности отделения, оратор сообщил, что были изданы более двух тысяч трудов сотрудников, в том числе 148 книг и монографий (девять из которых увидели свет за рубежом), 1 296 статей (из них 391 была опубликована в зарубежных изданиях), 302 тезиса (58 из которых также были процитированы в зарубежных журналах), и 54 статьи были

опубликованы в журналах с импакт-фактором, на труды ученых отделения ссылались 876 раз.

Подробно рассказав о подготовке научных кадров, докладчик отметил, что в настоящее время в отделении обучаются 76 докторантов, 259 диссертантов и 11 магистрантов.

Что касается международных связей научно-исследовательских учреждений отделения в отчетном году, академик Иса Габибейли сообщил, что азербайджанские ученые сотрудничали с научными центрами и международными организациями Турции, России, США, Германии, Франции, Великобритании, Италии, Ирана, Узбекистана, Грузии, Украины, Беларуси, Казахстана, Китая, Египта, Польши, Болгарии, Кувейта, Японии, Вьетнама, Кореи, Саудовской Аравии и других стран.

Довольно активной в прошлом году была и научно-исследовательская деятельность структурных подразделений Отделения общественных наук: было организовано 20 международных конференций, два международных форума и два международных симпозиума, три международных семинара, 22 республиканские конференции, 32 научных семинара, 8 сессий, 12 юбилейных мероприятий.

Отметим, что после прослушивания доклада состоялась оживленная дискуссия, в которой приняли участие члены Президиума НАНА и руководители научных учреждений, входящих в состав отделения. После этого постановлением Президиума отчет о

научной и научно-организационной деятельности Отделения общественных наук НАНА в 2019 году был утвержден, было решено включить полученные научные результаты в годовой отчет НАНА. В постановление были включены такие вопросы, как проведение научных исследований, опирающихся на идеологию азербайджанства, исследование социально-экономического и культурного развития независимого азербайджанского государства, еще более активная интеграция ученых отделения в международные научные программы и расширение связей с местными и зарубежными научными организациями.

Приоритет - международное сотрудничество

С отчетом о научной и научно-организационной деятельности Нахчыванского отделения НАНА в 2019 году выступил председатель отделения академик Исмаил Гаджиев. Он проинформировал присутствующих, что в отчетном году в отделении на 99-ти этапах были проделаны 37 работ, охватывающих шесть научных направлений, шесть проблем и семь тем, были завершены исследования на 96-ти этапах, получены восемь важных научных результатов.

Издательская деятельность отделения - одно из важных, если не сказать, приоритетных направлений структуры. И об этом красноречиво свидетельствуют цифры - в 2019 году были изданы 18 монографий сотрудников отделения (4 из которых увидели свет за рубежом), девять книг, одна брошюра, три методических пособия, 551 научная статья (75 - в зарубежных изданиях), 223 материала конференций (58 из которых были изданы за рубежом), семь тезисов и четыре буклета. "445 статей, 93 из которых были опубликованы за рубежом, - пояснил академик Гаджиев, - увидели свет в авторитетных научных журналах, имеющих международный код, а 37 статей были изданы в журналах с импакт-фактором, которые входят в Web of Science, Scopus и другие научные базы, Clarivate Analytics (Thomson Reuters). На труды нахчыванских ученых ссылались 340 раз".

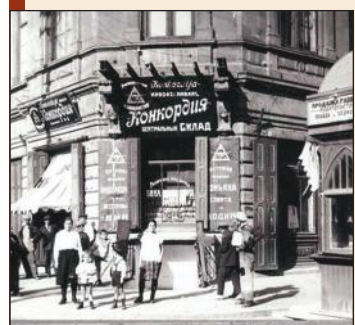
Говоря о международных связях отделения, академик Исмаил Гаджиев отметил, что ученые сотрудничают с научными центрами Турции, Северной Македонии, Казахстана, Ирана, России, США, Австралии, Франции, Грузии и других стран мира. Кроме того, в прошлом году в Нахчыванском отделении НАНА были завершены работы по двум грантам республиканского уровня, а работы по трем грантам все еще продолжаются: это два международного и один республиканского уровня.

(Продолжение на стр.14)

Главный мотив - исследовательский интерес

стр. 15 ⇨

В поисках Земли Обетованной

стр. 16 ⇨

Беспрецедентный потенциал

стр. 17 ⇨

Остров-миф

стр. 19 ⇨

Проблемы актуальны, решения своевременны

Главная задача ученых - внедрение их знаний и опыта в процесс реформирования научно-образовательной сферы

(начало на стр. 13)

Кроме того, в своем отчетном докладе академик Исмаил Гаджиев подробно рассказал об организованных в научных учреждениях отделения конференциях и сессиях, материалах, размещенных на электронном портале, полученных внебюджетных средствах, мероприятиях, осуществленных в сфере подготовки кадров, интеграции науки и образования и т.д.

После доклада и дискуссий отчет о научной и научно-организационной деятельности Нахчыванского отделения НАНА в 2019 году был утвержден, отделению были даны соответствующие поручения в связи с его дальнейшей деятельностью.

Еще одним вопросом, вынесенным на рассмотрение, был вопрос об Ассоциации ученых азербайджанского происхождения, которые работают за рубежом. В своем выступлении по данному вопросу академик-секретарь и член-корреспондент НАНА Аминага Садыгов сообщил, что ускоренное развитие связей между странами, наличие глобальных проблем в мире и все большее расширение интеграции наук обуславливают совместную деятельность ученых. Отметив, что в настоящее время во многих ведущих научных и образовательных центрах мира работают ученые азербайджанского происхождения, которые представляют различные научные отрасли, академик-секретарь подчеркнул, что необходимо предпринять комплексные меры, нацеленные на налаживание научных связей с этими учеными и целенаправленное применение их научного потенциала и богатого опыта.

Учитывая все вышеизложенное, Президиум принял поста-

новление о создании в НАНА Ассоциации ученых азербайджанского происхождения, которые работают за рубежом.

Строго в рамках госпрограмм

На одном из последних заседаний Президиума Национальной академии наук обсуждалась и деятельность Отделения наук о Земле (ОНЗ). В начале президент НАНА академик Рамиз Мехтиев вручил председателю Гянджинского отделения НАНА академику Фуаду Алиеву и директору Института географии имени академика Гасана Алиева НАНА академику Рамизу Мамедову ордена "Шохрат", которых ученые были удостоены по распоряжению Президента Азербайджанской Республики. Затем руководитель НАНА вручил юбилейные медали Азербайджанской Республики "100-летие Бакинского государственного университета (1919-2019)" академикам Акифу Ализаде, Тельману Алиеву, Назиму Мамедову, Вагифу Фарзалиеву, Вагифу Аббасову, Рамизу Мамедову, членам-корреспондентам

Гурбану Етирмишли, Мисирю Марданову, Октаю Гасымову, Октаю Самедову и Бахтияру Мамедову.

Открывая мероприятие вступительным словом, академик Рамиз Мехтиев отметил, что заседание посвящено итогам научной и научно-организационной деятельности Отделения наук о Земле НАНА в 2019 году.

А отчетный доклад отделения представил первый вице-президент НАНА, председатель Отделения наук о Земле, академик Ибрагим Гулиев. Он сообщил, что в 2019 году в учреждениях отделения велись исследования, охватывающие 14 проблем и 48 тем, были завершены 70 работ, получены 13 важных результатов.

Говоря об издательской деятельности отделения, академик Гулиев сообщил, что была издана 291 статья, 144 из которых были опубликованы за рубежом, и 104 тезиса, 45 из которых увидели свет за рубежом, 45 из этих статей были опубликованы в журналах с импакт-фактором. Он подчеркнул, что в прошлом году было издано 10 монографий, 3 кни-

ги и 19 учебных пособий, подготовленных учеными отделения, а также были получены 25 грантов и два патента, один из которых - из зарубежного научного центра.

Рассказав о подготовке кадров, академик Ибрагим Гулиев отметил, что в 2019 году в магистратуру поступили 16, в докторантуру - 12 человек, и в настоящее время в институтах отделения по программе подготовки докторов философии обучаются 20 докторантов.

Международные связи отделения - крайне важная составляющая деятельности ОНЗ: в отчетном году было продолжено сотрудничество и велись совместные научно-исследовательские работы с научными и образовательными учреждениями США, Германии, Франции, Италии, России, Украины, Турции и т.д. Кроме того, в прошлом году в отделении функционировали четыре международных исследовательские лаборатории.

Говоря об использовании информационно-коммуникационных технологий в научных исследованиях, академик отметил, что отделение сотрудни-

чает с информационными базами NASA, UNAVCO, EMSC, ZOPAC, EMSC, Массачусетским технологическим институтом, Институтом физики Земли РАН, Организацией по Договору о всеобъемлющем запрещении ядерных испытаний (СТВТО) и другими научными учреждениями.

В своем докладе оратор также рассказал об организованных в научных учреждениях отделения конференциях и юбилеях, структурных изменениях, награждениях, зарубежных командировках, интеграции науки и образования, деятельности молодых ученых и специалистов, экспедициях и т.д.

После прослушивания доклада состоялись дискуссии, были озвучены ответы на вопросы. В дискуссиях приняли участие члены Президиума НАНА и руководители научных учреждений, входящих в состав отделения.

После дискуссий Президиум утвердил отчет о научной и научно-организационной деятельности Отделения наук о Земле НАНА в 2019 году, было постановлено включить полученные важные результаты в годовой отчет Президиума НАНА. Отделению были даны поручения по осуществлению мероприятий, связанных с такими приоритетными сферами науки, как неклассические проблемы механики разрушения, изучение Бинагадинского захоронения остатков флоры и фауны четвертичного периода, интеллектуальная географическая информационная система, нефть на большой глубине, геодинамика и сейсмология.

Еще одним постановлением Президиума были внесены частичные изменения в структуру Института геологии и геофизики НАНА.

Национальная академия наук придает большое значение плодотворному взаимному сотрудничеству с международными научными организациями как в области фундаментальных и прикладных наук, так и в сфере гуманитарных и общественных наук. Об этом президент НАНА академик Рамиз Мехтиев заявил во время встречи с представителем Президента Российской Федерации по международному и культурному сотрудничеству Михаилом Швыдким.

На встрече, которая состоялась в Президиуме НАНА, приняли участие первый вице-президент НАНА академик Иса Габиббейли и советник Посольства Российской Федерации в Азербайджанской Республике Игорь Еронин.

Поприветствовав гостей, академик Мехтиев отметил, что после обретения независимости между Азербайджаном и Россией было налажено тесное сотрудничество во всех сферах, и подчеркнул необходимость в еще

Достижения и вызовы

Международное сотрудничество делает науку частью мирового процесса

большем расширении существующих научных связей между двумя государствами. Рассказав о реформах, которые проводятся в НАНА в последние месяцы, а также о новых научных направлениях и перспективах, глава академии сообщил, что большое значение придается плодотворному взаимному сотрудничеству с международными научными организациями как в области фундаментальных и прикладных наук, так и в сфере гуманитарных и общественных наук.

Отметив, что в архивах и музеях России, особенно в Санкт-Петербурге, хранится большое количество рукописей, книг и газет, относящихся к Азербайджану, академик Мехтиев добавил, что было принято постановление о командировке ученых Азербайджана в эти учреждения.

А коснувшись глубоких исторических связей между Азербайджаном и Россией, Михаил Швыдкий подчеркнул, что страна, которую он представляет, придает большое значение развитию двусторонних связей. Сообщив, что ученые и специалисты Российской академии наук, а также Министерства науки и образования проводят широкомасштабные исследования, российский гость рассказал о новых научных направлениях, а также изысканиях, которые про-

водятся в научно-исследовательских учреждениях и университетах. Подчеркнув заинтересованность в развитии плодотворных научных связей, гость отметил, что в научно-исследовательских учреждениях России, в том числе и архивах, будут созданы все необходимые условия для азербайджанских ученых и специалистов.

Затем стороны обсудили ряд вопросов, связанных с научным сотрудничеством между Азербайджаном и Россией, и отметили необходимость в расширении существующих связей и реализации новых перспективных исследований и проектов.

Крепнут научные связи

В НАНА состоялась встреча с представителями Ассоциации COST

Первый вице-президент Национальной академии наук Азербайджана академик Ибрагим Гулиев встретился с представителями Ассоциации Европейской комиссии COST (Европейское сотрудничество в области науки и технологий) Джудит Литженс и Кристофом Гульдой. Поприетствовал гостям, академик Гулиев рассказал об исследованиях, которые проводятся в НАНА.

Это касается сфер геологии, физики, химии, информационных технологий, палеонтологии, гуманитарных и общественных наук, изучении грязевых вулканов, месторождений нефти и газа. Кроме того, во время встречи обсуждались вопросы интеграции и коммерциализации науки и образования, а также деятельность Парка высоких технологий.

Динамика явно налицо

Коснувшись тесного сотрудничества Академии наук с рядом ведущих научных центров мира, первый вице-президент отметил, что азербайджанские ученые принимают активное участие в реализации различных международных программ и проектов, и со-

общил, что одним из приоритетов является еще большее расширение совместных исследований ученых Азербайджана с их зарубежными коллегами и их участия в проектах, охватывающих различные научные отрасли.

Поблагодарив академика Ибрагима Гулиева за сердечный прием, Джудит Литженс сообщила, что в Центральной научной библиотеке НАНА успешно прошел информационный семинар, на котором ученых и специалистов ознакомили с возможностями, которые предоставляет участие в программе COST, и правилами подготовки обращений для участия двустороннего сотрудничества между высшими учебными заведениями и академическими организациями, а также выразила

заинтересованность в дальнейшем сотрудничестве с НАНА в данной сфере.

Во встрече приняли участие национальный координатор по программе COST, заведующий отделом науки Национального антидопингового агентства Азербайджана Ильхам Гумбатов и начальник Управления международных связей аппарата Президиума НАНА доктор философии по биологии Эмира Алирзаева.

Что касается самого семинара, о котором было сказано выше, в нем приняли участие представители научных учреждений и организаций академии, высших учебных заведений и научно-исследовательских центров республики, а также государственных агентств по интеллектуальной

собственности, обязательному медицинскому страхованию и других организаций.

Открывая семинар, Эмира Алирзаева представила доклад "Состояние международного сотрудничества в науке: достижения и вызовы". Рассказав о том, что наша страна представлена во многих мегапроектах, она отметила, что в настоящее время существует тесное сотрудничество между НАНА и Болгарской академией наук, Китайской академией общественных наук, Итальянским национальным исследовательским советом (CNR), Советом по научно-техническим исследованиям Турции (ТЮБИТАК), Белорусским государственным комитетом по науке и технологиям, Российским фондом фундаментальных исследований и другими организациями.

Кроме того, по словам эксперта, COST, Horizon 2020 и другие аналогичные программы создают для отечественных ученых прекрасные возможности для интеграции в мировую науку. Продемонстрировав публикационную активность азербайджанских ученых в наукометрической базе Web of Science за 2014-2018 годы, начальник управления отметила, что в этом направлении наблюдается явная

динамика. Однако не обходится и без проблем - в частности, это касается знания иностранных языков и отсутствия опыта. Именно эти факторы, по ее мнению, препятствуют участию молодых ученых в международных проектах.

Далее на мероприятии с презентацией доклада о финансовых возможностях организации выступила представительница ассоциации COST Джудит Литженс. Она рассказала, что организация, которая функционирует с 1971 года, открыла для ученых возможности проведения инновационных исследований. Сообщив о принятии предложений ученых по направлениям исследований COST, специалист отметила, что финансирование проектов осуществляется на основе четырехлетнего гранта и сообщила о правилах участия в проектах и подготовке заявок.

Высоко были оценены и доклады других экспертов, посвященные значению сетевого сотрудничества для азербайджанских исследователей и роль COST, перспективам азербайджанских участников, европейскому сотрудничеству в области науки и технологий как шагу к международным связям и т.д.

НАУКА

Главный мотив - исследовательский интерес

Расширение роли и функций женщин-ученых в системе НАНА дает им дополнительный стимул

В 2015 году Генеральная Ассамблея ООН учредила Международный день женщин и девочек в науке, который отмечается ежегодно 11 февраля. Это сугубо низовая инициатива научных коммуникаторов, решивших таким образом повысить роль женщин, занятых в сфере исследований и разработок, и способствовать их еще большему вовлечению в эту область.

Главные мотивы выбора научной карьеры у женщин примерно те же, что и у мужчин - исследовательский интерес и потребность в творческой работе. Однако женщины в науке, по сравнению с коллегами-мужчинами, более нуждаются в стабильности и защите, а зарабатывают при этом на четверть меньше. Согласно результатам опроса, девочкам оказывают немного меньшую поддержку при выборе научной профессии, чем мальчикам: так, 28% родителей были бы рады, если бы сын стал научным работником, а аналогичному выбору дочери обрадовались бы 24%. Но тем не менее, социологи выяснили, что женщины интересуются наукой больше, чем кажется.

При поддержке государства

В нашей стране женщины активно выдвигаются на руководящие позиции в различных сферах жизни, растет их численность в научной сфере, здесь даже формируется целое женское движение. И сегодня женщины составляют свыше 60% сотрудников Академии наук, а расширение роли и функций женщин в системе НАНА дает им дополнительный стимул.

Свидетельством внимательного и заботливого отношения государства к этой проблематике является подписанное еще в 1998 году общенациональным лидером Гейдаром Алиевым Распоряжения

"О мерах по повышению роли азербайджанских женщин" и последовавший за ним еще один важный документ - президентский указ "О проведении в жизнь государственной женской политики", датированный 2000 годом, и продолживший политику дальнейшего повышения роли женщин в обществе, обеспечения их активной жизненной позиции, более широкого привлечения к научной работе.

Следствием особой заботы о женщинах-ученых стало создание в системе НАНА в 2018 году Совета женщин. Вскоре после этого события, в феврале 2019 года для молодых женщин-ученых НАНА был объявлен конкурс "Молодые женщины в науке". Он проводился с целью стимулирования научной деятельности молодых женщин, которые проводят научные исследования в приоритетных для Азербайджана направлениях по актуальным вопросам науки, а также для дальнейшего повышения роли женщин в развитии науки.

Для того чтобы построить инновационную экономику и обеспечить лидирующие позиции нашей страны в будущем, правительство считает важным поддерживать талантливых молодых ученых. Один из таких механизмов - гранты и стипендии Президента для государственной поддержки молодых кандидатов и докторов наук, а также ведущих научных школ. Их учредили для того, чтобы привлечь в науку молодые кад-

ры. И сегодня уже можно сказать, что Азербайджан добился на этом пути определенного успеха: количество ученых в возрасте до 40 лет в нашей стране за последнее время увеличилось в разы.

Конечно, грант Фонда развития науки при Президенте страны (ФРН) или сама стипендия главы государства - это своего рода "знак качества" исследовательского проекта, показатель важности для страны выбранной тематики, свидетельство престижа молодого ученого. Однако успех такой работы зависит не только от мер государственной поддержки, но во многом - от заинтересованности и активности самих молодых ученых, которые становятся не просто кандидатами (Phd), но и докторами наук в свои тридцать с небольшим, как, например, доцент Института катализа и неорганической химии Дунья Бабанлы - самая молодая женщина-химик, доктор химических наук Азербайджана.

С отличием окончив в 2003 году ступень бакалавра химического факультета БГУ, через два года - магистра по специальности "Физическая химия", она начала свою трудовую деятельность. Че-

рез два года защитила кандидатскую диссертацию, а через восемь лет стала победителем грантового конкурса "Фундаментальные и прикладные научно-исследовательские проекты", объявленного ФРН. В прошлом году Высшей аттестационной комиссией страны доценту Бабанлы был вручен диплом доктора химических наук за исследования фазовых равновесий в некоторых квази-тройных системах, за выявление новых нестехиометрических фаз в исследованных системах, определении их областей гомогенности и первичной кристаллизации.

Доктор Бабанлы является автором около 140 научных трудов. По данным информационной системы Google Scholar Citations, порядка 40 ее научных трудов включены в международные электронные системы Elsevier, Springer и Tomson Reuters.

Подтверждая высокий уровень

Лауреатом президентской премии для молодежи в 2017 году стала еще одна женщина-ученый из академического Института ин-

формационных технологий - Людмила Сухостат (1987 г.р.), доктор философии по техническим наукам, доцент, старший научный сотрудник, автор и соавтор 40 печатных работ. Сейчас Людмила пишет докторскую диссертацию, а кандидатская была посвящена разработке методов и алгоритмов для синтеза систем биометрической идентификации личности по голосу.

О важности подобного рода исследований говорит интерес, который проявляют крупные исследовательские и коммерческие организации к разработкам систем верификации (проверка с помощью доказательств, каких-либо теоретических положений, алгоритмов, программ и процедур путем их сопоставления с опытными эталонными или эмпирическими данными, алгоритмами и программами) и идентификации личности. Свидетельство тому - большое число публикаций в научных журналах, индексируемых в международных базах Web of Science (WoS) и Scopus) и доклады на научных конференциях, посвященных этой теме, а также участие в различных конкурсах.

Все они неоднократно принимали участие в научных конкурсах и неизменно становились призерами, каждый раз подтверждая свой высокий уровень и приверженность высоким идеалам науки - этому особому виду познавательной деятельности человека, направленной на получение, обобщение и систематизацию объективных знаний о мире, человеке, обществе и самом познании, на основе которых и происходит преобразование человеком действительности.

Галия ЗИСКИНД

В поисках Земли Обетованной

Двести лет назад в Азербайджан прибыли первые немецкие переселенцы

Анненфельд, Еленендорф, Георгсфельд, Грюнфельд, Эйгенфельд, Траубенфельд - это страница в истории Азербайджана, связанная с пребыванием здесь немецких колонистов. В прошлом году исполнилось двести лет, как на территорию нашей страны прибыли первые немецкие переселенцы. Это были в основном обнищавшие подданные Вюртембергского королевства Германии.

Обосновавшись в благодатном краю, крестьяне-хлеборобы активно вливались в общественную жизнь, осваивая трудовую опыт и хозяйственные навыки азербайджанского населения. Их жизнь и судьба на новой родине стала темой исследований азербайджанских ученых и международных конференций, которые состоялись в НАНА в рамках Распоряжения Президента Ильхама Алиева "О 200-летию создания немецких поселений на Южном Кавказе". Организаторами мероприятий были академический Институт истории и Немецко-азербайджанское общество. А в конференциях принимали участие не только азербайджанские исследователи, но и их коллеги из Германии, Грузии, России и т.д.

Немцы в Азербайджане: неизвестные страницы

По словам директора Института истории НАНА академика Ягуба Махмудова, история дружеских отношений между двумя странами была заложена во время создания государства Аггоюнлу и была продолжена шахом Исмаилом Хатаи и его преемниками во время существования империи Сефевидов. Кроме того, немецкие колонии оказали значительное влияние на развитие цветной металлургии, а медеплавильный завод в Гядабее, принадлежащий братьям Сименс, был одним из крупнейших металлургических центров не только в царской России, но и в Европе.

Итак, на юге Германии, в одном из живописнейших уголков страны, там, где берет свое начало Дунай и течет тихий полноводный Неккар, где швабские горы покрыты густыми лесами, а зеленые холмы - виноградниками, где за Рейном - Франция и рукой подать до Швейцарии, располагалось герцогство Вюртембергское. В котором, тем не менее, вольнолюбивые крестьяне задыхались под бременем оброков и натуральных повинностей. И тогда оставался один, но мучительный путь - на чужбину, в дальние страны, на поиск работы и хлеба.

К концу 1818 года почти 500 швабским семьям, составившим три колонии, властями было предписано добираться до Азербайджана. Здесь им было отведено место в Елизаветпольской губернии, недалеко от

Гянджи. Холодным декабрем 1818 года в Елизаветполь в сопровождении русских казаков въехали повозки первых переселенцев - немцев. Местные жители приняли их в свои дома, помогли пережить самые, может быть, трудные дни и месяцы, проявив сострадание и гостеприимство, не озлобясь принимая чужеземцев.

С наступлением теплых дней вюртембергцы переехали на отведенные им земли. И началась борьба за жизнь. Летом - в непривычной жаре и зимой - в неустроенных землянках, отбиваясь от диких животных, а порой становясь их жертвами, немецкие переселенцы голыми руками, без инструментов, на которые не хватало выделенной ссуды, расчищали поля, закладывали огороды и сады, возводили дома. Люди, истосковавшиеся по очагу, по труду, сотворили чудо. В 1819 году в честь великой княгини Елены Павловны, великой гер-

шая колония, основанная немцами на Кавказе. Колонисты в Азербайджане оказались в непривычных для себя условиях. В частности, они должны были контактировать с народом, сильно отличавшимся от них по языку и религии, по материальной и духовной культуре. Однако, невзирая на все сложности, между колонистами и азербайджанцами установились тесные экономические и культурные связи.

Сохраняя собственную самобытность

Дома, покрытые красной черепицей или железом, в своем архитектурном облике несли черты готического направления, как бы удерживая в стареющей памяти первых переселенцев образ далекой и недостижимой Германии. Наиболее ярко выражена была готика при возведении кирхи в Еленендорфе и Анненфельде. Конечно же, скромные лютеранские

в нефтяной промышленности Бакинского района. Колонисты производили на продажу также зерно, чернослив, молочные продукты.

Немцы внесли большой вклад в развитие науки и культуры Азербайджана.

При советской власти немецкие колонии по-прежнему процветали. Продолжалось их благоустройство, строились новые дороги и коммуникационные системы. Впервые появились детские ясли и сады. Кооператив "Конкордия" содержал на свои средства школу в Еленендорфе, открыл школьный интернат, школу для глухонемых, учредил стипендии для детей из малообеспеченных семей, покупал в Германии школьные учебники, различную литературу, письменные принадлежности. Преподавали здесь учителя из Германии. Продолжали развиваться спорт и культурный досуг колонистов.

Однако после нападения фашистской Германии на СССР в

Бакинское Представительство. Магазин № 6 и склад конкордия

цогини Мекленбург-Шверинской вюртембергцы основали первую в Азербайджане немецкую колонию - Еленендорф (впоследствии - Ханлар, а ныне Гейгель). Почти одновременно с ним, в 40 км южнее крепости Шамхор была основана вторая колония - Анненфельд (Шамкир). Затем третья - Георгсфельд (ныне поселок Чинарлы Шамкирского района).

Шли годы, община разрасталась, и от ее корня - Еленендорфа, как от могучего дуба, пошла молодая поросль: Алексеевка, Грюнфельд, Эйгенфельд, Траубенфельд (Товуз), а в 1914 году здесь обосновалась и Елизаветинка (ныне город Агстафа).

Мужество, сплоченность и труд - вот что помогло выстоять, обустроиться первым вюртембергским переселенцам, дав жизнь целому поколению "азербайджанских" немцев, для которых земля, приютившая их дедов, стала родиной. В канун Первой мировой войны на территории Азербайджана насчитывалось уже восемь немецких колоний, связанных между собой экономическими и культурными узами. Они представляли собой изолированный от окружающей среды и местного населения европейский мирок, центром которого являлся Еленендорф - самая боль-

шея колония, основанная немцами на Кавказе. Колонисты в Азербайджане оказались в непривычных для себя условиях. В частности, они должны были контактировать с народом, сильно отличавшимся от них по языку и религии, по материальной и духовной культуре. Однако, невзирая на все сложности, между колонистами и азербайджанцами установились тесные экономические и культурные связи.

Поддающаяся часть колонистов была крестьянами, которые и на новом месте занимались немецким традиционным земледелием. Они создали здесь многоотраслевое товарное сельское хозяйство и заняли свою нишу в капиталистической хозяйственной системе Азербайджана XIX-начала XX века.

Колонисты создали невиданные прежде в Азербайджане отрасли, главное место среди которых занимали виноградарство и виноделие.

Знаменитый электротехнический концерн "Сименс" в 1864-1865 годах построил в Азербайджане Гядабейский медеплавильный завод, в 1883 году - второй такой же завод и железную дорогу. В 60-е годы XIX века концерн добывал в Дашкесане кобальт, построил в начале XX века в Баку Бибизьбатскую и Белгородскую электростанции. Торговый дом Бенкендорф и Ко был задействован

жизни немцев Азербайджана настали черные времена - в октябре 1941 года приблизительно 25-тысячное немецкое население, согласно постановлению Госкомитета обороны СССР, было депортировано в Казахстан, Центральную Азию и Сибирь. Так закрылась 122-летняя "немецкая" страница азербайджанской истории в нашей стране. Лишь после смерти И. Сталина в 1953 году ситуация перевернулась к лучшему, советские немцы, как и другие репрессированные народы СССР, были реабилитированы. Часть их вернулась на места прежнего жительства, в том числе в Азербайджан, а часть эмигрировала в Германию.

Однако "немецкая" страница азербайджанской истории, оставившая после себя правильную распланировку широких улиц, обсаженных по краям тополями, ивами, грушами и яблонями, веселые чистые домики, крытые черепицей, уникальной архитектуры кирхи, не закрылась окончательно. Для потомков многих колонистов земля, приютившая их дедов, стала родиной, на которую они приезжают - кто-то в качестве дипломатов, кто-то - по делам, связанным с бизнесом, ведь связи между нашими странами и поныне охватывают широкий спектр.

Галия АЛИЕВА

Фундаментальный Исследователь

В Музее истории почтена память известного историка Сары Ашурбейли

Богатой творческой и научной деятельностью выдающегося ученого, заслуженного деятеля науки, лауреата Государственной премии доктора исторических наук Сары Ашурбейли было посвящено мероприятие, состоявшееся в Национальном музее истории Азербайджана НАНА.

О жизненном пути одной из отечественных представительниц интеллигенции, посвятившей свою жизнь служению азербайджанской науке, истории и культуре рассказала директор музея академик Наила Велиханлы. Сара Ашурбейли была знатоком истории народов Ближнего и Среднего Востока и первым исследователем истории Баку, посвятившем всю свою жизнь изучению истории столицы (Ичери Ше-хер). Кроме того, она известна и как фундаментальный исследователь средневекового Абшерона, является автором книг "Очерки по истории Баку", "Экономические и культурные связи Азербайджана и Индии в средние века", "История Государства Ширваншахов".

Наила Велиханлы напомнила, что выдающийся ученый работала в Музее истории Азербайджана заводом истории Средневековья, в Институте востоковедения - старшим научным сотрудником, в Институте истории - ученым секретарем, старшим и ведущим научным сотрудником. А с 1993 года и до конца своей жизни - ведущим научным сотрудником в Институте археологии и этнографии.

В 1996 году в канун 90-летия Сара Ашурбейли была удостоена высшей награды Азербайджана - ордена "Шохрет".

Эмин БАКИХАНОВ

Герои нашего мира

Добровольческая деятельность становится значимой тенденцией в социальной жизни современного Азербайджана

В Бакинском книжном центре в рамках соответствующего Распоряжения главы государства Ильхама Алиева "Об объявлении 2020 года в Азербайджанской Республике "Годом добровольцев" состоялось мероприятие "Творческая молодежь и волонтеры". Организационную поддержку ему оказал Институт философии НАНА.

Отметив, что молодежь является ведущей силой общества, направленной на будущее и на развитие любого государства, директор Института философии профессор Ильхам Мамедзаде подчеркнул значимость молодежной политики. В частности, он отметил важную роль в становлении азербайджанской молодежи как современной, передовой, высокоинтеллектуальной ведущей силы, а человеком, стоявшим у истоков этой политики, основателем и идейным вдохновителем ее стал наш общенациональный лидер Гейдар Алиев. "Государственная молодежная политика под руководством президента Ильхама Алиева, - заявил он, - развивается на новом этапе. Сегодня в Азербайджане созданы все условия для раскрытия потенциала молодежи.

Наша ценность родом из веков

Особое внимание уделяется повышению интереса молодежи к государственной политике и ее вовлеченности в научные исследования - в настоящее время в стране проводится ряд мероприя-

тий, направленных на стимулирование научной деятельности молодых ученых. А объявление 2020 года Годом добровольцев - проявление внимания Президента к молодежи Азербайджана. Я уверен, что дальнейший рост волонтерского движения в нашей стране будет только способствовать развитию молодежи".

Большой интерес вызвали и другие доклады - "Роль волонтерства в самовыражении", "Роль добровольческого движения в формировании современной азербайджанской молодежи", "Волонтерство: принципы и перспективы" и др.

Аналогичное мероприятие было проведено и Национальном музее истории (НМИ) НАНА. Оно состоялось при организационной поддержке музейного Совета молодых ученых и специалистов и называлось "Волонтерство, помощь народа - наша ценность из веков". Главная мысль, которая прошла красной нитью через выступления всех участников, заключалась в определении ценности волонтерского

движения, которое является традиционным для нашей страны, берущем свое начало в нашем славном прошлом и продолжающем свои принципы в современную эру. Именно о них, о принципах волонтерства, применении моделей добровольчества и шла речь на мероприятии.

О них присутствующим рассказали старший научный сотрудник отдела этнографии науки и фонда, доктор философии по истории доцент Турал Ширнев ("Волонтерство - историческая ценность"), руководитель организации "Волонтеры АСАН-хидмет" Сабина Джабарова ("Добровольческое движение: модель Азербайджана", научный сотрудник отдела научно-массовой работы и образования НМИ Сахиба Алекперова ("Краткий экскурс в деятельность "Клуба молодых работников и любителей музеев"). Кстати, в рамках мероприятия новые члены клуба получили удостоверение о членстве в этой престижной молодежной организации.

Портрет среднестатистического волонтера - это молодой чело-

век 22-24 лет, который не безразличен к тому, что происходит, он хочет быть не просто зрителем, а активным участником происходящего. В отличие от европейских стран, где добровольчеством занимаются люди 40-45 лет и старше со средним достатком, у нас это интересует молодежь. Во многом это обусловлено проведением крупных спортивных событий в стране, рекламой в СМИ, привлечением молодежи через университеты.

Люди с активной гражданской позицией

Какие направления добровольчества больше всего привлекают молодежь? Традиционно это событийное добровольчество, участие в организации мероприятий, например - Евровидение, Исламские игры солидарности, Европейские игры-2015, автогонки (несколько этапов чемпионата мира "Формулы-1") и т.д.

Молодежь привлекает возможность попробовать себя в разных качествах, приобрести ком-

петенции, стать конкурентоспособным на рынке труда.

Правильное отношение к добровольцам нам еще предстоит сформировать. Но уже сейчас добровольческое движение - это осязаемый вклад в экономику страны, добровольцы - это люди с активной гражданской позицией, которые понимают, что от них зависит дальнейшее развитие страны. К примеру, благодаря добровольчеству развитые страны получают 100-150 млрд рублей в год в дополнение к ВВП.

Впрочем, экономическая составляющая - не самоцель. Есть огромное количество людей, которые хотят реализовать себя, и им нужно дать такую возможность, чтобы вся их энергия была направлена в позитивное русло.

В Азербайджане закон, направленный на развитие волонтерской деятельности, был принят еще в 2009 году. Именно тогда было положено начало реализации массовых волонтерских проектов, в результате чего к сегодняшнему дню количество волонтеров в стране исчисляется тысячами.

Молодежь Азербайджана всегда отличалась своей инициативностью, креативным мышлением и современным мировоззрением. Именно благодаря этим качествам она привнесла новое дыхание в волонтерскую деятельность в мире, сыграла незаменимую роль в процессе проведения в стране крупномасштабных международных мероприятий.

Джавид ДЖАМИЛЬОГЛУ

Беспрецедентный потенциал

Вовлечение молодежи в науку повышает интерес к разработке исследовательских проблем

2 февраля наша страна праздновала День азербайджанской молодежи. Традиция отмечать эту знаменательную дату берет свое начало с Первого форума молодежи, который состоялся двадцать четыре года назад, 2 февраля 1996 года. Он собрал тогда порядка двух тысяч представителей молодого поколения из всех регионов страны.

Спустя год общенациональный лидер Гейдар Алиев подписал распоряжение, согласно которому 2 февраля был объявлен праздничным днем для азербайджанской молодежи. Первый форум определил обязанности, стоящие перед государственными органами, молодежными организациями, перед каждым молодым человеком, способствовал оживлению работы, проводимой с молодежью. Он сыграл важную роль в определении молодежной политики в нашей стране.

Готовность к самореализации

Происходящие в стране преобразования, вступление ее на путь инновационного развития, увеличивающийся объем информации обусловили также возрастание требований, предъявляемых обществом и к системе подготовки будущих специалистов. Научно-технический прогресс, быстрое внедрение научных достижений во все сферы жизни и производства требуют от молодого специалиста не только широкого кругозора, но и творческого подхода к решению насущных за-

дач. Поэтому специалист завтрашнего дня уже сегодня обязан владеть необходимой суммой специальных знаний и навыками творческого решения практических задач.

Учитывая все это, в Национальной академии наук Азербайджана (НАНА) не первый год уже реализуется масштабный проект - магистратура в институтах и учреждениях академии, что позволяет вовлечь молодых людей в научную деятельность, приобщить их к научному поиску. И даже столь незначительный практический опыт академической магистратуры позволяет с уверенностью утверждать, что научно-исследовательская деятельность наиболее полно раскрывает индивидуальность молодых людей, позволяет проявить их творческие способности и готовность к самореализации.

Очевидно, что вовлечение молодежи в науку именно таким образом способствует выявлению личностной мотивации их исследовательской деятельности, развивает интеллектуальные и творческие способности, повышает интерес к разработке научных проблем.

Жизнь действительно диктует обеспечить наше завтра, для чего и была учреждена академическая магистратура. Кроме того, в целях стимулирования научного поиска именно молодых людей и принят ряд важных решений на государственном уровне. Это и выдача специальных стипендий Президента страны наиболее одаренным молодым ученым и магистрантам, и отсрочка от призыва в армию, и материальное вознаграждение докторам наук, защитившимся до 35-летнего возраста, и выделение грантов за перспективные искания, и многое, многое другое.

Олицетворяющие силу трансформации

Как известно, молодежная политика нашего государства, а также внимание и забота о молодых ученых являются составной

частью этой политики. И это неудивительно, ведь они получили большое количество важных научных результатов, принимают активное участие в глобальных научных проектах, которые осуществляются в Объединенном институте ядерных исследований в Дубне, в Европейской организации по ядерным исследованиям в Женеве (ЦЕРН) и других ведущих научных центрах мира.

Например, в результате исследований, проводимых молодыми учеными в области молекулярной биологии и биотехнологий, в Азербайджане впервые был обнаружен патоген фитоплазмы, определены четыре новых генотипа.

При участии молодых ученых академии были синтезированы и исследованы совместно с научными учреждениями стран Европейского Союза и Японии новые уникальные функциональные

материалы - топологические изоляторы.

В рамках мероприятий, нацеленных на интеграцию науки и образования, во многих академических институтах функционируют базовые кафедры различных университетов, и планируется организовать для вузов центры для прохождения практики, создать в них условия для проведения совместных научных исследований и прохождения студентами практики, а также применения результатов научно-исследовательских работ.

По мнению экспертов, в научных учреждениях академии действительно создана благоприятная среда, отвечающая современным требованиям. А включение в государственные программы по молодежной политике таких важных вопросов, как повышение интереса молодежи к науке, подготовка высококвалифицированных кадров, поддержка деятельности молодых ученых и исследователей, создало особый стимул в развитии молодежи, занимающейся наукой.

Бесспорно, что нынешние достижения молодого поколения страны - это результат реализации планомерных, направленных на ее развитие, государственных программ, созданных таким образом, чтобы подготовить ее к завтрашнему дню.

Сара АЛИЕВА

Повышая активность ученых

Математикам и механикам предложено создать группу Horizon 2020

В Институте математики и механики НАНА состоялся День информации Европейской комиссии национальной сети координаторов по исследованию и инновациям Horizon 2020. Открыл мероприятие член-корреспондент НАНА, директор института, доктор физико-математических наук, профессор Мисир Марданов.

Затем национальный координатор программы по правовым и финансовым аспектам, заведующий отделом Института систем управления доктор философии по технике Тофик Бабаев, национальный координатор стипендиальной программы Мари Складовской-Кюри, заведующий отделом Института археологии и этнографии доктор философии по ис-

тории Заур Гасанов, национальный координатор по климатической деятельности, ресурсоэффективности и сырья, ведущий научный сотрудник Института географии доктор философии по географии Ровшан Керимов выступили с докладом о возможности подключения к вызовам нового проекта, правилах представления проектов, озвучили рекомендации ученых-математиков по активному участию в Horizon 2020, ответили на вопросы участников.

В заключение профессор Марданов поблагодарил докладчиков и предложил создать в Институте математики и механики группу по Horizon 2020 с целью повышения активности ученых-математиков в этой программе.

В рамках Дня российской науки

Юные химики получили награды за Открытую лабораторную работу

В День российской науки, который отмечается ежегодно 8 февраля, в Институте нефтехимических процессов имени академика Мамедалиева (ИНХП) прошла международная научно-просветительская акция "Открытая лабораторная".

Мероприятие было организовано некоммерческой организацией "Лаборатория просвети-

тельских проектов" и Российским информационно-культурным центром в Баку (РИКЦ).

Участвуя в ней, бакинские школьники имели возможность проверить свои знания в области астрономии, антропологии, биологии, географии, физики и химии. По завершении тестирования участники совершили экскурсию в музей академика Ю.Мамедалиева. А организовали экскурсию для ребят заведующий лабораторией ИНХП доктор химичес-

ких наук Физули Насиров и главный специалист представительства Россотрудничества в Азербайджане Елена Шишкелова.

Подобная акция в Азербайджане прошла впервые и вызвала большой интерес среди специалистов и школьников. В итоге победителями стали Расул Джафаров и Ниджат Фарраджзаде (школа номер 27), Шахин Алекперов, Алина Тихоненко и Фуад Нагиев (школа номер 189-190).

Восхитительная коллекция

Российские библиотекари высоко оценили работу Института рукописей

Директор Института рукописей им. М.Физули НАНА академик Теймур Керимли встретился с находящимися в командировке в нашей стране специалистами Российской государственной библиотеки иностранной литературы им. М.И.Рудомино (РГБИЛ). На встрече обсуждались перспективы сотрудничества двух научных учреждений.

Российские специалисты, проявившие заинтересованность деятельностью азербайджанских коллег по восстановлению и электронизации рукописей в институте, ознакомились также с процессом работы лаборатории восстановления и гигиены рукописей и отдела электронных ресурсов. Гости, посетившие экспозиционный зал института, выразили свое восхищение коллекцией рукописей.

В заключение визита москвичи пригласили академика Теймура Керимли на международную конференцию, которая состоится в апреле этого года в РГБИЛ.

Знакомство с творчеством писателя

Турецкие ученые посетили Дом-музей Гусейна Джавида

Недавно дом-музей одного из выдающихся деятелей азербайджанской литературы и драматургии Гусейна Джавида посетили гости из Турции. Во время визита они не только ознакомились с музейной экспозицией, но и узнали много нового из жизни писателя.

Гостям - а это были декан факультета богословия Ардханаского университета Турции профессор Юсиф Аламдар, заместитель декана доктор Мохаммад Латиф Алтун и заведующий отделом фундаментальных исламских наук доцент Карим Фарук - директор музея доктор филологических наук Гулбениз Бабаханлы рассказала о жизни и творчестве Гусейна Джавида, а также о его жизни в Стамбуле, значении произведений великого мастера, его месте в истории азербайджанской и мировой литературы.

На основе концепции системного подхода

Грузинские аграрии и азербайджанские кибернетики: меморандум о сотрудничестве

Между Грузинской академией сельскохозяйственных наук и Институтом систем управления НАНА подписан Меморандум о сотрудничестве и совместной деятельности. Документ преследует несколько целей: проведение совместных исследований и разработок для проектирования различного оборудования, используемого в сельском хозяйстве и промышленности.

А также - разработку математических моделей на основе концепции системного подхода к решению проблем почвенных экосистем, повышение их адекватности и применение результатов исследований в практических задачах, применение географических информационных систем (ГИС), Глобальной системы позиционирования (GPS), дистанционного зондирования для обработки многоспектральных аэрофотоснимков для диагностики посевных площадей, быстрое картирование заражений насекомыми, разработка правил использования пестицидов и удобрений с привязкой к координатам местности (точное земледелие), планирование и реализация проектов, направленных на содействие развитию экономики Грузии и Азербайджана.

Обогащаясь знаниями

Творчество классиков - в музее литературы

Аранский региональный филиал Национального музея азербайджанской литературы НАНА расширяет связи с культурными и образовательными учреждениями, действующими в регионе.

С начала нового учебного года учащиеся городских школ, а также отдаленных сельских школ проявили большой интерес к музею. Во время экскурсии в музей учащиеся знакомятся с экспонатами, отражающими жизнь и творчество наших классиков, получают информацию о видных деятелях нашей литературы и их произведениях.

Как отмечают учителя и учащиеся в книге отзывов, музей, который собирает, исследует и представляет литературное и культурное наследие, оставляет глубокий след в памяти учащихся и повышает их интерес к урокам литературы.

Атлантида - мифический остров-государство, о местоположении которого до сих пор существуют различные версии. Интерес к рассказам об Атлантиде проявился в эпоху Возрождения. В современной же науке вопросы о существовании Атлантиды являются спорными.

Тема эта приобрела большую популярность в околонаучной и оккультно-мистической сфере, в частности существует специально разработанное в конце 1950-х годов учение атлантология.

Чем еще знаменит этот регион? Прежде чем начать говорить об Атлантиде, давайте скажем несколько слов о науке сегодняшнего дня, о гигантских прорывах во многих областях. Наши научные знания удваиваются каждые пять лет. И неудивительно, что наше время является эпохой узкой специализации.

Нужен мультидисциплинарный подход

Для решения многих сложных задач необходимо применение мультидисциплинарного подхода - только понимание всей проблемы в целом позволит совершить "информационный прыжок". Я стараюсь внушить (продемонстрировать) этот подход своим студентам в Тель-Авивском университете и в некоторых других научно-образовательных центрах, в которые был приглашен (Рим-3, Париж-5, Гренобль, Лиссабон и др.).

Наверное, ни одно древнее историческое и археологическое событие на Земле не привлекает подобного внимания, как Атлантида и ее гибель. Система Стоунхенджа в Англии представляет собой, как любят говорить математики, лишь "вторую производную по значимости" от вышесказанного исторического (или не совсем) факта.

До конца XIX века эпическая поэма Гомера (предположительно жившего в IX веке до н.э.) "Илиада" считалась блестящим поэтическим вымыслом. "Илиаду" учили в школах, цитировали, восхищались ею как художественным произведением старины глубокой, как литературным памятником древней культуры. Атлантиду также считали красивым вымыслом. Признать же, что в "Илиаде" описаны действительно прошедшие исторические события, никто не решался. Письменных источников не сохранилось. Более того, историки отмечают, что мы сегодня приписываем этот эпос Гомеру, и это оправдано лишь тем, что он прочитывался каждый раз на Панафинейях (в древней Греции) в начале VI в. до н.э., как его произведения.

Но вот появился немецкий любитель-археолог Генрих Шлиман, прославивший свое имя раскопками на месте древней Трои, Микен и Тиринфа (на территории современной Турции), описанных Гомером в "Илиаде". Раскопки Шлимана в 70-80-х годах XIX века неожиданно для всех доказали события, описанные Гомером. Шли-

ман нашел легендарную Трои, открыл древнюю эгейскую культуру, о которой до тех пор историки ничего не знали, и своим открытием продвинул знание истории вглубь еще почти на тысячу лет (и тем самым навечно записал себя в летопись науки). В связи с этим описание Атлантиды, приведенное Гомером в "Илиаде", получило новую мощную поддержку.

В то же самое время хорошо известно, что существующая "классическая" археология не признает ряда сенсационных находок, которые не укладываются в существующие рамки или противоречат ведущим мировым религиям. Эти находки либо объявляются фальсификацией, либо уничтожаются, либо бесследно исчезают (как это произошло в Египте, Монголии, Китае и ряде других мест). Однако, это является темой отдельной статьи и с участием ведущих археологов и антропологов.

Наша работа, посвященная исследованию места находке-

Остров-миф

Современная наука все еще спорит о существовании Атлантиды

Первый письменный источник мифа об Атлантиде пришел от афинского философа Платона (V-IV века до нашей эры), объяснив, что народ Атлантиды мирно жил на процветающем острове за Столпами Геркулеса (непонятно, что имел в виду Платон - Гибралтарский пролив, или же это совсем другое место). В центре острова (по Платону) возвышался холм, на котором стояли храмы и царский дворец. Акрополь - верхний город - защищали два ряда земляных насыпей и три водных кольцевых канала. Наружное кольцо соединялось с морем 500-метровым каналом, по которому во внутренний порт заходили корабли.

Жизнь Атлантиды предстает полной благополучия. Храм главного божества островитян - Посейдона, повелителя морей, был (повествует Платон), выложен золотом и серебром. Другой храм, посвященный Посейдону и его супруге Клейто, прародительнице всех атлантов, обнесен золотой стеной. Стояли также золотая статуя Посейдона и золотые изваяния Нереид - дочерей морского божества. Атланты имели бронзовое оружие и тысячи боевых колесниц. Недра давали медь и серебро.

Фантастика, причем ненаучная

Где находится Атлантида? Историки утверждают, что Александр Македонский всегда

возил с собой томик "Илиады" в золотой шкатулке - видимо, в его планы входило обнаружение Атлантиды. Где только ни находили Атлантиду: в Бермудском треугольнике, в различных частях Тихого и Атлантического океанов, в Черном и Средиземном морях, в Греции, Италии, и даже в Сибири и на Северном полюсе. Причем каждый раз открытие подавалось с большой помпой - вот, наконец, окончательно поставлена точка, больше искать не надо. Но, как правило, после первых восторгов и последующих охлаждений поиски возобновлялись вновь. Ученые подсчитали, что всего было высказано почти 2000 предположений о местонахождении Атлантиды. И это число неуклонно растет.

Одна из наиболее фантастических гипотез предполагает, что атланты успели улететь с Земли до наступившей катастрофы на космических аппаратах. А знаменитая Тунгусская катастрофа является неудачной попыткой возврата корабля атлантов. Взорвавшийся атомный двигатель полностью уничтожил корабль (остатков метеорита найдено не было) и существенно поднял радиацию в окружающем регионе (что было многократно зарегистрировано). Это, безусловно, фантастика, причем ненаучная.

Атлантиды (мы предполагаем, что это остров Крит, расположенный в Восточном Средиземноморье), называлась "Быстрое оседание блока земной коры в юго-западном Эгейском море как возможная причина крушения древней цивилизации в 17 веке до нашей эры". Комплексный анализ геолого-геофизических данных позволил построить следующую схему возможного развития событий. Как известно, северная часть Средиземноморья входит в Альпийско-Гималайский тектонический пояс, отличающийся повышенной сейсмологической активностью. В его пределах находятся вулканы Везувий, Вулкано, Стронгиле, Этна, Санторин, Эльбрус, Арарат и другие. Географически остров Крит находится точно на широте 35 градусов - наиболее сейсмически критичной широте Северного полушария Земли (на основе теоремы Веронне (1912), учитывающей влияние центробежной силы и форму земного шара). Земная кора острова Крит (толщиной ~ 55 км) состоит из континентальной коры и подстилающей ее океанической коры. В целом толщина земной коры под Эгейским морем составляет 22-32 км и ~ 40-50 км в районах материковой Греции и Турции. Присутствие эклогитов и глаукофановых сланцев на Кикладских островах, острове Крит (и в некоторых районах Турции) указывает на разрушение континентальной коры. Ограничение сейсмичности на глубину до 20 км, расположение зоны низких скоростей сейсмических волн на глубине около 30 км и образование разломов при температуре < 240-280 оС указывают на серпентинизацию остатков океанической коры под Критом и образование гигантского избыточного давления на глубине в вышеуказанных глубинах.

(продолжение в следующем номере)

Лев ЭПШЕЛЬБАУМ,
профессор Тель-Авивского университета (Израиль),
специально для газеты "Elm-Наука"

Bluetooth на Android признали опасным

Эксперты рассказали о риске использования Bluetooth на Android-смартфонах

На уязвимость обратило внимание немецкое агентство по кибербезопасности ERNW. Специалисты нашли опасную уязвимость с Bluetooth в коде семейства операционных систем Android. Согласно документации, хакер может подключиться к любому смартфону под управлением Android с помощью ошибки CVE-2020-0022.

Для этого злоумышленникам нужно знать MAC-адрес Bluetooth конкретного устройства, который можно вычислить по идентификатору Wi-Fi-оборудования. В отчете говорится, что после контакта со смартфоном жертвы хакер может установить на устройство вирусные программы и взять аппарат под

свой контроль. Подключение к чужому устройству происходит в фоновом режиме, злоумышленнику не нужно получать подтверждения жертвы на сопряжение девайсов. ERNW отмечает, что обнаружило уязвимость в ноябре 2019 года, о чем незамедлительно сообщило Google. В феврале компания выпустила патч безопасности, рекомендованный для установки на актуальные ОС Android. Эксперты подчеркнули, что пользователи Android 9, 8 и более ранних систем должны срочно обновиться, в коде Android 10 уязвимость CVE-2020-0022 уже устранена.

В качестве профилактики киберугроз специалисты посоветовали пользователям не включать Bluetooth без необходимости. Также в отчете рекомендуется настроить смартфон таким образом, чтобы он оказался недоступным для обнаружения.

ЭТОТ КОВАРНЫЙ COVID-19

Уханьскому коронавирусу дали официальное имя

Количество случаев заражения новым коронавирусом 2019-nCoV в Китае превысило несколько десятков тысяч, более тысячи человек скончались. Об этом сообщает Государственный комитет по вопросам гигиены и здравоохранения КНР. Согласно данным центральных властей, на карантине в стране находятся свыше 186 тыс. человек.

Наибольшее число случаев заражения - в провинции Хубэй. Власти Китая мобилизовали 66,74 млрд юаней (\$9,56 млрд по текущему курсу) для борьбы с пневмонией, вызванной вирусом 2019-nCoV. По словам замминистра финансов КНР Юй Вэйпина, из соответствующей суммы уже потрачено 28,48 млрд юаней (\$4,08 млрд, примерно 25% от этих ассигнований обеспечил центральный бюджет страны).

Выделенные средства используются для предоставления субсидий при борьбе с коронавирусом, а также в целях осуществления научно-исследовательской деятельности и пополнения запасов наиболее важных товаров и продовольствия. "Финансирование обеспечили все регионы. Что касается центрального правительства, оно продолжает предоставлять все необходимое для борьбы с распространением вируса", - подытожил Юй Вэйпин.

Китай, Япония, Германия - далее везде

А между тем в Китае умер врач Ли Вэнлиань, первым рассказавший о вспышке и сам же им заразившийся. Перед смертью он опубликовал в соцсетях свой снимок на больничной койке.

О смерти доктора сообщила китайская государственная газета Global Times. Врач Ли Вэнлиань работал офтальмологом в одной из больниц Уханя. Еще в декабре 2019 года он заметил семь случаев неизвестного ему заболевания, возбудителем которого был вирус, похожий на коронавирус SARS.

30 декабря он предупредил своих коллег в групповом чате, а через четыре дня его вызвали в

Управление общественной безопасности, где заставили подписать признание в том, что он распространял ложь с целью подрыва общественного порядка. В полиции тогда заявили, что под следствием за "распространение слухов" находятся восемь человек.

В конце января, когда вспышка вируса уже была в разгаре, Ли Вэнлиань опубликовал скан подписанного им документа в Weibo,

китайском аналоге "Твиттера", и рассказал, что заражен сам. Власти принесли врачу извинения. Однако от вируса ему излечиться не удалось, 6 февраля СМИ сообщили о его смерти.

В Китае тем временем по-прежнему беспрецедентно жесткие меры для борьбы с распространением вируса 2019-nCoV. К примеру, в Пекине большим группам людей запрещено собираться в ресторанах, в том числе, чтобы отпраздновать свадьбу или день рождения. В крупных китайских городах, таких как Ханчжоу и Наньчан, власти установили ограничения на количество людей, которым разрешено покидать дома каждый день. В некоторых городах провинции Хубэй, где началась нынешняя вспышка, выключены лифты в многоэтажках - власти надеются, что таким образом люди будут реже выходить на улицу.

По последним данным, вирус найден у более чем 28 тысяч человек по всему миру, количество смертельных случаев перевалило за 600. Львиная доля заражений и смертей приходится на Китай. А за пределами Китая, по данным

ВОЗ, зарегистрировано порядка двухсот заражений и один смертельный исход. Больше всего случаев после Китая - в Японии, там заразились 33 человека, причем 13 - в течение одного дня. Случаи заболевания вирусом выявили в Бельгии, Канаде, Великобритании, Индии, Италии, Австралии, Филиппинах, Малайзии, Франции, Германии, Финляндии, Камбодже, Непале, Шри-Ланке, Син-

гапуре, Саудовской Аравии, ОАЭ, Южной Корее, Таиланде, Тайване, Японии, США и России.

Более полные данные о том, как вирус распространяется по планете, можно посмотреть на сайте ВОЗ (<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/situation-reports/>).

Усилить меры защиты

Учитывая серьезность ситуации, предпринимаются меры для предотвращения проникновения вируса в Азербайджан. С этой целью Президент Ильхам Алиев поручил соответствующим организациям активизировать работу в этом направлении. Согласно инструкциям, в стране был введен более строгий режим работы на пограничных пунктах, усилен контроль за продовольственным рынком, которые, по мнению экспертов, особенно опасны и потенциально могут передавать вирус, созданы горячие линии в медицинских учреждениях, в страну доставлены все необходимые средства против коронавируса.

Эта информация была обнародована после очередного засе-

дания Общественного совета при Министерстве здравоохранения. По словам заведующего сектором санитарно-эпидемиологического контроля Минздрава Виктора Гасимова, проинформировавшего присутствующих о мероприятиях против коронавируса, осуществляется подготовительная работа.

Для этого, как и во всех управлениях, учреждениях и организациях, Национальной академии наук также поручено принять соответствующие профилактические меры.

Первым откликнулся Республиканский центр сейсмологической службы (РЦСС) НАНА, в котором недавно прошла просветительская акция в связи с коронавирусом. Мероприятие "Новая коронавирусная инфекция 2019-nCoV и профилактические меры против нее" было проведено здесь по инициативе профсоюза РЦСС и Центра гигиены и эпидемиологии Ясамальского района.

Выступившие на семинаре руководитель эпидемиологического отдела центра Наиля Теймурова и врач-эпидемиолог Кямаля Джалилова проинформировали сотрудников РЦСС о признаках заболевания и средствах защиты. Самый главный из которых (об этом говорят медики по всему миру) - строжайшее соблюдение гигиенических правил: необходимо чаще, чем обычно, мыть руки, использовать спирт для дезинфекции, принимать большое количество жидкости и витаминов, а также предпринять профилактические меры для укрепления иммунной системы.

В заключение доктора ответили на интересующие сотрудников центра вопросы по данной теме, а также высоко оценили организацию подобных просветительских кампаний.

Отметим, что просветительские и профилактические мероприятия в связи с распространением вируса 2019-nCoV планирует провести и Объединенный профсоюзный комитет НАНА.

Г.АЛИЕВА

При помощи сигнальной молекулы

Американские ученые нашли способ замедлить старение мозга

Для того чтобы человеческий мозг продолжал нормально функционировать в пожилом возрасте, его можно "разбудить". Первые результаты экспериментов на мышах весьма обнадежили ученых. Как удалось обнаружить исследователям из Медицинского колледжа Олбани в Нью-Йорке, определенный тип иммунных клеток накапливается в пожилом мозге.

Когда их удалось активировать, память у старых мышей значительно улучшилась. Речь идет о врожденных лимфоидных клетках 2-й группы (ILC2). Они находятся в определенных тканях организма и способствуют их восстановлению в случае повреждения. Например, ILC2 в спинном мозге участвуют в заживлении позвоночника. После изучения мозга мышей ученые обнаружили, что с возрастом лимфоидные клетки накапливаются в структуре, называемой сосудистым сплетением и выра-

батывающей цереброспинальную жидкость. Сосудистое сплетение расположено рядом с гиппокампом, который играет ключевую роль в обучении и памяти.

Таких лимфоидных клеток в мозге старых мышей оказалось в пять раз больше, чем у их молодых собратьев. Как показали исследования, и в мозгу пожилых людей наблюдалась та же картина. Проблема в том, что они были неактивны. Но когда ученые ввели в них сигнальную молекулу интерлейкина-33, рост и синтез белков стимулирующих формирование и выживание нейронов, возобновился. Грызун начал лучше запоминать, запоминать и быстрее учиться.

Результаты исследования помогут разработать методы борьбы со снижением возрастных когнитивных функций и победить нейродегенеративные заболевания, связанные со старением.

www.eurek.alert

Бананы, посылки и летучие мыши

Панголина назвали вероятным промежуточным хозяином нового коронавируса

Группа ученых из Китая установила, что вероятным промежуточным хозяином нового типа коронавируса является животное панголин, сообщает китайское телевидение. Ученым удалось установить, что геномная последовательность нового типа коронавируса, выделенного у панголинов, на 99% идентична геному коронавируса нового типа у заболевших людей.

Специалисты отмечают, что панголины могут быть не единственными промежуточными хозяевами вируса. Во время исследований, которые провели специалисты Южно-Китайского сельскохозяйственного университета и лаборатории современного

сельского хозяйства Линнань-Гуандун, были изучены тысячи образцов генетического материала. Специалисты утверждают, что их работа позволит быстрее взять под контроль вспышку коронавируса.

Кроме того, они надеются, что она поможет ученым найти других потенциальных хозяев вируса, а пока что призывают не приближаться к диким животным. При этом в сообщениях не уточняется, мог ли коронавирус передаться человеку именно от панголинов - млекопитающих, покрытых крупными чешуями, которые живут в Африке и Азии, однако их популяция не очень велика. Панголины крайне популярны среди браконьеров в Азии, в Китае есть законы, ограничивающие

их отлов. Китайские СМИ сравнивают стоимость чешуи панголинов на черном рынке со стоимостью серебра. Высокие цены на чешую панголинов связаны с ее популярностью в китайской народной медицине. Лечить чешуей панголинов предлагают множество заболеваний: от астмы до артрита. Мясо панголинов также высоко ценится, в Китае и Вьетнаме оно считается деликатесом.

Ранее китайские ученые высказывали мнение, что впервые заразиться коронавирусом человек мог от змеи. Также они сообщали, что источником происхождения вируса могли быть животные из семейства крылановых.

www.interfax.ru

Редакционная коллегия:

Рамиз Мехтиев, Иса Габиббейли, Ибрагим Гулиев, Тофик Нагиев, Дильгам Тагиев, Наргиз Пашаева, Ирада Гусейнова, Расим Алигулиев, Аминага Садыгов, Исмаил Гаджиев, Фуад Алиев

Главный редактор: Агагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001, ул.Истиглалийят, 30, Президиум НАНА, редакция газеты "Наука"

Email: elm.nauka.gazet@gmail.com

Газета набирается в редакции и печатается в издательстве "Азербайджан". Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Заказ: 553

Тираж: 2000